

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 52.

Lördagen den 15 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets memorial N:o 11, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af Utskottets betänkande N:o 7, angående stämpelpappersafgiften; och blef den i detta memorial föreslagna omröstningspropositionen af Kammaren godkänd; hvarefter protokollsutdrag rörande det sålunda fattade beslutet genast inför Kammaren justerades.

§ 3.

Föredrogs, men blefvo ånyo bordlagda, Lag-Utskottets utlåtanden N:ris 27—31.

§ 4.

Fortsattes öfverläggningen rörande 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående landtförsvarets ordnande samt i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om förberedande lagtvungen rekrytbildning. Ang. landtförsvarets ordnande.

Ordet lemnades till

Herr Lyth, som anförde: Herr Talman! Äfven jag har icke ansett mig kunna underlåta att uttala min mening i denna säkerligen den viktigaste och för vårt lands framtid skiftesdigraste fråga, som sedan 1809 förelegat till Riksdagens afgörande. Ämnets vikt och nyttan af att så många som möjligt här uttala sin åsigt må lända mig till ursäkt, att jag för några ögonblick tager Kammar-
Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 52. 1

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

rens uppmärksamhet i anspråk. De skola dock icke blifva rätt många.

Hvad vi, mine Herrar, framför allt och mest behöfva för att komma till en god lösning af föreliggande fråga, det är, efter min mening, en varm och innerlig öfvertygelse hos hvar och en af oss, derom, att ett godt och kraftigt försvar är af behofvet oundgängligen påkalladt, men jag fruktar dock, att denna varma öfvertygelse saknas icke blott hos mången i denna Kammare utan äfven hos flere andra i vårt land. För min del är jag dock genomträngd af en sådan öfvertygelse. Jag tillhör en ö, som mera än någon annan del af landet på senare tider erfarit krigets olycka. Under Karl XII:s tid och de krig som efter hans tid följde, blef Gotland ofta härjadt af små ryska krigsskaror, som besökte våra kuster, plundrade vårt land och störde freden i våra bygder. År 1808 intogs Gotland af en rysk armé, hvilken ej var större än att den af 500 beväpnade män skulle kunnat kastas tillbaka i sjön; äfven då fick Gotland erfaras, huru olyckligt det är att man icke har något försvar. Mätte det dock blifva för sista gången! År 1854, då vestmakterna af svenska regeringen begärde en örlogshamn på Gotland för sina krigsskepp, skulle Sverige, om det antingen frivilligt eller nödtvunget, bifallit denna begäran, utan tvifvel ådragit sig krig med Ryssland. Då man lefver i en landsdel, som i första hand är utsatt för krigets olyckor, så är det tydligt, att man varmare känner behofvet af ett godt försvar. Att vi för öfrigt behöfva ett sådant, kunna vi lära af senaste tidens historia. Hafva vi icke sett, mine Herrar, att konungariket delats till hälften, att andra annekterats af närgränsande stater? Jag erinrar här t. ex. om Danmark och Hannover. Böra vi då i liknöjdhet låta tiden gå bort? Böra vi icke tvärtom göra allt för att arbeta och sträfva samt förena våra händer och åsigter så mycket som möjligt för att vinna det önskade målet? Böra vi icke framför allt lära och låta varna oss af historien? Böra vi icke anse denna vishetens gudomlighet såsom vår vän, äfven om den skulle bränna oss på fingrarna med det solglas, hvori den samlar sanningens strålar? Jag är sålunda fullt öfvertygad, att vi behöfva ett godt och kraftigt försvar, och det snart.

Men huru? Jag får kort och öppet bekänna, att jag efter den diskussion, som här försiggått, kommit till den fasta öfvertygelsen, hvilken jag äfven förut till största delen hyste, att den allmänna värnepligtens breda grundval är den enda riktiga och enda tidsenliga, hvarpå vi kunna bygga vårt försvar; och jag kan derföre icke annat än hufvudsakligen gilla det af regeringen framställda förslaget; jag ber dock att få nämna, att jag, i likhet med många andra talare, i ett afseende hyser farhåga för detsamma. På samma gång jag erkänner, att mycket riktigt och godt innehålles i detta förslag, kan jag dock icke gilla detsamma, i hvad det rör bestämmelserna om lottning. Jag tror för min del, att någon lottning icke behöfves, åtminstone icke med afseende på eliterne. Jag anser, att, om det redan är illa att lotta om, huruvida en yngling skall blifva soldat eller icke, det är än värre att

genom lottning afgöra, huruvida han skall blifva befäl eller icke. Att kasta lott om hvilka som skola blifva befäl eller icke, är det samma som att lotta om, huruvida vi skola hafva en god eller dålig armé. Om deremot goda elitskolor inrättas, der lärarne med goda föredömen föregå lärjungarne samt med skicklighet och nit sköta sina åligganden, der tillräckliga stipendier gifvas åt ynglingarne, då tror jag, att landets unga söner skola trängas om att få komma in i dessa skolor, så vidt de väl ordnas och understödjas. En annan sak är frågan om specialvapnen; men derom vill jag icke nu yttra mig.

Således, mine Herrar, är jag i grunden för de principer, som äro framställda i regeringens förslag; men jag önskar dock en kortare öfningstid än der blifvit föreslagen; jag tror, att den tid skall komma, då svenska folket både kan och vill underkasta sig de stora uppoffringar, som här fordras; men jag tror också, att de för närvarande kunna och böra sättas lägre, intilldess folket hinner vänja sig vid de åsigter, här uttalas, och får se, att allmänna värneplikten, på riktigt sätt tillämpad, skall bära goda frukter ej blott för krigets utan äfven för fredens värf. Jag önskar dock, så väl att lottningssystemet borttages, som ock att krigshärens antal och öfningstiden för manskapet i allmänhet må blifva något nedsatta i det förslag, som, efter hvad jag hoppas, regeringen kommer att framlägga för näst sammanträdande Riksdag.

Något mera har jag icke nu att anföra, och jag vill derföre endast föreslå, att denna Kammare, med godkännande af hvad Första Kammaren redan beslutit, ville antaga följande förslag: "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, hufvudsakligen fotadt på det nu meddelade nädiga förslaget grunder." Detta förslag innehåller min åsigt; och om det skulle få någon utsigt till framgång, vill jag rösta derför; men i annat fall vill jag biträda det förslag, som står det af mig nu afgifna närmast.

Till slut ber jag dock att få uppläsa några ord af ett anförande, som hölls i 1809 års Konstitutions-Utskott, då fråga förvar om häfdandet af Sveriges sjelfständighet och frihet gent emot de öfverhängande faror, som då hotade fosterlandet. En af de fosterländske män, som då sutto i Konstitutions-Utskottet och deltog i den förberedande behandlingen af den konstitution, som så länge lyckliggjort Sverige, säger mot slutet af sitt berörda anförande: "Om de anmärkningar, jag här framställt, ingen uppmärksamhet förtjena, är jag ganska färdig att låta öfvertyga mig derom, och önskar blott i sådant fall, med afseende på tiden och farorna som omge oss, att om vi hittills haft ett rike utan konstitution, vi hädanefter icke må få en konstitution utan rike." Situationen är dock, jag medgifver det, annan nu än då; men, mine Herrar, må vi ihågkomma en sak, att det icke går lika lätt att anskaffa ett försvar som en konstitution, och att det kunde inträffa, att under det vi arbeta med ordnandet af vårt försvar, så kunna farliga och oroliga tider inträffa; och då kan det vara för sent att

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

ordna försvaret. Jag för min del vill derföre icke vara med om att dröja dermed en enda dag, jag vill att vi skola börja dermed så snart som möjligt. Jag vill icke, att det en gång skulle kunna sägas då förluster och krigsolyckor tvungit oss att besluta anskaffandet af ett försvar: "Nu hafva vi väl fått ett försvar; men nu hafva vi icke mera något fosterland eller någon frihet att försvara."

Herrar *von Schoultz*, *Santesson* och *G. C. Machel* instämde med Herr *Lyth*.

Herr *Dickson*: Jag skall börja mitt anförande med en liten uppmaning. Jag tycker nemligen, att vi nu tillräckligt diskuterat frågan; och jag hoppas, att, om vi vilja komma till slut dermed, de 30 talare, som ännu återstå, skola vara så korta i sina anföranden som möjligt. Jag vill sjelf föregå med godt exempel.

Jag beklagar, att jag vid detta tillfalle känner mig af min pligt uppmanad att yrka afslag å Kongl. Maj:ts förslag. Att jag derjemte icke kan bifalla Utskottets förslag och icke heller reservanternes, faller af sig sjelft; men deröfver vill jag dock icke beklaga mig.

Mine Herrar, det skulle mycket smärta mig, om någon deraf ville draga den slutsatsen, att jag icke vill göra något för landets försvar. Jag inser lika mycket som någon annan hvad vi behöfva; att vårt nuvarande försvar icke är tillräckligt, och att landet måste underkasta sig stora offer, om det vill hafva ett ändamålsenligt och tillräckligt försvar. Men orsaken hvarför jag icke kan biträda Kongl. Maj:ts förslag, är den, att jag omöjligen kunnat ingå på att betala det pris, som 1873 års Riksdag i sin skrifvelse till Kongl. Maj:t utfäste såsom ett vilkor för att landet skulle värna sig. Mine Herrar, att efterskänka hela vår grundskatt och vårt rust- och rotehållsväsende för att få ett bättre försvar, det vore något, som jag för min del icke kunde ingå på; ty utom det att jag anser ett sådant efterskänkande utan vederlag vara i stats-ekonomiskt hänseende ett missgrepp och ett vådligt attentat mot eganderättens helgd, är ett sådant köpslagande af representationen för mig motbjudande. Jag kan icke ingå derpå, och derföre kan jag icke heller bifalla Kongl. Maj:ts förslag, hvars förtjenster i öfrigt jag dock erkänner. Då frågan emellertid står på den ståndpunkt, att köpet icke kommer till stånd, har också sjelfva köpevilkoret förfallit; och vi stå nu på samma punkt, som vi gjorde 1871; men, mine Herrar, med litet mera erfarenhet än då, och de personer, som då ansågo de bördor, försvarets ordnande skulle medföra, alltför stora, de stå nu villiga att åtaga sig dessa bördor. Jag för min del tror också, att, med afseende på landets isolerade läge, dess aflägsenhet från hvad Herr *Abraham Rundbäck* i förrgår kallade Europas röfvarenäste, och med afseende derjemte på landets förmåga att bära ett försvars bördor, ett tillfredsställande försvar kan byggas på indelningsverket såsom grundval, eller

åtminstone en öfvergång till ett på allmän värnepligt grundadt försvar. *Ang. landförsvarets ordnande.*

(Forts.)

Jag tror ock, att vi icke äro mogna i närvarande stund att åtaga oss alla de svåra olägenheter, som ett konsekvent genomförande af värnepligtssystemet skulle medföra, och att vi hellre vore böjde för att antaga ett öfvergångsförslag med indelningsverket till grund. Här föreligga för närvarande ganska många förslag, och jag skall icke öka deras antal eller göra något yrkande, enär jag anser, att icke något förslag som möjligen vinner denna Kammars bifall, kan blifva Riksdagens gemensamma beslut. Det enda vore, om Andra Kammaren förenade sig i Första Kammarens beslut. Vill den icke det, är frågan förfallen, men jag ser icke något ondt deri, ty frågan är af den vikt, att hon icke kan förlora något på att ligga till sig och blifva på nytt hänskjuten till landets primärförsamling. Vi hafva nya val nästa höst, och då valmöten öfverallt i landet förmodligen komma att hållas, anser jag, att denna fråga blifver dryftad på dessa valmöten, och ombuden få då veta hvad landet tänker i denna landets lifsfråga.

Jag har vidare en anmärkning att göra med anledning af gårdagens diskussion. Herr Nyblæus har här i går hållit ett fördrag, som väckt ganska mycket bifall hos åtskilliga, men hvilket, efter min tanke, blifvit af många missuppfattadt, ty icke har Herr Nyblæus velat försvaga värnepligtssystemet eller antaga de 3 reservanternas förslag.

Mine Herrar! jag skulle vara kort. Jag har, såsom jag nämmt, icke något yrkande att göra, men jag hoppas, att denna fråga, sedan landet fått höras och man fått veta landets önskingar, måtte framkomma i det skick, att hon kan antagas, och jag hyser för min del en liten förhoppning, att det förslag, som skall komma att vinna de flesta anhängare i landet, blir ett som grundar sig på det af General Abelin utarbetade förslaget.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Sedan 32 talare redan haft ordet, tyckes det måhända vara öfverflödigt för mig att upptaga Kammarens tid och förlänga diskussionen, men då denna fråga är af så stor vikt, anser jag min pligt fordra, att äfven jag yttrar några ord i frågan.

Man har sagt, att Riksdagen bör säga hvad han vill och därför framlägga ett förslag, så att Kongl. Maj:t deri kan hafva stöd för ett förslag till nästa riksdag. Jag för min del tror, att Riksdagen icke kommer att lemna Kongl. Maj:t brist på materialier i detta afseende. Af Utskottets ledamöter äro 14 reservanter, och antalet reservationer utgöra 7, alla innehållande förslag till frågans lösning. Under diskussionen hafva sju särskilda förslag, gående i olika riktningar, blifvit framställda, och lägga vi härtill Utskottets förslag, finnas femton olika förslag utom det Kongl. förslaget. Utskottet har arbetat nära fyra månader, men ändock icke kommit till någon tillfredsställande lösning af frågan, och då Utskottet på denna tid icke kunnat komma till den ringaste enighet i frågan, huru skall man då begära att Riksdagen endast

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

på några få dagar skulle kunna afgifva ett tillfredsställande förslag. Nej, mine Herrar, frågan är alltför stor och vigtig för att i ett penndrag fatta ett obetänkt beslut.

Man har mycket förordat lottningssystemet, sagt att lottning icke är så farlig, och att i Sverige förut i lag varit antagen lottning. Det är visserligen sannt att så varit, men huru belåtet fann sig svenska folket med detta lottningssystem? Detta känna vi litet var, och svenska folket har med lif och blod och millioner köpt sig fritt från detta tråldomsok. Vid 1811—1812 års riksdag, då beväringsslagen antogs, så, ehuru omkring 1½ århundrade förflutit efter det folket blifvit befriadt från lottning och utskrifning, trodde folket att lottningssystemet skulle återinföras, och detta åstadkom en sådan förbittring i sinnena, att uppror och blodsutgjutelse följde. Skulle svenska Riksdagen nu i 19:de seklet, då vi alla arbeta för friheten, införa landets söner i tråldom. Bort det! Om Riksdagen vill hafva uppror i landet, antag då lottningssystemet; men, mine Herrar, vilja vi hafva frid inom vårt land, låtom oss då tillbakavisa detta system och icke ställa landets söner på spel.

Man har vidare sagt, att blott landsbygdens representanter kunde få rustnings- och roteringsbesväret aflyftadt, vilja de icke göra något för landets försvar. Men denna beskyllning måste vi på det bestämdaste tillbakavisa. Vi vilja hafva ett starkt, ett tidsenligt försvar, ett försvar byggt på rättvisa grunder, byggt på de grunder, som 1873 års Riksdags skrifvelse innehåller.

Uti denna skrifvelse heter det:

“Enär af skäl, som redan blifvit anförda, frågan om rustnings- och roteringskyldighetens upphörande icke lämpligen kan afgöras annat än i sammanhang med frågan om grundskatterna, har Riksdagen funnit med denna anhållan äfven böra förenas en underdånig framställning derom, att Eders Kongl. Maj:t, samtidigt med ofvannämnda förslag och under samma förutsättning, äfven täcktes afgifva förslag om räntans och tiondens småningom skeende afskrifning“, och vidare begär Riksdagen i skrifvelsen:

“att Eders Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan arméorganisation varder af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med ofvannämnda förslag, i näder föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra, mot det att jordbruksfastighet åsättes bevillning efter samma grunder som gälla för all annan fastighet; börande den antagna arméorganisationen träda i verkställighet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna“.

Denna skrifvelse bär tydligt vittne om, att landets representanter verkligen vilja något. Men har Kongl. Maj:t framkommit med ett förslag, som går i den ringaste riktning med denna skrifvelse? Dertill kunna vi obetingadt svara nej. Det har också blifvit sagdt,

att, om Riksdagen skulle nu afslå Kongl. Maj:ts förslag, vore det en skam för hela landet, men jag tror, att skammen blir regeringens, emedan regeringen framlagt endast ett halft förslag, så att Riksdagen icke kunnat antaga detsamma, och det återstår icke för regeringen annat än att inkomma med ett fullständigt förslag, grundadt på den af Riksdagen redan aflättna skrifvelsen.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Emellertid må det tillåtas mig att framställa de grunder, hvarpå jag anser ett tidsenligt försvar böra byggas. Dessa innefattas i följande förslag:

Med afslag å Utskottets utlåtande, Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga ärendet i förnyadt öfvervägande, låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till arméorganisation, samt i sammanhang dermed förslag till rustnings-, roterings- och grundskatternas afskaffande, grundade på Riksdagens underdåniga skrifvelse den 24 Maj 1873 och med fästadt afseende af de vid innevarande riksdag uti Riksdagens Kammare under diskussionen uttalade åsikter.

Och får jag hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition å detta mitt förslag.

Herr Anders Johansson: I likhet med den näst föregående talaren borde äfven jag kanske hafva börjat mitt anförande med att bekänna, att det var öfverflödigt af mig att yttra mig i frågan, sedan så många andra talare så fullständigt utredt henne från alla möjliga synpunkter; men just denna frågans stora vikt och betydelse må räknas mig till ursäkt därför, att jag begärt ordet, för att i korthet angifva min ståndpunkt i förhållande till henne.

Då jag första gången genomläste Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag om landförsvarets ordnande, så väckte det hos mig en icke ringa förvåning, att de åsikter, hvilka blifvit uttalade så väl af det särskilda utskottet vid 1871 års lagtima riksdag som uti Riksdagens underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t 1873 derom, att armén icke allenast skulle bestå af värnpliktige, utan jemväl af stam, uppgående till ungefär den indelta arméens nuvarande effektiva styrka, blifvit af Kongl. Maj:t lemnade utan afseende, hvad manskapet beträffar. Att komiterade, som uppgjorde förslaget till den nu ifrågavarande nya arméorganisationen, icke ville föreslå att staten skulle betala en nöjaktig aflöning åt stamtruppen, förundrade mig icke så mycket, då jag förut hade från det hållet försport en ganska stor obenägenhet för någonting sådant. Från dem var således ej annat att vänta, än att de skulle komma att föreslå, att en större del af de värnpliktige skulle utlottas eller på annat sätt uttagas för undergående af en längre rekrytbildning om ett å två år. Men att Kongl. Maj:ts regering, hvilken jag hade både önskat och hoppats skola tillse, att både den personliga och den ekonomiska bördan blefve rätt fördelad och den orättvisa, som nu hvilar endast på rust- och rotehållare, hvälfd på de värnpliktige, att denna regering ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att gilla ett så obilligt och på grundvalen af en godtycklig lottkastning bygd förslag, detta har

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

— det får jag bekänna — på mig gjort ett sorgligt intryck. Detta intryck mildrades likväl af den förhoppningen, att särskilda Utskottet skulle framkomma med ett förslag, som kunde vara byggt på rättvis grund och icke på en godtycklig lottning, men i denna förhoppning blef jag sviken, då jag fick se Utskottets förslag, som visserligen innehöll en nedsättning i tiden för öfningarne, men införde lottningssystemet i större utsträckning, än Kongl. Maj:ts förslag gjorde.

För min del anser jag likväl, att hvarje arméförslag för vårt land, som grundar sig på lottkastning, är förkastligt, och denna åsigt grundar jag på flera skäl. Ty icke nog med att det är orätt mot den enskilde värnepligtige att draga dem, som blifva utlottade, från sina fredliga sysselsättningar, utan äfven motverkar det ändamålet med krigstjenstöfningarne för stammen, som väl är att få ett så godt underbefäl som möjligt äfvensom dugligt manskap i specialvapnen och såsom kadersoldater, hvilket är af ofantlig vigt för en god armé; dessa vinnas icke på lottningens väg, ty icke är det sagdt, att lottningen utsöker dem, som hafva största häg och fallenhet för yrket, utan den kan lika väl falla på dem, som äro fullkomligt olämpliga för detsamma.

Man har visserligen yttrat, att stadgandet om lottningens införande skulle vara ett korrektiv för erhållande af personer, som skulle undergå den längre öfningen och blifva så kallade stamsoldater. Men häremot vågar jag påstå, att om staten blott vill bestå nödig aflöning och tillser, att manskapet blir på menskligt sätt behandladt, så har jag den säkra förhoppningen, att manskap, hvilket är villigt att taga anställning, icke skall komma att saknas. Ty vi veta ju nu, att om vi hafva en tjänst, som är ledig, blott den har en aflöning som är någorlunda anständig, ja! om den blott är en kyrkvaktarebefattning, så finnas alltid sökande till densamma i öfverflöd.

Vidare har man sagt, att det skulle blifva så oerhördt dyrt för staten att aflöna den sålunda uppställda stamtruppen. När man säger så, tänker man icke på hvad rust- och rotehållare få utgifva för landets försvar, ehuru de icke ens innehafva tredjedelen af alla beskattningsföremål inom samhället. De äro likväl tvungna att aflöna manskapet vid hela den indelta armén, och då måtte väl hela statsverket hafva råd att aflöna en stam, som icke ens skulle blifva så stor som den nuvarande indelta armén; och när det nu och allt framgent kan betala höga löner till det högre befälet, så måtte väl kostnaden ej blifva för stor att jemväl aflöna manskapet.

Vidare hafva flere talare yttrat sig, hvilka önskat att försvarsväsendet måtte uteslutande ställas på värnepligtens grund och sagt, att man icke bör skicka några legoknektar i spetsen för våra ynglingar, utan att den mera öfvade manskapshären äfven måste hafva intelligensen bland sig. Den satsen är icke fullkomligt ohållbar. Hela befälsstammen är ju enligt det Kongl. förslaget äfven aflönad eller, om man så vill kalla dem, legoknektar. Jag åtminstone vill icke tro, att det är många, som ingå i armén och

tjena för äran, utan de göra det allesammans för den aflöning, de ega att uppbära. Vidare har någon yttrat, att den fattigare delen af befolkningen icke skulle vara duglig att skickas i spetsen för landets försvar, utan att man borde taga de förmögnare till de farligaste beställningarne. Jag tror icke heller att den saken håller streck, ty om vi tänka på den nuvarande befälsstammen inom armén, så veta vi visserligen alla, att der finnes ganska många officerare, som hafva ganska stor förmögenhet, men att det också är lika så många som äro fattige, och jag tror att man gör verkligen den fattige orätt, om man tillvitar honom att hafva mindre duglighet än den rike till att föra militäriskt befäl.

Af hvad jag nu sagt torde framgå att jag för min del icke kan godkänna hvarken Kongl. Maj:ts proposition eller Utskottets förslag eller något af de elfva reservanternes som först förekomma å Utskottets förslag. Men då jag funnit att de tre sednare reservanternes, Herrar Johannes Anderssons, Norén's och Gunnar Eriks- sons, förslag går i en riktning, som jag anser vara riktig, nemligen att allt manskap vid specialvapnen och behöfligt antal stam- soldater vid infanteriet frivilligt antages mot nödig ersättning af statsverket, och att utan någon slags lottning öfningarne blifva lika för alla värnepligtsskyldige, så och emedan jag önskar denna frågas snara lösning, vill jag för min del rösta antingen för att nämnde tre reservanternes förslag, derest detsamma kommer under omröstning, skall antagas, eller ock sluta mig till något annat förslag, som ligger nära derintill, och skulle intet sådant förslag komma under omröstning, så tror jag att jag kommer att sluta mig till dem, som ämna rösta för rent afslag å alltsammans, emedan jag icke vill lemna min röst åt något förslag som innebär föreskrift om utlottning.

Friherre Ericson: Då jag har den äran att vara insatt i det Utskott, som haft denna fråga under handläggning, skall jag bedja att få redogöra för den uppfattning, hvartill jag kommit under frågans bearbetande inom Utskottet.

Det Kongl. förslaget har otvifvelaktigt framkommit under förhållanden, hvilka, förenade, ej kunnat undgå att ogynnsamt inverka på dess antagande detta år, såsom Herrarne äfven af frågans behandling i Utskottet lätteligen kunna inse. Jag vill icke så mycket fästa mig vid de olika åsikter, som inom Kongl. Maj:ts regering gjorde sig gällande, då härordningsförslagets framläggande för Riksdagen blef beslutet, ehuru det ju icke kan förnekas, att äfven denna splittring i meningar i sin mån bidragit till att göra frågans lösning tvifvelaktig. Deremot är det en annan om- ständighet, som, efter hvad jag tror, att vi alla måste medgifva, omöjliggjort det Kongl. förslagets antagande vid denna riksdag, och det är, att förslaget ej varit åtföljdt af något öfvergångsför- slag och ej heller, i enlighet med 1873 års underdåniga skrifvelse, beledsagats af några stadganden om rustnings- och roterings- besvärens samt grundskatternas afskaffande. Då man likväl vet, att den nuvarande Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landförs-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

med synnerlig värma omfattat frågan om försvarsväsendets utbildning på ett mera tids- och ändamålsenligt sätt, så kan väl icke gerna ifrågasättas annat, än att han gjort allt hvad på honom berott för uppnåendet af detta mål; men att det sätt, som användts dertill, icke varit lyckligt valdt eller ens politiskt klokt, det tillåter jag mig att tro. Jag är likväl öfvertygad, att alla, som tagit kännedom om ifrågavarande förslag och antingen till följd af deras egen föregående befattning med dylika saker eller också på annat sätt kunnat bilda sig ett omdöme om detsamma, skola erkänna, att detta förslag otvifvelaktigt är det bästa, som sedan frågens början någonsin blifvit framlagdt vare sig af Kongl. Maj:t eller af någon enskild motionär. Det är militäriskt riktigt samt egnadt att gifva vårt försvarsväsende en särdeles god riktning och en efter våra förhållanden särdeles väl lämpad styrka. Dessutom är det fotadt på fullt rättvisa grunder, då det, så vidt möjligt är, går ut på, att *alla* skola underkastas *lika lång* öfning och stöder sig på den fullt riktiga principen, att vi icke skola hafva någon särskild stam, utan en fullt och konsekvent utbildad allmän värnepligt, hvilket just är hvad Riksdagen förut begärt, och hvilken idé aldrig blifvit i något annat förslag så väl genomtänkt och genomförd som i det nu föreliggande Kongl. förslaget. Om emellertid, allt detta oaktadt, inom Utskottet betänkligheter mött att nu tillstyrka förslagens antagande, ligga dessa, efter mitt förmenande, icke egentligen i sjelfva förslaget, utan i vissa utom stående omständigheter, som likväl dermed stå i det närmaste sammanhang. Hvad som först och främst slog oss med häpnad var de höga penningesummor, som förslagens genomförande skulle kräfva och de många dagsverken, som skulle derigenom åtgå till vapenöfningarne. Vid närmare besinnande har dock åtminstone hos dem, hvilka närmast haft frågan om hand, den åsigten alltmera gjort sig gällande, att de penningeuppofferingar, som förslaget påkallade, icke i och för sig vore tillräckligt skäl att afgöra förslagens öde. Ty i en fråga som denna, der så många millioner i allt fall ovilkorligen måste tagas i anspråk, är en eller annan million ej synnerligen mycket att tala om, för så vidt genom denna tillökning i utgift verkligen vinnes ett bättre försvar i stället för ett, som är många procent sämre. Hvad som deremot tryckte oss nästan mera, var att en sådan mängd dagsverken nödvändigt måste borttagas till öfningarne. För min del har jag den öfvertygelsen, att man vid öfvergången till ett nytt försvarssystem bör noga uppmärksamma, att icke vapenöfningarne för långt utsträckas, så att icke större antal dagsverken borttagas från folket, än hvad som för dessa öfningar oundgängligen erfordras. Härmed vill jag visst icke hafva sagt, att förhållandet skulle vara sådant med det Kongl. förslaget, utan jag har endast velat påpeka, att det ej kan vara oriktigt, om denna Kammare noga betänker sig, då frågan är att taga ett så stort språng som från vårt nuvarande försvarssystem, der nästan inga dagsverken åtgå till vapenöfningar, och till de stora uppofferingar af tid och dagsverken, som blifva en nödvändig följd af det rena värnepligt-

systemets införande. Detta har varit ett af skälen, hvarför jag icke trots det vara lämpligt för oss att *redan nu* försöka att få Kongl. Maj:ts förslag antaget, utan ansett det vara nödigt att först få ett öfvergångsförslag såsom en mellanstation till det nya. Har man denna uppfattning, är ock målet klart och frågan endast den att finna den väg, som säkrast och ginast leder dit. Det är då gifvet, att man måste söka finna ett förslag, hvarifrån man, naturligtvis med vissa modifikationer, kan komma till det förslag, man slutligen vill nå, och att man noga måste akta sig för att antaga något, som skulle kunna lägga hinder i vägen för att sedermera, då meningarne hunnit stadga sig, gå dit man önskar. Det finnes, i min tanke, två sätt för att komma derhän, att man slipper genast underkasta sig de långvariga öfningar, som det Kongl. förslaget innehåller, och det är antingen att *alla* vid en viss ålder under en kortare tid skola öfvas i vapen eller också att ett mindre antal uttagas och undergå öfningar under en längre tid.

Hvad beträffar det första af dessa alternativ, eller införandet af en lika öfning för alla, men på kortare tid, är detta otvifvelaktigt både det rättvisaste och med den allmänna värnepligtens idé mest öfverensstämmande, och det som skulle möta det minsta motståndet från folkets sida. Men emot detsamma har jag hört många och, som jag tror, berättigade invändningar, gjorda ur militärisk synpunkt. Så vida man nemligen vill, att den allmänna värnepligten skall tillämpas äfven i fråga om specialvapen, så läser icke, åtminstone icke i någon väsentlig mån, någon mindre öfning kunna komma i fråga för dem, som sköta dessa vapen, än som blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget, och man har således redan här råkat på en ojämnhet i de värnepligtiges öfningstider, som icke torde kunna undvikas. Ur ifrågavarande synpunkt skulle derföre det andra alternativet ega företräde, eller att fullständig öfning lemnades endast en del af de värnepligtige, hvilka då skulle bilda en stam, hvarefter och sedan folket hunnit vänja sig dervid, man kunde hoppas att i en framtid få öfvergå från denna öfvergångsform till hvad, som är det riktigaste, nemligen en värnepligtig armé med lika öfning för alla i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag.

Om man nu anser, att detta senare alternativ är att föredraga, så måste naturligtvis äfven ett sätt bestämmas, på hvilket kan afgöras, hvilka af de värnepligtige skola erhålla en sådan fullständigare öfning. Två sätt gifvas härför; det ena är på frivillighetens väg, det andra genom användande af tvång. Att de, som frivilligt underkasta sig en längre öfning, skola erhålla ersättning, torde vara tydligt, och lika tydligt är, att om man vill begagna sig af tvångsutskrifning, detta måste ske medelst lottning, enär någon annan utväg, som ej kränker rättvisans anspråk, icke finnes. Det låter nemligen sig icke göra att uttaga vissa klasser af folket, men låta andra slippa undan, och då återstår icke annat än att låta ödet afgöra, hvilka skola underkastas en längre öfning. Tvångsutskrifningens användande synes ock ur militärisk syn-

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

punkt vara det lämpligaste; ty det bibehåller den allmänna värnepligtens fördelar deruti, att, då lotten faller lika väl på den ene som på den andre, den ifrågavarande skyldigheten drabbar likaväl den bildade som den obildade, den bemedlade så väl som den obemedlade, den intelligente så väl som arbetaren.

Nu är det emellertid händelsen, att här i landet har utbildat sig en särdeles stor skräck för lottnings användande i detta fall, och då det till följd häraf icke lär vara värdt att föreslå Riksdagen en omedelbar och konsekvent tillämpning af detta medel för bestämmandet af hvilka skola undantagas för undergåendet af en längre vapenöfning, hafva vi i vår reservation varit nödsakade att förorda frivilligheten såsom grund för hvad som skall bestämmas i detta fall. Detta står ock i fullkomlig öfverensstämmelse med den skrifvelse, som 1873 års Riksdag aflät till Kongl. Maj:t, och enligt hvilken, såsom Herrarne torde påminna sig, de kadersoldater, som der omnämnas, skulle i *första hand* på frivillighetens väg uttagas.

Men det är gifvet, att, när man öfvergår från en sådan organisationsform, som den vi för närvarande ega, till en annan; och om vi vilja hafva något i alla afseenden bättre och ej sämre, vi icke kunna ställa den nya organisationsformen på en mindre säker grund, än den, på hvilken den nuvarande hvilar, om icke hela ändamålet skall förfelas. För närvarande kan Riksdagen icke utan Kongl. Maj:ts samtycke vidtaga några förändringar i bestämmelserna om den nuvarande härordningens sammansättning; Kongl. Maj:t har enligt grundlagen sitt veto deremot, och folket är pliktigt att till hans disposition ställa ett visst antal manskap. Detta är så kategoriskt, att, om rust- och rotehållare ej anskaffa nödigt manskap, eger vederbörande landsböfding rekrytera på deras bekostnad. Det finnes således en mycket stark säkerhet för att armén alltid skall erhålla sitt erforderliga antal manskap. Utan att en sådan säkerhet förefunnes, hoppas jag, att ingen Konung skall komma, som vore nog lös i sin uppfattning af vårt försvarsväsende, eller någon krigsminister så pligtförgäten, att de antoge en organisationsform, utan att på samma gång bestämtd stadgades, på hvad sätt det gifna antalet manskap ovilkorligen skulle erhållas. Riksdagen måste derföre i sista hand låta lottningen blifva det afgörande, afven om den i första hand får släppa till de erforderliga medlen, och om Riksdagen undan drager sig detta, måste Kongl. Maj:t hafva tvångsutskrifningen till sitt förfogande, hvilken åter ej kan tillämpas annat än under form af lottning.

Man har visserligen framhållit ett annat sätt att betrygga Kongl. Maj:t emot möjligheten att genom en nyck eller en händelse eller ett utslag vid en gemensam votering eller på något dylikt sätt undanryckas sjelfva *grunden* för arméens vara eller icke vara. Man har sålunda tänkt att ställa en summa penningar till Kongl. Maj:ts förfogande, samt genom särskild lag tillförsäkra Kongl. Maj:t rättighet att dermed anvärfva manskap; och jag förmodar, att afven någon del af underhållet skulle

utgå af denna summa. Detta förslag innebär emellertid ur politisk och konstitutionel synpunkt ett så stort misstag och är till den grad stridande mot all uppfattning af konstitutionela förhållanden och folklig frihet samt representationens rätt att inverka på ärendenas gång, att jag föreställer mig något sådant aldrig kunna ifrågakomma. Jag antager nemligen för gifvet, att i ett land som vårt, der friheten är urgammal och der svenska folket aldrig godvilligt släppt ifrån sig dess rätt att inverka afgörande på viktigare frågor, det icke skall inträffa, att i en fråga, der det gäller landets försvar, Riksdagen skulle afsäga sig denna svenska folkets rätt. Denna armé, den må nu vara hurudan som helst, måste vara till *landets* försvar, måste vara fosterlandets armé; och man bör icke så ställa till, att individerne må föreställa sig, att de icke äro fäderneslandets soldater, utan endast Konungens. De skola hafva sin befordran, belöningar och utmärkelser af Konungen, men allt hvad angår ekonomien, förbättring i deras vilkor, eller, med ett ord, allt hvad med penningar kan åstadkommas, böra de mottaga af folket genom Riksdagen. Detta torde vara det enda riktiga sätt att se saken. Går man ifrån en sådan ståndpunkt, då är man inne på en väg, som ingalunda är med andan af vår grundlag öfverensstämmande.

Ang. landförs-
varets ord-
nande.
(Forts.)

Den fördom emot lottningen — jag vågar kalla det fördom — som finnes i vårt land, härleder sig ifrån de obehagliga hägkomster på landtvärnets tid, hvilka Herrarne erinra sig, men hvaraf minnet torde *något* förbleknat. Då 1865 års landförsvarskomité trädde tillsamman och framlade för Kongl. Maj:t det förslag, som sedermera af Kongl. Maj:t framlades för Riksdagen, så blef detta förslag bekämpadt till följd just af olika uppfattning om lämpligheten af lottningens användande. Denna fråga begagnades såsom ett kraftigt och verksamt agitationsmedel, ty den väckte till lif minnet af de olyckor, som under sista kriget drabbat landet, och lottningen framhölls såsom ett spöke för allmänheten. Den var då, som sagdt, ett förträffligt agitationsmedel och fortfor att vara det samt användes med fördel ännu i dag utaf dem, hvilka vilja slå ner *alla* förslag. Jag behöfver icke påpeka för Herrarne, att hvad som här nämnts om, att lottningen, sådan den föreslagits, vore en "blodslottning", endast är öfverdrift; ty det är icke ifrågasatt, att de värnepligtige utlottas för att våga sina lif framför andra, utan endast för att undergå längre tids öfning och blifva de mindre öfvades ledare, då det gäller att gå emot fienden. Jag är för min del öfvertygad, att ingen organisation af försvarsväsendet på värnepligtens grund kan komma till stånd, deri icke lottningen i en eller annan form måste användas. Detta är helt naturligt och jag ber endast att här vid lag få fästa Herrarnes uppmärksamhet på en omständighet. Kavalleristen och infanteristen behöfva icke lika lång tid för att utbildas till fullkomlig skicklighet hvar i sitt yrke. Eljest blefve antingen kavalleristen öfvad för litet eller infanteristen onödigtvis längre än hvad ändamålet kräfver. Således har redan i öfningstiden för de värnepligtige en olikhet måst göra sig gällande; och då man

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

icke kan få folk, som frivilligt eller mot ersättning underkastar sig den längre öfningstiden, *måste* det finnas ett annat sätt att skaffa manskap: ödet måste då afgöra. Jag tror emellertid, att det vore väl, om Riksdagens ledamöter ville göra till sin uppgift att skingra de fördomar, som härutinnan råda, och icke bidraga, att understödja dem. Jag tror vidare, att dessa ledamöter skulle göra riktigast uti att sjelfve sätta sig in i frågan, så att de måtte kunna med opartiskhet pröfva densamma och icke för mycket följa de åsichter, som äro rådande hos deras valmän i hemorterna; ty desse valmän hafva sändt oss hit för att bespara sig sjelfve besväret att sätta sig in uti ärendet. Hos desse valmän torde råda en oriktig uppfattning här vid lag, till dess de blifva upplyste om, att förhållandena icke äro sådana de föreställa sig dem; och det är vår pligt att i första rummet meddela dem sådan upplysning.

Emellertid är det gifvet, att man måste söka, så vidt möjligt är, undvika lottningen; och det är äfven derföre, som vi reser vanter föreslagit, att det skulle ligga i Riksdagens hand att gifva ersättning åt de värnpligtige, som frivilligt anmäla sig, samt att lottningen icke skulle komma i fråga i annat fall, än att Riksdagen icke vore villig att lemna tillräckliga medel för beredandet af en dylik ersättning. Under förutsättning att vi alla äro ense om, att ett lagstadgadt manskap skall finnas och inställa sig, så frågar jag eder, mine Herrar, som vilja bygga det nya härväsendet på en annan grund och som säga, att Riksdagen nog skall bevilja tillräckliga medel för att ersätta de frivillige, men lottning får ej ske, jag frågar eder, om Riksdagen *beviljar* de för nyssberörda ändamål nödiga medel, hvilken fara kan det väl då ligga i lottningen som den sista utvägen? Den behöfver ju då aldrig ifrågakomma. Men just för den händelse, att Riksdagen *icke* beviljar dessa medel, måste lottningen finnas såsom en sista resurs att kunna uttaga manskapet med tvång.

Vi stå nu framför ett förslag från Kongl. Maj:t till ny härordning, som går i den riktning, hvarom flerfaldiga gånger Riksdagen och senast år 1873 genom begge Kamrarnes sammanstående beslut gjort framställning inför tronen. Jag skulle anse det vara synnerligen olyckligt och oklokt, om vi nu mötte denna regeringens uppriktigt ådagalagda sträfvan att vilja tillmötesgå Riksdagens önskingar och slå in på en väg, som Riksdagens majoritet visat sig vilja beträda, med ett afslag. Derigenom tror jag att man gäfvade dementi åt sig sjelf och åt de fosterländska ord, som man, då det gällt denna fråga, alltid burit på läpparne och uti gång efter annan aflättna skrivelser lätit genljuda inför thronen. Ett rent afslag nu vore, enligt min mening, detsamma som att uttala en moralisk dödsdom öfver Riksdagens och i synnerhet denna Kammares nioåriga sträfanden att få vårt försvarsväsende bättre och rättvisare ordnadt, än hvad det är nu.

En förhoppning som jag härvid särskildt ber att få uttala är, att Kamraren icke måtte besluta sig för vare sig ett direkt afslag af den Kongl. propositionen eller ett indirekt genom anta-

gande af något utaf de motförslag, som äro i frågan afgifna, och hvilka icke hvila på värnepligtens grund. Dit räknar jag de tre reservanternes från denna Kammare framställning, som åtminstone jag finner vara sådan, att ingen regering skulle på grund deraf vilja eller kunna framlägga ett förslag inför Riksdagen. Att godkänna denna framställning vore visserligen en anständigare form för ett afslag, men ett afslag blefve det dock. Och dit räknar jag äfven Herrar A. Rundbäcks och Åstrands här i Kammaren gjorda framställningar. Ty icke är det väl sannolikt, att Kongl. Maj:t, efter att hafva förklarat sig gilla de åsichter Riksdagen temligen forceradt drifvit, skulle återgå till den uppfattning, hvilken vi redan länge sedan lemnat bakom oss, nemligen att vi borde bygga vår arméorganisation på indelningsverkets grund, allra helst som halfva indelningsverket genom Riksdagens nyligen fattade beslut i armélöneregleringsfrågan blifvit till statsverket indraget.

Jag ber nu till sist att få förklara — och jag önskade att Kammaren ville följa mig på denna väg — det jag, då reservationerna icke hafva något hopp att gå, af alla de förslag, som här blifvit framställda, kommer att fästa mig vid det af Herr Grefve Björnstjerna framställda och som utgör en modifikation af Herr Rosenswärds reservation, nemligen "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade förkommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, hufvudsakligen fotadt på det nu meddelade nädiga förslagets grunder".

Detta förslag anser jag vara bygd på riktiga grunder och förordar derföre dess antagande, på samma gång jag lägger Herrarne på hjertat att icke genom det beslut I kommen att fatta, undertrycka en fråga, som *måste* hållas vid lif.

Jag anhåller om bifall till Grefve Björnstjernas förslag.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Jag skall försöka efterkomma Herr Dicksons nyss gjorda uppmaning och vara så kort som möjligt. Jag skall derföre ej heller tillåta mig ingå i någon klandrande kritik öfver vare sig Kongl. Maj:ts eller Utskottets föreliggande förslag. Jag kan emellertid ej underlåta att uttala, det jag omöjligen kan vara fullt tillfredsstäld med någotdera af dem, och jag anser mig för den skull pliktig att i någon mån, åtminstone hvad hufvudpunkterna angår, antyda skälen härtill. Jag är fullt öfvertygad, att det försvarsutskottets utlåtande, som utgör grunden för Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, har utgått från en uppriktig fosterlandskärlek och från ett uppriktigt intresse att lösa försvarsfrågan på ett för landet tillfredsställande sätt, men man må derföre ej förtänka de fredliga yrkenas målsmän, om de hysa några betänkligheter för de uppoffringar, som antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle hafva till följd. Redan sedan lång tid tillbaka har jag hyllat den åsigt, att vårt försvar bör grundas på den allmänna värnepligten, men aldrig har jag föreställt mig att häraf skulle kunna föranledas så stora uppoffringar, att vår industriela utveckling kunde deraf blifva hotad, och jag föreställer mig fortfarande, att man skulle kunna under

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. lundtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

nuvarande förhållanden och med hänsyn till Sveriges fördelaktiga läge, ordna försvaret på allmänna värnepligtens grundval, utan att behöfva vidkännas större kostnader, än landet med säkerhet förmår bära.

Man har här såsom skäl för antagande af Kongl. Maj:ts förslag anställt en jmförelse mellan Sverige å ena sidan samt Tyskland och Ryssland, ja äfven Danmark å andra sidan, för att visa, huru billigt jmförelsevis vårt försvar med antagande af sistnämnda förslag skulle blifva; men jag hemställer, huruvida en jmförelse i detta hänseende mellan oss samt Tyskland eller Ryssland kan hafva någon betydelse. Dessa båda sistnämnda länder äro stormakter, hvilka alltid hålla sig färdiga att vid tillfälle göra nya eröfringar och för resten måste vara beredda att möta de anfall, som kunna uppstå såsom följder af förut gjorda eröfringar; och de måste naturligtvis anstränga sig till det yttersta för att nå det mål, de föresatt sig. Så är deremot ej förhållandet med Sverige; vi hafva numera ringa eröfringssynder på vårt samvete, för hvilka vi behöfva frukta något hämnadekrig, och vi hafva ej heller någon eröfringslystnad. Vårt mål är att försvara vår politiska sjelfständighet och att på fredlig väg utveckla oss till en stormakt i industrielt hänseende; och jag är öfvertygad — en öfvertygelse, som icke är bygd på lösa tycken, enär jag sökt, så vidt möjligt varit, sätta mig in i alla hithörande förhållanden — att, om vår utrikespolitik skötes, såsom den bör, och om vi förklara oss neutrala vid uppkommande stridigheter främmande nationer emellan, vi ock skola i det längsta få vara i fred. Sannt är visserligen, att äfven en förklarad neutralitet, för att hafva någon betydelse, måste ega ett försvar för att kunna bjuda *den* spetsen, som ej respekterar neutraliteten, men ett sådant försvar kan enligt min tanke ställas billigt nog. Jag har nemligen ansett, att den allmänna värnepligten kunde införas, fastän till en början i mindre utsträckning, dock på ett sådant sätt att densamma kunde så småningom utvecklas, sedan allmänna folkmedvetandet kommit till insigt om behovet och lämpligheten af den nya härorganisationen. För att vinna detta mål med minsta möjliga kostnad har jag föreställt mig, att man skulle kunna anordna förberedande militäröfningar, hvilka å ena sidan icke skulle medföra några nämnvärda utgifter och å andra sidan icke inkräkta på de industriela yrkenas utveckling, om man nemligen ville bereda skolornas ungdom tillfälle till öfning i vapnets bruk samt till militärgymnastik. Man har visserligen här och äfven i Utskottets föreliggande utlåtande anmärkt häremot, att skolornas lärjungar i allmänhet äro för unga för att kunna fullt tillgodogöra sig nyttan af sådan undervisning, men denna uppfattning tror jag icke vara riktig. Atminstone har jag i den församling, hvilken jag tillhör och i hvilken sådan undervisning länge meddelats, vunnit en motsatt erfarenhet, då jag sett den inverkan, dessa öfningar haft på de unga, af hvilka många inkommit i skolan slappa och hopsjunkna, men genom korta militäröfningar i hvarje vecka efter blott ett års förlopp förvärfvat sig ett

ett friskare utseende och en viss hållning. Dessa öfningar hafva dessutom utgjort ett nöje för dem; och sådan lek torde vara att föredraga framför de skålmstycken, till hvilka en sysslolös tid annars ofta gifver anledning. Afven har jag föreställt mig, att man skulle kunna förbereda eller inöfva större delen af den lägre kunskapen, som i alla fall får lof att inläras, inom de särskilda orterna, sockne- eller häradsvis. Inom hvarje härad eller socken bör väl finnas någon skicklig korporal eller underofficer, som mot billig aflöning vore villig att uppoffra några eftermiddagar i hvarje månad, för att instruera de ynglingar, som dertill anmälde sig. Om detta undångjordes, innan de samlades på de stora samlingsplatserna, så skulle den allmänna öfningstiden i väsentlig mån förkortas.

*Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)*

Jag vill icke uppehålla Kammaren med några långa detaljer; jag vill blott förklara, det jag anser att, på den punkt frågan nu har kommit, det icke vore fullkomligt i sin ordning eller ens anständigt att besvara Kongl. Maj:ts förslag med ett blekladt afslag. Det skulle strida mot den skrifvelse, Riksdagen vid 1873 års riksdag till Kongl. Maj:t aflät, strida mot både klokheten och den allmänna nyttan. Jag anser, att då Kongl. Maj:t för Riksdagen på dess begäran framlagt ett förslag, så bör Riksdagen, om den icke kan gilla eller antaga detsamma, åtminstone uttala i hvad mån den vill ingå på och hvilka kostnader den anser sig kunna ikläda sig för den nya härorganisationen. Bland de förslag, som inom Kammaren blifvit framlagda till ett sådant uttalande från Riksdagens sida, finnas visserligen några, som jag anser ganska lämpliga, men jag vill dock, i händelse flera dylika förslag inkomma, förbehålla mig öppen valrätt dem emellan. För egen del kommer jag icke att framställa något förslag, och jag anser detta dessutom öfverflödigt, då så många redan förut blifvit afgifna.

Slutligen vill jag uttala den förhoppning jag hyser, att Europas stormakter, både regeringar och folk, i en snar framtid skola komma till den insigt, att krig i allmänhet är ett af världens största onda, stridande mot både sundt förnuft och sann religion. Men hvad som är stridande mot sundt förnuft och kristlig religion skall förr eller senare utrotas, och tiden därför skall nalkas i samma mån som nationerna komma i närmare beröring med hvarandra och på industriens och samfärdselns väg få intresse af hvarandras existens. Det är krigen, som suga mårgen ur nationernas verkliga lif; de äro både i moraliskt och ekonomiskt afseende ett ondt, som vi böra söka så fort som möjligt bortarbeta.

Jag vill sluta med att uttala den åsigten, att jag icke kan antaga hvarken Kongl. Maj:ts eller det Särskilda Utskottets förslag, men att jag önskar ett uttalande från Andra Kammaren, i hvad mån och på hvad sätt den vill ikläda sig de besvär, som den allmänna värnpligten i möjligaste fall kan komma att fordra; och jag hoppas, att vår regering för en kommande Riksdag skall framlägga ett nytt förslag, fotadt på billigare grunder och med mindre stora anspråk på uppoffringar.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Jag vill ställa mig Herr Dicksons uppmaning till efter rättelse och fatta mig kort; och jag anser, att de talare, som komma efter mig, böra göra detsamma, emedan i denna fråga nu är så mycket taladt, att föga nytt torde vara att tillägga. Jag skall icke göra som den ärade talaren, hvilken näst före mig hade ordet, nemligen Jonas Andersson, hvilken lofvade att vara kort och ändock blef mycket lång.

Jag kan icke biträda hvarken Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, hufvudsakligast derföre, att de båda afse lottning, och derföre, att hvarken Kongl. Maj:t eller Utskottet i sitt förslag till beväringsslag i 31 § nog tydligt uttryckt, att beväringen icke får föras utom de förenade rikenas gränser, ett stadgande, som jag anser nödvändigt böra vara tydligt angifvet. Ty då § 13 Regeringsformen medgifver Konungen rätt att utan Riksdagens samtycke börja krig, så kan man befara, att en ärelysten konung, som har en god armé att *fritt* föfoga öfver, skall lättsinnigt inlåta sig på krigsföretag.

Man har mycket talat om den föreslagna lottningen och be-tecknat den med ordet *blodslottning*. Friherre Ericson har senast sagt, att denna benämning är oriktig, emedan det endast är fråga om att genom lottningen bestämma öfningstiden; men förhållandet kan dock blifva sådant, att en verklig blodslottning kommer att inträffa. Vi behöfva blott erinra oss, huru som vi år 1864 voro på god väg att sända Danmark under dess krig med Preussen och Österrike 20,000 man hjälptrupper; och om vi nu, sedan jag antager, att vi fått en ny härordning med dess här föreslagna lottningssystem införd, skulle komma att utsända hjälptrupper till någon grannstat, att det klart, att härtill komma att användas företrädesvis *de* värnpligtige, som erhållit den längre öfningen, till hvilken de ju uttagas genom lottning; och således blefve denna i detta fall verkligen en blodslottning.

Då jag hvarken kan biträda Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag, kommer jag för det närvarande att sluta mig till det, som framlagts af de tre reservanterne från denna Kammare, Herrar Norén, Gunnar Eriksson och Johannes Andersson, emedan det har tre fördelar, nemligen:

- 1:o att det utesluter lottningen;
- 2:o att det afser ett mera successivt införande af den tunga beväringssbördan; och
- 3:o att det synes för genomförandet fordra de minsta kostnaderna. Dock vill jag tillika gifva till känna, att jag, derest något annat förslag, för hvilket jag kan komma att hysa större sympatier, skulle under öfverläggningen framställas, möjligen röstar för detta. Men, som sagdt är, för det närvarande yrkar jag bifall till de tre reservanternes förslag.

Herr Åke Andersson: Såsom Herrarne nogsamt veta, har jag ej för vana att hålla långa anföranden, hvarföre det ej heller bör blifva mig svårt att ställa mig Herr Dicksons uppmaning till efter rättelse.

Att frågan är viktig, har man sagt så många gånger, att jag ej behöfver upprepa det, att den äfven är svårlöst, derpå är Utskottets betänkande; det bästa beviset. Jag kan dock ej annat än förvåna mig öfver, att ej 14 man kunnat under tre månader slå sina kloka hufvuden tillsammans till åstadkommandet af ett hejgjutet förslag; och jag vill på förhand förklara, att jag hvarken kommer att biträda Utskottets eller Kongl. Maj:ts förslag, utan att jag, om jag skall tvingas att rösta för något af de i betänkandet afgifna förslagen, kommer att gifva min röst åt det, som afgifvits af de tre reservanterne från denna Kammare, dock med tillkännagifvande att jag, derest något annat förslag kommer att framläggas och detta synes mig ändamålsenligare, möjligen biträder detta.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Utskottet har mest bråkadt med den förhatliga lottningen och kasernlifvet. Hvad den förra beträffar, tror jag för min del, att man kan på annat sätt bestämma, hvilka som skola öfvas den längre tiden. Jag föreställer mig nemligen, att inom ett utskrifningsområde, det må nu vara större eller mindre, ej alla ynglingar äro födde på samma dag. Om således det erforderliga antalet icke kan erhållas på frivillig väg, kunde ju bestämmas, att bristen skall fyllas på det sättet, att af de öfrige den, som är född t. ex. den 1 Januari och således står främst på föredragningslistan, hvilken upptager de värnpliktige i den ordning de äro födde, först uttages o. s. v., och då sluppe man den förhatliga lottningen. Ynglingarne visste då på förhand hvad som vore deras skyldighet.

Hvad härefter vidkommer kasernlifvet, veta vi alle, att svenska allmogen hyser stor fruktan för att sända sina söner till kasernerna, så länge dessa, såsom naturligtvis skulle blifva händelsen äfven med de nya, äro förlagda i städerna. Jag tänker derföre, att denna farhåga kunde undanrödjas, om man i stället uppförde för ändamålet lämpliga byggnader på de respektive regementenas exercisplatser, och jag är öfvertygad, att dessa byggnader endast skulle kosta hälften, ja ännu mindre, emot om de uppfördes i städerna.

Jag vill nu endast tillägga, att jag anser beväringen för de längre öfningarne böra hafva ersättning för sitt arbete. Likväl anser jag, att Riksdagen icke bör bestämma någon viss summa. Beloppet 200 kronor kan vara för litet, och det kan vara för mycket, allt efter tidsomständigheterna. Bäst vore derföre att för ändamålet ställa ett förslagsanslag till Kongl. Maj:ts disposition.

Det har blifvit sagdt, att den fattige bör lika väl som den rike göra uppoffringar för fosterlandets försvar. Må så vara! men en väsentlig olikhet finnes likväl mellan den fattiges och den rikets krigstjenst derutinnan, att den rike ynglingen *efter* fullgjord krigstjenst utan vidare bekymmer går till den verksamhet, som hans egna eller fädrens penningar eller egodelar lätteligen skaffar honom, då deremot den fattige, unge mannen *efter* slutad öfnings-tid är hänvisad till sina egna armar. Den tid, den fattige uppoffrar för att fullgöra sin pligt mot fäderneslandet, är således i

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

sjelfva verket mera värd än den lika långa tid, som den välbergade ynglingen uppoffrar för samma ändamål. För min del önskar jag derföre, att alla må få aflöning, hvarigenom den af mig nu framhållna ojemnheten i någon mån afhjelpes.

Något definitivt beslut om den blifvande härorganisationen kan naturligtvis icke komma i fråga, då Regeringen endast framlagt grunderna för den nya härordningen, men icke något öfvergångsstadgande, hvilket jag här vid lag anser vara af ganska stor vikt för rote- och rusthållare. Jag kan sålunda icke vara med om att draga så stor vaxel på en kommande Riksdag, som att godkänna något annat af de i betänkandet afgifna förslag eller reservationer än dem jag i början nämnde, nemligen de tre reservanternes, men jag förbehåller mig att få frånträda detta, om något, som synes mig bättre, framdeles blir framlagdt.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Det kunde vara mycket att säga med anledning af de anföranden, som redan afgifvits, men sedan vi nu i tre dagar diskuterat denna fråga, torde det vara hvar och ens skyldighet att yttra sig så kort som möjligt. Jag skall derföre afstå från vidare polemik och endast med några få ord angifva min ställning till frågan.

Jag vill derför till en början bekänna, att jag hör icke till deras antal, som möjligen anse, att vi icke behöfva något försvar, icke heller till deras antal, som möjligen tro, att vi icke kunna försvara oss och icke heller till deras antal, som möjligen föreställa sig, att statens tillgångar, klokt använda, icke räcka till för en ny försvarsorganisations ordentliga genomförande. Men oaktadt detta kan jag likväl ej bifalla hvarken Kongl. Maj:ts proposition, Utskottets förslag eller något af de hittills framlagda förslag till beslut. Jag står dock det Kongl. förslaget närmast, ehuru jag icke vill eller kan gå så långt i värnpligtens tillämpning, som Kongl. Maj:t föreslagit. Å andra sidan ringaktar jag på intet vis det Särskilda Utskottets verksamhet, som har varit både omfattande och mödosamt. Jag kan icke instämma i det omdöme, en talare förut fält om Utskottets arbete, då han sade, att det intrasslat frågan. Tvärtom finner jag, att Utskottet bidragit till frågans utredning och således äfven till dess lösning. Men jag har aldrig kunnat förlika mig med och är, i synnerhet efter det utmärkta och sakrika anförandet af Grefve Björnstjerna, fullkomligt öfvertygad om olämpligheten och skadligheten af olika öfning inom samma vapen. Den ärade talaren ådagalade så tydligt olämpligheten af olika öfningstid inom samma vapen, att äfven en icke fackman borde kunna fatta det.

För min del hade jag den åsigten redan vid 1867 års riksdag, då jag första gången här yttrade mig i frågan. Jag förordade då värfning för specialvapnen och starka underbefälkadrer för infanteriet, hvilket i öfrigt skulle utgöras af värnpligtige, utan stam. Jag har samma uppfattning ännu, men jag känner, att man nu ej vill höra talas om värfvadt manskap, och jag skall icke heller fästa mig vid namnet, må man gerna äfven

till specialvapnen taga värnpligtige, men må detta ske, på sätt Utskottet i vissa fall föreslagit, nemligen på frivillighetens väg, d. v. s., att man gifver en sådan ersättning, som manar dem att frivilligt underkasta sig den vida längre öfningstiden vid specialvapnen, hvarigenom man lika väl undviker den förhatliga lottningen, som den orättvisan de värnpligtige emellan att tvinga dem vid de olika vapnen underkasta sig högst olika öfningstid.

Ang. landtför-
swarets ord-
nande.
(Forts.)

Jag kan nemligen icke fatta, huru det kan anses rimligt, om man t. ex. — såsom jag vill tro att det kan gå för sig — nedsätter öfningstiden betydligt emot hvad Kongl. Maj:t föreslagit för fotfolket, men deremot, såsom jag tror, icke kan eller vågar nedsätta med en enda dag öfningstiden för specialvapnen, huru det ens skall kunna blifva möjligt att emot den ringa ersättning, som af Kongl. Maj:t är föreslagen, få folk till specialvapnen; enär — vid det antagande, att man åtminstone under öfvergångstiden för infanteriet skulle kunna betydligt nedsätta öfningstiden, men icke vid specialvapnen — skilnaden i vapens öfningstid skulle komma att utgöra måhända ett helt år. Är det väl rimligt, att den ene beväring- ynglingen skall hafva 17 månaders tjenstgöring, när den andre möjligen endast har 3 eller 4. Det ligger icke någon rättvisa till grund för en sådan fördelning. Vilja vi icke gå in på att lemna en skäligen ersättning för den längre öfningstiden, så måste vi gå in på lottning; men lottningen har icke många inom denna Kam- mare för sig och icke heller mig. Det är endast vid det förhål- lande, att den skulle utgöra *sista* resursen för att få frågan löst, det vill säga, om det visar sig omöjligt att genom frivilligt åta- gande få manskap vid specialvapnen, som jag kan foga mig deri, men så länge vi kunna undgå att antaga lottningen, böra vi utan tvifvel undvika den; ty skulle vi besluta oss för lottning, så hafva vi på samma gång beslutit oss för en orimligt stor orättvisa.

Nu kan det invändas, hvad som också redan blifvit fram- hållet, att det icke är möjligt att i våra tider få tillräckligt man- skap, som frivilligt åtager sig den längre öfningen, likasom det visat sig nära nog omöjligt att få rekryter vid våra värfvade regementen; men, mine Herrar, det är enligt min öfvertygelse icke omöjligt och icke ens svårt att få så mycket manskap på frivillighetens grund, som dessa vapen kräfva, om blott en någor- lunda skäligen ersättning blir dem beviljad. I alla tider har man ju kunnat få folk för penningar, och det lärer väl icke heller all- tid blifva så svårt att värfva manskap, som det under senaste tiden varit, då de många goda åren härtill varit orsaken; ty det är ty vär icke säkert, att alltid samma lyckliga tid, som nu varit, skall fortvara. Andra tider komma nog, då det varder lättare att få anvärdt manskap, och under alla omständigheter vågar jag tro, att man mot skäligen betalning kan vinna folk för landets försvar.

En annan invändning kan jemväl göras och har äfven blifvit gjord, vid hvilken jag fäster större betydelse. Om man nemligen tager manskap vid specialvapnen uteslutande mot ersättning, så skjuter man lätt nog undan intelligensen och erhåller endast folk

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

från samhällets lägsta lager, eller de minst bildade. Jag tillägger, såsom sagdt är, denna invändning större betydelse; ty den kan icke jäfvas; man kan icke komma ifrån denna olägenhet, men olägenheten är dock i min tanke icke så stor, som man vill göra den; ty äfven för närvarande kunna icke vid våra värfvade corps många räknas till den intelligenta kategorien, utan jag tror snarare, att flertalet står på en ganska låg ståndpunkt i bildning — detta likväl sagdt utan att det får såsom något mot dem riktadt förklenande omdöme betraktas — men för icke länge sedan bevittnade vi en uppvisning af detta manskap, och då vi sett till hvilken grad af skicklighet dessa värfvade krigsmän kunnat hinna äfven utan intelligens, torde nyss berörda invändning icke förtjena allt för mycket afseende.

Man har sagt, att det blott är en fördom som gör sig gällande emot lottningen, och man önskar, att denna fördom måtte försvinna; men man må nu kalla det hvad som helst, jag tror dock icke, att det endast är en *fördom*. Gälde lottningen endast att bestämma, till hvilket vapen hvar och en värnpliktig vore skyldig att ansluta sig, om nemligen vid alla vapnen öfningstiden vore lika, så skulle jag vilja kalla det en fördom att sätta sig emot lottningen, men här gäller det hvilken som genom lottning skall åläggas en ojemförligt mycket större skyldighet. Man har här ock sagt, att det icke är bättre betala den värnpligtige än att låta lottningen afgöra det. Jag medgifver, att, då man lemnar godtgörelse, har man i viss mån gått ifrån värnpligtsidén. Men jag kan å andra sidan icke vara med om en sådan orättvisa, att den ene värnpligtige skall nödgas underkasta sig att tjenstgöra utan motsvarande ersättning under en längre öfningstid än den andre. Kan någon uttänka något bättre sätt för undvikandet af denna orättvisa, än det jag tänkt mig, så skall jag gerna vara med derom; men så länge detta ej skett, måste jag för min del fasthålla den principen, att större skyldighet äfven bör medföra större ersättning. Detta i fråga om förslaget i allmänhet.

Vidare vill jag nämna, att jag icke kan föreställa mig, att det någonsin skulle kunna blifva fråga om, att Riksdagen, eller åtminstone denna Kammare, skulle bifalla något härordningsförslag, med mindre det inkomme samtidigt med förslagen om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande; jag kan omöjligen tro, säger jag, att åtminstone denna Kammare skulle vilja skilja dessa frågor från hvarandra.

Jag tillåter mig på grund af det nu anförda att till de många förslag i frågan, som redan blifvit väckta, lägga ännu ett (som jag burit på fickan redan under ett par dagar) mindre i den förhoppning att det skall vinna Kammarens bifall än för att sålunda få min åsigt och mitt yrkande nedlagda i protokollet, till framtida efterrättelse för dem som komma att bedöma våra tillgöranden nu, och jag kan gerna säga det — såsom mitt politiska testamente i denna fråga.

Förslaget lyder sålunda: "Att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade, i sammanhang med

förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt öfvergångsförslag, för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade nådiga förslaget grunder, men med skälig ersättning af staten åt dem som ingå vid specialvapnen, samt med nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige.

Aug. landtför-
swarets ord-
nande.
(Forts.)

Jag anhåller vördsamt hos Herr Talmannen om proposition på bifall till detta mitt förslag.

Häruti förenade sig Herrar *Nils Nilsson* i Espinge och *Olof Andersson* i Lyckorna.

Herr Ivar Månsson: Äfven jag för min del vill yrka afslag å den Kongl. propositionen; och af de detaljerade förslag, som föreligga till svar på denna proposition, ansluter jag mig till det af de fyra reservanterne från denna Kammare framlagda, förnämligast på de skäl, som af desse reservanter här i Kammaren blifvit uttalade. Då detta förslag emellertid icke, åtminstone för det närvarande, synes hafva någon utsigt att tillvinna sig Kammarens bifall, skall jag dock ej yrka bifall till detsamma. Ej heller kan jag biträda de tre reservanternes förslag, hufvudsakligen derför, att den af dem föreslagna stammen å ena sidan är för liten, men å den andra för stor; för *liten* derför att, om man skall hafva en stam för försvaret, denna måste vara större än reservanterne föreslagit — ty deras stam skulle ju blifva mindre än den som vi för närvarande ega, och denna är ju otillräcklig — och för *stor* derför, att jag icke anser den stora massan af de värnpligtige med den ringa öfning, de enligt reservanternes förslag skulle erhålla, i krigstid kunna göra någon nytta. Blir denna stam, hvilket ju lätt kan hända, då den ju, såsom varande mest krigsbildad, i striden måste gå i spetsen för hären, hastigt alldeles eller till större del på en gång nedgjord, så hafva vi inga andra soldater att försvara oss med än de värnpligtige, med sin lilla obetydliga öfning — och utgången på kriget är i så fall ej svår att förutse. Jag vill ej heller, att våra värnpligtige skola ligga i kaserner eller depåter tillsammans med detta värfvade manskap; jag anser nemligen detta moraliskt oriktigt. Jag vill derför, att det endast skall finnas en stam för specialvapnen, såsom Herr Ola Jönsson nu föreslagit, och att hären i öfrigt skall utgöras af värnpligtige.

Då de uttalanden, vi här under diskussionen fått höra, i allmänhet gått ut derpå, att de värnpligtige skulle få lika stor öfning allesammans, och då man icke på något annat sätt kan komma ifrån den förhatliga lottningen, tror jag således för min del att den enda riktiga grund, hvarpå vårt försvar kan byggas, är den Herr Ola Jönsson föreslagit, en stam för specialvapnen och lika samt i möjligaste måtto tillräcklig öfning för de värnpligtige.

På dessa och de af Herr Ola Jönsson anförda skäl, ber jag att få sluta mig till Herr Ola Jönssons förslag, till hvilket jag således för min del yrkar bifall.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Friherre von Schulzenheim: Den långt framskridna tiden och min oförmåga att bedöma den tekniska delen af frågan gör, att jag lofvar att yttra mig helt kort; men i stället torde jag få påräkna kamraternas uppmärksamhet några få ögonblick för att förklara de motiv, som föranledt mig att redan förut till Herr Talmannen inlemnna ett förslag till beslut, hvilket blifvit tryckt och bland Kammarens ledamöter utdeladt.

Anledningen, hvarför jag väckte detta förslag, var dels att jag ansåg Utskottet ej hafva kommit till någon lycklig lösning af frågan, dels att Kongl. Maj:ts proposition, efter min åsigt, ej heller vore så fullständig, att densamma, äfven om man accepterade den stora idé, som låg till grund för henne, skulle kunna antagas. Af diskussionen under dessa dagar har framgått, icke att båda Kamrarne ej vore benägna för de betydliga uppoffringar som kunna erfordras för erhållande af en härorganisation tillräcklig för landets försvar, utan det har framgått en fruktan för att, icke allenast de af den nya organisationen förorsakade kontanta penningutgifterna skulle blifva för landet betungande — något som man dock emellertid mindre fäst sig vid, enär man icke trott det alldeles omöjligt att härför finna utväg — utan framför allt, den långt utsträckta värnpligten skulle komma att tynga så hårdt på industrien och jordbruket, att denna tunga, som icke direkt syntes, nemligen tungan af de genom värnpligtens införande förlorade arbetskrafterna och dagsverkena, skulle för landet kännas vida svårare än de nyss nämnda kontanta utgifterna. Det var med anledning häraf som jag i motiveringen till mitt förslag inryckte en önskan, att en fullständig sammanfattning af kostnaderna för försvaret *i dess helhet* skulle vara från Kongl. Maj:t nästa gång att förvänta, eller med andra ord, såsom det i mitt förslag heter, en "utredning af sjöförsvarets relativa andel i nationalförsvaret, i förhållande till landtförsvaret". Jag har ansett, att denna utredning borde framkomma på samma gång som öfvergångsförslaget och förslaget om indelningsverkets och grundskatternas successiva afskrifning. Skälet, hvarför jag erinrar Andra Kammaren härom, bör vara för Herrarne helt naturligt. För den olyckliga händelsen, att ett krig utbryter, måste nemligen den svenska handelsflottan, som det på sjömansspråket heter, ovilkorligen "läggas upp", d. v. s. dess verksamhet måste upphöra. Förhållandet med sjömannen är nu sådant, att, sedan han en gång lärt sig sitt yrke, han vanligen fortsätter dermed och sålunda mer och mer ökar sin duglighet deri. Sjömannen är således, just till följd af beskaffenheten af sitt yrke, några år efter sedan han börjat egna sig deråt, icke allenast lika skicklig som han var under första året, utan i allmänhet mycket skickligare; kavalleristen deremot, likasom skytten, blir efter en viss tids förlopp, så vida han icke öfvar sig, ovilkorligen sämre än han varit att börja med. Men nu vet man också, att sjömannen till följd af sitt yrke vanligen är allt utom lämplig på landbacken. Vid sådant förhållande har jag trott det vara lämpligt, om en beräkning af huru mycket manskap af det nya försvaret skulle

komma att tillhöra sjöförsvaret eller landtförsvaret lemnades i jernbredd med en beräkning, huru mycket öfning det senare behöfde, så att i följd deraf mera tid kunde användas på sjöförsvarets öfningar. Detta var motivet för nu i fråga varande delen af min motivering.

Orsaken, hvarföre jag i motionen häntydt på att något för det blifvande förslaget möjligen användbart kunde vara att hemta ur 1871 års förslag, och att åt Kongl. Maj:t således borde lemnas fria händer att i det nya förslaget, om så erfordrades, intaga någon del af 1871 års förslag, var återigen den, att jag ansåg värfningen, sträckt utom specialvapnen, komma att blifva så dyrbar för staten, att nationen icke skulle hafva råd att bekosta den, och att det lägsta underbefälet, hvilket ju är det talrikaste, således borde värfvas på sådana vilkor, att det, i stället för endast kontant lön, erhöle en del af de till kronan lemnade boställena. Svenska nationen i allmänhet är hvad man kallar benägen för att sätta fötter under eget bord; och detta underbefäl skulle således efter min tanke oftare och hellre vilja hafva ett torp eller ett litet boställe än en högre, endast i kontanter utgående aflöning. Vid de värnpligtiges samling inom distrikten måste ju dessutom alltid finnas något underbefäl, som emottager dem, och härför torde väl också ett dylikt, på platsen bosatt befäl vara det lämpligaste. Af det gamla indelningsverket skulle således, enligt mitt förslag, endast bibehållas så mycket, som behöfdes till boställen åt nu nämnda underbefäl; dessa skulle, enligt min tanke, lämpligen kunna sitta kvar på de nuvarande torpen.

Vidhållande min åsigt beträffande den af mig anmärkta bristen i det Kongl. förslaget, att detsamma saknar öfvergångsförslag och förslag angående sjöförsvarets andel i försvaret i dess helhet, måste jag dock å andra sidan erkänna, att Herr Ola Jönssons förslag, som nära öfverensstämmer med Första Kammarens beslut, så fullkomligt går i riktningen af att vinna en lösning af frågan, som efter min uppfattning är redigare, tydligare och klarare än nämnda beslut, att jag för min del afstår från yrkandet om bifall till mitt förslag och förenar mig med Herr Ola Jönsson. Jag gör detta dock endast under det hopp, att Kongl. Maj:t, vid framläggandet af det utaf Herr Ola Jönsson nu begärda nådiga förslaget, i fall nemligen detta skulle blifva Riksdagens beslut, ville beledsaga detsamma med en uträkning af kostnaderna för försvaret i dess helhet, både till lands och till sjös, samt af proportionen mellan de utgifter nationen för det ena och för det andra ändamålet skulle komma att vidkännas samt upplysning om den minskning i landtförsvarets öfningar, som kan blifva en följd af sjöförsvarets ändamålsenliga ordnande. Förhållandet är nemligen, som hvar och en af Herrarne vet, att det finnes åtskilliga klasser af landets befolkning, som i fråga om sitt uppehälle i synnerhet måste komma att blifva lidande af en alltför långvarig värnpligtsöfning, och dessa äro icke allenast jordbrukarne — fastän denna samhällsklass här i Kammaren är mest representerad — utan äfven andra yrken, hvilkas idkare af klimatiska förhållanden eller andra orsaker äro

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

hänvisade till endast en kort tid af året, då de måste arbeta så mycket, att de under den återstående delen, då tillfälle till arbetsförtjenst för dem ej finnes, kunna lefva derpå. Så är förhållandet t. ex. med mureri- och måleriyrkena, att icke tala om flera andra yrken.

Alla äro de af den beskaffenhet, att de hafva samma intresse med hänsyn till vapenöfningarnes längd, som jordbruket. Ju mera dessa öfningar kunna förkortas, utan att det nödvändigaste deraf förspilles, desto bättre. Jag finner anledning till sådan lättnad i öfningarne genom att åt sjöförsvaret lemnas den andel i nationalförsvaret som vederbör. Jag hoppas ock, att äfven för detta försvar ett fullständigt förslag måtte utarbetas.

På denna grund öfvergår jag till och förenar mig i Herr Ola Jönssons förslag, åt hvilket jag önskar framgång och för bifall till hvilket jag kommer att rösta.

Herr Malmberg: För min del är jag i denna högvigtiga fråga ingen nihilist. Jag vill, att vårt land må erhålla ett godt, tidsenligt och starkt försvar, att värna vår sjelfständighet och frihet, och för uppnående af detta utaf alla eftersträfvade mål, vill jag offra både tid och penningar, förutsatt att dessa bördor icke kräfva större offer, än vår nation mäktar bära. För mig har den allmänna värnpligten hägrat såsom det mål, till hvilket vi borde sträfva, men då jag i går hörde Herr Krigsministern uttala den åsigt, att den allmänna värnpligten i sina konsekvenser icke kan tillämpas på annat sätt än med bibehållande af *lottningen*, då, mine Herrar, måste jag öfvergifva denna hägring och tänka på att öfvergå till något annat sätt att ordna vårt försvar. Ordet *lottning* får icke finnas i vår militärlag. Detta ord är tillräckligt att undergräfvat fosterlandskänslan, att förjaga landets barn till andra sidan af hafvet, att sprida oro och ofrid inom våra bygder.

Då jag icke kan gilla det Kongl. förslaget, icke heller Utskotets eller reservanternes, ehuru de tre reservanternes förslag synes mig vara framför öfrige reservanternes att föredraga, så har jag icke funnit af de föreliggande många förslagen något, som mera öfverensstämmer med mina åsikter, än det af Herr Toll framställda, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Wigardt: Det nu förevarande ämnet torde redan vara i det närmaste uttömdt, hvarföre jag för min del icke skall länge upptaga Kammarens tid.

Under de två närmast föregående dagarnes diskussion i denna fråga hafva många talare här framhållit Preussens försvarssystem såsom det ideal, på hvilket vi borde hafva blicken fäst, då vi nu ämna ombilda vårt eget försvar. Jag tror, att det preussiska härväsendet, från militärisk synpunkt betraktadt, har sina fördelar. Några andra talare åter bedja Gud bevara oss från att i dess hela vidsträckthet antaga ett dylikt förslag till krigslag; och för min del nödgas jag sluta mig till desse sistnämnde. Jag

får uppriktigt säga, att jag icke tror det vara nyttigt att i vårt land införa en sådan militärdespotism, som är rådande i Preussen, och jag beklagar, att de underrättelser, som komma från detta land rörande dess krigslags förträfflighet, icke härröra från flertalet af folket, utan endast blifvit spridda genom broschyrer eller andra tendensiösa tryckalster. Ty ett faktum är, att det stora flertalet af det preussiska folket icke blott suckar och lider, utan håller äfven på att digna under tyngden af de bördor, som de för sitt härväsende måste bära. Lika faktiskt är ock, att mången fader och moder i det landet sörjer öfver att deras söner genom det långvariga kasernlifvet skola utsättas för att förstöras i sedligt hänseende. Mången fromsint och religiös yngling har under detta kasernlif blifvit hänad och bespottad af lättsinnige kamrater, hvaraf följderna ofta blifvit, att han sedermera omfattat rationalistiska åsichter och öfvergifvit sin fromma barnatro. Ett sådant kasernsystem torde icke heiler vara så särdeles mycket att bygga på; ty genom den motvilja, som detta system redan uppväckt öfverallt i det landet, kan man icke vara förvissad om, att detsamma i evighet skall komma att stå fast, sådant det nu är. Säkert är åtminstone, att den preussiska härens leder redan börja glesna genom frivillig landsflykt bland de värnpligtige.

Härmed vill jag ingalunda hafva sagt, att jag icke vill hafva ett starkt och väl öfvadt härväsende för vårt land. Jag inser, lika väl som mången annan, att ett starkt försvar är af nöden för vårt land, jag tror ock, att det blir nödvändigt att bygga försvaret på en utsträckning af den allmänna värnpligten. Dock kan jag icke neka, att det var med glädje, jag icke blott från ministerbanken utan ock af en talare på stockholmsbanken, Herr Nyblæus, fått höra, att det väl är möjligt att bygga försvaret så väl på en indelt stam som på en utsträckt värnpligt. Jag är synnerligen tacksam mot Herr Nyblæus för hans goda tankar om den indelta soldaten, hvilken helt visst icke förtjenar de tillmälen för oduglighet, som mången här synes vilja föreställa sig. Jag, som bor nära Jönköpings regementets mötesplats, har nogsamman kommit underfund dermed under de långa ströftåg och marscher, som af befälet blifvit anbefalda för att pröfva manskapets styrka och uthållighet. Jag har dervid icke kunnat märka, att soldaterna, men väl andra årets beväringssynglingar, blifvit uppgifna af trötthet. Jag tror äfven, att det icke skulle vara omöjligt att på indelningsverkets grundval bygga en utsträckt värnpligt samt att det skulle vara bättre att hafva en mindre men väl öfvad armé, än en större sådan, som vore byggd på lottningssystemet.

Hvad nu sjelfva saken beträffar, så och då så väl af Kongl. Maj:ts som af Utskottets förslag föga mer återstår än den flammande varningsskriften: "du har blifvit vägd på en våg och befunnits alltför lätt", torde jag icke till bemötande behöfva upptaga ens några af de politiska spämännens förutsägelser, som undfalla den stora mängden af folket, förutsägelser nemligen om annalkande stormar och stora faror, hvilka förmenas blifva en följd af

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

det Kongl. förslaget förkastande. För min del får jag tillkännagifva, att jag icke kan bifalla regeringens förslag, som är för stort tilltaget till sina dimensioner. Icke heller kan jag gilla vare sig Utskottets eller de fyra reservanternes förslag, enär de båda äro temligen anstuckna af det förhatliga lottningssystemet. Jag tror det icke vara skäl för oss att hylla detta lottningssystem, som icke har något stöd i det allmänna folkmedvetandet. För öfrigt vill jag i korthet nämna, att jag för min del önskar icke blott en kraftig, utan äfven en väl öfvad här. Men då jag ännu icke har bestämt mig för, till hvilket af de många nu föreliggande förslag jag kommer att ansluta mig, så får jag nu endast på förhand tillkännagifva, att jag ännu väger emellan att bifalla antingen de tre reservanternes eller ock det nu under diskussionens lopp af Herr Ola Jönsson framställda förslag.

Herr Sandstedt: Då 1873 års Riksdag aflät en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående grundskatternas afskrifning och indelningsverkets upphäfvande samt i sammanhang dermed anhöll om utarbetande af ett nytt härordningsförslag, så skedde detta med den uttryckliga mening och under det förbehåll, att dessa frågor ovilkorligen borde samtidigt erhålla sin lösning. Då nu Kongl. Maj:t under innevarande riksdag endast afgifvit nådig proposition om en ny härorganisation, men detta förslag icke är åtföljdt af någon öfvergångslag och icke heller af något lagförslag angående grundskatternas afskrifning och indelningsverkets afskaffande, så anser jag för min del, att Riksdagen icke för närvarande kan till afgörande företaga den nu framställda propositionen om en ny arméorganisation. Jag kommer således att sluta mig till deras mening som önska, att den nu föredragna frågans afgörande måtte på ett eller annat sätt uppskjutas till nästkommande riksdag, för att vid den tiden behandlas och afgöras i sammanhang med frågan om indelningsverkets upphäfvande och grundskatternas afskrifning.

Jag skall icke ingå i någon detaljerad granskning af de många förslag som nu föreligga, enär diskussionen redan varit allt för långt utsträckt, utan jag vill blott tillkännagifva, att jag icke kan godkänna det Kongl. förslaget, emedan detsamma i tillämpningen skulle medföra så orimligt stora bördor och kostnader, att svenska folket omöjligen skulle kunna bära dem.

Hvad åter Utskottets förslag vidkommer, så, ehuru dess slutsumma ställer sig något lägre än det Kongl. förslaget, kan jag dock icke gilla detsamma, emedan derstädes förekommer detta förhatliga lottningssystem, som jag aldrig kommer att gå in på.

Jag slutar såsom jag börjat med att förena mig med dem som önska, att denna fråga måtte uppskjutas till nästa riksdag, för att då behandlas i sammanhang med frågan om grundskatternas afskrifning och indelningsverkets afskaffande.

Herr Johannes Andersson i Ryssby: Som det synes af detta betänkande, har jag inom Utskottet icke kunnat gilla vare

sig Utskottets eller de fyra reservanternes från denna Kammare förslag. Egentliga orsaken härtill har varit, att enligt båda dessa förslag lottningssystemet skulle bibehållas; och för min del bekänner jag, att, ju mera jag tänkt på och hört talas om detta system, desto förhatligare har det blifvit för mig; och inom Utskottet har man nästan hvarje dag talat derom. Beträffande tjänstetiden för stammen, hvilken skulle erhålla större öfning än de öfrige värnpligtige, har jag ej heller kunnat instämma hvarken med Utskottet eller de fyra reservanterne. Det är nemligen klart att, om stamsoldaternas öfningstid ej skulle vara längre än ett år, antalet af denna stam måste blifva så stort, att det ej stode att på frivillighetens väg erhålla, utan måste uttagas genom lottning, åtminstone till större delen. Begränsas deremot öfnings-tiden till hvad som är nödvändigt för att göra stamsoldaten användbar för kriget, och låter man honom sedan tjena qvar några år för samma lön, som han hade då han genomgick de första öfningarne, men med minskad tjänstgöringsskyldighet, så är det klart, att det antal rekryter, som årligen erfordras, skall blifva så litet, att lottningen blifver obehöfelig.

*Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)*

Jag tror mig icke behöfva säga något vidare, då jag vet att mina åsigtter i frågan äro för Kammaren redan till fulla bekanta genom den af mig och tvänne andra Kammarens ledamöter i Utskottet undertecknade reservationen. Det torde således vara öfverflödigt att längre upptaga tiden, utan inskränker jag mig till att hos Herr Talmannen värdsamligen anhålla om proposition på bifall till de tre reservanternes förslag.

Herr Nils Petersson: Jag skall, i likhet med den föregående talaren, lofva att icke blifva lång och skall endast yttra några få ord. Vore icke denna fråga af, jag vill nästan säga, så omätligt stor vikt och värde för fosterlandet, skulle jag obetingadt framställa en allvarlig protest mot frågans behandling vid innevarande riksdag, först därför att regeringen framkommit med ett så ofullständigt förslag, att representationen näppeligen skulle kunna lemna derå något svar, och vidare till följd af den grund, hvarpå regeringen stödt sitt förslag. Då nu det förslag till ändring af 80 § Regeringsformen, som regeringen gjort till vilkor för härordningsförslaget, fallit, så kunna vi med skäl säga, att frågan fallit för denna riksdag. Jag kan icke underlåta att på samma gång uttala en allvarlig protest mot Utskottets åtgörande i frågan. Det skulle tyckas som om Utskottets ledamöter bort hafva fått för sig snart klart, att de icke kunde uppgöra något förslag, hvarom de kunde förena sig, och således hade de bort i tid börja med att skrifva sina reservationer, så att Utskottet kunnat till Riksdagen inkomma med sitt utlåtande å en tid, då Riksdagen icke haft så mycket att göra, och till följd deraf kunnat egna åt frågan en sorgfälligare granskning. Oaktadt frågan undergått en sådan behandling, kan jag icke förneka, att den är af orimligt stor vikt, och jag kan icke heller neka till att den äfven vunnit på nuvarande behandling och den diskussion, som i Kammaren blifvit förd.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Jag är fullt öfvertygad om att frågan icke *kan* falla, men den fordrar ovilkorligen tid, den fordrar att så småningom mogna, så väl inom representationen som hela befolkningen, och den fordrar för sitt afgörande en lugn uppfattning från regeringens, militärernes och folkets sida.

Det har blifvit påpekadt af föregående talare ett förhållande, deruti en stor sanning ligger och som icke kan ofta nog upprepas, det nemligen, att den långvariga fred, folket åtnjutit, gjort att det har svårt att fatta den ställning och de uppoffringar, ett krig kan fordra. De senaste krigshändelserna hafva uppkallat militärerne, men folket misstänker att de stält sina fordringar något för högt, och jag tviflar icke på att nedsättningar kunna ske, helst sedan jag hört ett yttrande från de ledamöters sida, som tillhöra militärerne, och ett sådant svar visar nationen, att frågan i tillämpningen kan lösas.

Vi hafva, ty värr, i vårt minne beklagliga egenskaper från militärernes sida, och minnet deraf väcker vår afsky. Herr Nyblæus yttrade också i går mycket riktigt att, om folket behandlades väl, kände det ingen rädsla, det fruktade icke kriget, men det fruktade militarismen, som behandlade det icke såsom vanliga människor, utan såsom djur. Jag betraktar landet såsom en familj, och det har ovilkorligen ett gemensamt sträfvande. Man kan hafva olika åsikter i frågan, och vid dess behandling kunna allvarsamma ord yttras och tvister uppstå, men jag anser det vara hundrafalt bättre att så sker, än att de olika åsikternas målsmän söka att vinna målet genom att öfverlista hvarandra. Jag tror att detta är det allra farligaste och skadligaste; mycket bättre derföre ett rent spel och ett öppet uttalande å ömse sidor. Detta är min öfvertygelse, och dermed att jag uttalat densamma tror jag mig äfven hafva uttalat många andras.

Jag tror att folket vill ett verkligt betryggande skyddsförsvår — jag säger *skyddsförsvår*. Det kan möjligen hafva insmugit sig hos folket den tron, att regeringen med en stark armé skulle komma att inblanda sig i utländska krig och utländska förhållanden, främmande för vårt land, och att så verkligen hänt, derom bär vår historia, tyvärr, allt för många och sorgliga exempel. Jag anser derföre att, då ett nytt förslag framkommer, det skulle vara af högsta vikt och, jag vågar säga, nödvändigt, att stadgandet i 31 § 4 mom. i förslaget till värnpligtslagen derom, att landtvärnet icke må utan Riksdagens medgifvande användas utom de förenade rikenas gränser, måtte utsträckas till linien, så att icke heller linien utan Riksdagens tillstånd kan användas utom dessa rikens område, och jag har så mycket mera tillförsigt att så kan ske, som i vårt brödraland Norges grundlag finnes ett dylikt stadgande, såsom jag förmodar, utan någon olägenhet för regeringen.

Hvad beträffar de föreskrifna öfvingarne, är det redan af flere föregående talare uttaladt att dessa kunna förminskas, och jag anser det äfven. Jag tror nemligen, att ynglingarne kunna i skolorna lägga en god grund till den militära taktiken, som skall

underlätta eller inbespara de långa öfningarne. I detta afseende vill jag åberopa elementarläroverken, och jag påstår, att de ynglingar, som derifrån utgå, icke behöfva så lång öfningstid, som förslaget innehåller, för att blifva duglige i krigsyret.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

I fråga om dem, som skola tillhöra specialvapnen, är jag öfvertygad, att desse böra bestå af frivillige eller en värfvad armé, som erhåller fullgod ersättning, och jag tror det icke vara lämpligt att desse uttagas från beväringen.

Man har här yttrat, att ett afslag å den förevarande frågan skulle dels föranleda Kongl. Maj:t att icke inkomma till Riksdagen med ett nytt förslag, dels nedsätta folkets anseende i utlandet. Jag svarar nej härtill. Jag har för hög tanke om regeringen i detta fall, och för öfrigt har regeringen icke fullständigt svarat å 1873 års Riksdags skrifvelse, och jag tror att regeringen icke kan på fullt allvar fordra beslut i frågan uti dess närvarande skick. Hvad frågans ställning till utlandet beträffar, är det tydligt att, om utlandet vill taga en sann kännedom om frågan och dess ställning, bör den icke kunna missförstås.

Jag yrkar afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets och reservanternes förslag, och hoppas att regeringen måtte framlägga ett förslag, som utgör ett verkligt svar å 1873 års Riksdags skrifvelse.

Herr *Lars Johan Svensson* förenade sig i detta anförande.

Herr *Hjelm*: Jag ber Herrarne icke förundra sig öfver, att äfven de af Kammarens ledamöter, hvilka, såsom jag, icke tillhöra de egentliga talarne, det oaktadt i en så vigtig fråga som denna vilja uttala sin tanke; för egen del tror jag till och med att det kan vara nyttigt, att så sker. Hvad mig sjelf vidkommer, vill jag i hvad fall som helst begagna mig af min grundlagsenliga rätt att göra hvad jag anser för min skyldighet.

En högt ärad talare i förgår, Grefve *Björnstjerna*, visade, att, ur militärisk synpunkt betraktadt, Utskottets förslag och följaktligen äfven de fyra, de två och de tre reservanternes förslag vore ohållbara. Hvad beträffar Kongl. Maj:ts förslag och den detsamma tillstyrkande reservationen från Första Kammaren, så tror jag för min del, att detsamma är *omöjligt* att genomföra till följd af de dermed förenade stora kostnaderna. Utom de närmare 30 millioner, förslaget enligt komiterades beräkning skulle kosta, måste nemligen i beräkningen upptagas värdet af den arbetstid, som genom mönstringar, marscher och öfningar förspilles, och för kostnaderna till underhållet af de många nya kasernerna m. m. Jag tror, att dessa utgifter ej kunna uppskattas till mindre värde än 20 millioner kronor om året. De ordinarie utgifterna för det nya landtförsvaret skulle således enligt Kongl. Maj:ts förslag komma att uppgå ända till cirka 50 millioner kronor per år. Härtill komma de extra utgifterna. Jag för min del tror icke, att landet *förmår* bära en sådan börda. Å andra sidan anser jag det dock nödvändigt att komma ifrån det bekymmertsamma tillstånd, i hvilket vi för

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

närvarande befinna oss med afseende på försvaret. Jag tror verkligen, att det finnes ett sätt, hvarigenom ett tidsenligt och betryggande försvar kan erhållas, utan större kostnad än landet förmår bära. Detta är åtminstone min enskilda åsigt; och jag skall be att i allra största korthet få tillkännagifva skälen för densamma. Det är egentligen af denna orsak, jag besvärat Kammarern med att nu yttra mig.

Jag hyser nemligen den åsigt, att man bör öfvergifva den ståndpunkt eller den tanke, man hitintills hyst, att dressera nations-soldater och i stället börja uppfostra och bilda fosterlandets försvarare. Denna tanke ligger kanske aflägsen för generaler och regering, men det må tillätas mig att hysa densamma, och jag vill göra reda för möjligheten af densamma.

Man tänker sig nemligen, att vid 11 års ålder ungefär kan skolgossen sättas i skolledet och öfvas i marscher, vändningar, fristående rörelser o. s. v., och på ett par år kunna barnen deruti komma ganska långt, samt under tiden lära de sig lyda (öfningarne böra ledas med allvar, ehuru på mildt sätt) och få hvad vi kalla lystringsvana. Jag vågar äfven påstå, att vid 13 eller 14 års ålder, allt efter ynglingens fysiska utveckling, kan skjutgevärf sättas i hans hand och han öfvas i målskjutning. Jag har erfarenhet, åtminstone i min hemort, att de säkraste skyttarne blifva de, hvilka såsom unga gossar börja att öfva skjutkonst. Gossar äro i allmänhet mycket roade af så väl exercis som skjutöfningar, och den gosse som får i barnåren dem öfva blifver lättare hemmastadd i det som hör till den militära öfningen och långt säkrare att slå sitt lod i prick, än den som först vid mera framlidna år får börja med berörda öfningar. Derjemte bör man lära barnen att både känna och älska fäderneslandet och ingjuta hos dem den andan i ungdomen, att de anse såsom en heder att räknas till dem, som utgöra landets värn och försvar. När skoltiden är slut, och således under mellantiden mellan denna och värnpligtsåldern, kunna ynglingarne hvar inom sin ort underkastas obligatoriska militära öfningar. Det finnes redan nu befäl och underbefäl äfver allt i orterna, hvilka skulle kunna leda dessa öfningar och göra att man slutligen kunde komma derhän, att de värnpligtige ynglingarne vid infanteriet kunde strax rycka upp på mötesplatserna i kompanier som 90 dagars öfvade karlar och sluta sig till bataljoner. Om de sedan finge ytterligare 90 dagars öfning i läger, så tror jag att deras skicklighet blefve fullt tillräcklig för att göra tjänst såsom infanterister. Detta förslag afser nemligen uteslutande infanteriet; för specialvapnen anser jag att särskilda corps erfordras med speciela öfningar. Jag har ansett mig skyldig att uttala denna tanke, emedan jag har under 27 års tid gymnasticerat med skolgossar och äfven under några år exercerat med skarpskyttar, och jag tror att denna min nu uttalade tanke förtjenar att tagas i öfvervägande. Ja, jag är fast förvissad, att vi icke kunna i vårt land få ett betryggadt försvar förrän vi beträda denna väg.

Hvad nu ifrågakarande kasererings- och lottningssystem vidkommer,

kommer, så är det fullkomligt säkert att i den ort, som jag tillhör, folket är afgjordt emot detta system, och denna åsigt delas af alla, de må tillhöra den ena eller andra samhällsklassen, och för min del vill jag icke lefva den dag, då lottning, såsom nu är ifrågasatt, skall ega rum. Man söker nu insockra saken, men det hjälper icke, ty i verkligheten blefve det en tärningkastning om personliga skyldigheter, som både demoraliserade folket och försvagade försvaret. Jag vill icke vidare uppehålla Kammaren och icke heller göra något yrkande, jag vill i stället för ett sådant uttala en tanke: nemligen den, att då vi nu snart skola åtskiljas vi göra en tyst öfverenskommelse, att hvar i sin ort med de medel, som stå till buds, arbeta för att den tanken må slå rot och blifva mer och mer allmän samt mera lifligt behjertad, än den nu är, att indelningsverket icke är ett försvar, som tillfredsställer landets behof; och lifva tanken på att erhålla ett ordnad försvar, så att vårt kära Sverige må förblifva hvad det är och varit har, *ett frött Norden!*

Herr Lasse Jönsson: Här har nu redan blifvit så mycket taladt om alla de olika förslagen, att jag för min del skall blifva så kort som möjligt, ehuru jag förut haft för afsigt att anföra skälen för den åsigt, jag i frågan har. Här har nu redan så mycket blifvit taladt om vådan af för långt utsträckt värnpligt, lottningssystem och kasernlif, att jag icke vill upprepa det utan inskränker mig till att instämma med dem, som kraftigast framhållit faran af att antaga något sådant. För min del anser jag, att antagandet af en alltför långt utsträckt värnpligt skulle vara mycket vådlig för vårt land, emedan det skulle alltför mycket ingripa i våra goda förhållanden. Nu är frågan egentligen om hvad yrkande man bör göra, och jag får bekänna, att jag i detta hänseende har varit mycket villrådig. Här har under diskussionen uppstått och talats för så många förslag, att det är alldeles omöjligt att säga, hvilket är det bästa. För min del kan jag icke tro, att Andra Kammaren skall besluta sig för att antaga något visst af dem, ty det vore ju att på samma gång döda alla de andra. Man kan väl icke begära att vi, då vi haft så kort tid att sätta oss in i dessa, nu skola här på, som man säger, rak arm afgöra hvilket förslag är det bästa, åtminstone är det omöjligt för mig, och derföre anser jag att det vore bäst att öfverlemnna samtliga förslagen till Kongl. Maj:t, som ju bäst bör kunna bedöma, hvilket förslag är det lämpligaste för våra förhållanden. Man har vidare talat om att afslå frågan och deremot har man invändt, att det skulle vara detsamma som att döda den. Nej, mine Herrar, denna fråga kan icke dödas, men genom ett sådant afslag skulle frågan få ett uppskof, och det vore kanske icke utan all fördel för densamma, ty den tål allt vid, att noggrant beaktas af så väl regeringen som representationen. Vid 1873 års riksdag ingick Riksdagen till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i försvarsfrågan, hvilken skrifvelse man dock många gånger kallat otydlig, och jag tror att så

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

verkligen var förhållandet, oaktadt man innan den afgafs diskuterat frågan ganska vidlyftigt så väl inom Kamrarna och Stats-Utskottet som man och man emellan. Skola vi nu återigen komma med en ny sådan skrifvelse, i hvilken Riksdagen säger: "detta är vårt beslut." För min del kan jag icke biträda ett sådant skrifvelseförslag. Det som jag för min del varit mest villrådig om, var huruvida jag skulle ansluta mig till de tre reservanternes förslag, eller om jag skulle rösta för rent afslag. Man har sagt mig, att de tre reservanternes förslag icke skulle hafva någon utsigt att vinna Kammarens bifall och dem som röstat för rent afslag har man svarat, att man icke borde göra det af två skäl, hvaraf det ena var att Riksdagen derigenom skulle göra sig förvunnen till en skamlig gerning, men då frågar jag om det är mindre skam för Riksdagen att nu uppgöra ett förslag, hvarvid den sedan icke vill stå. Det andra skälet, hvarför man nu icke borde rent afslå frågan, var att vi hafva Europas ögon fästade på oss. Mine Herrar, skola vi låta denna publik inverka på vårt beslut och skrämma oss? Jag tror icke att vi genom ett sådant beslut skola göra hvarken oss sjelfva eller Europa något förnär, och därför har jag beslutat mig för rent afslag, men blir jag tvungen att rösta för något visst af de föreliggande förslagen, blir det för de tre reservanternes.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Ja, mine Herrar! Jag hade verkligen ämnat att upptaga Kammarens tid med ännu ett anförande, emedan jag under diskussionen fått höra så mycket som förtjenar en gendrifning och vederläggning, så att det icke är utan saknad jag afstår från att yttra mig vidare; men jag tror att vi litet hvar äro särdeles angelägna att snart få fatta vårt beslut och därför vill jag inskränka mig till att yrka bifall till det af Herr Ola Jönsson i Kungshult framställda förslag.

Herr Fahlén: Jag var verkligen tveksam, då jag begärde ordet, huruvida jag borde göra det eller icke, och att jag slutligen bestämde mig därför, var, emedan jag ansåg det vara min skyldighet att i en fråga af denna vikt uttala min åsigt. Jag har ansett att man i frågor af denna beskaffenhet bör taga hänsyn till två omständigheter, den ena att man erhåller ett fast och godt försvar, som kan betrygga vårt fäderneslands sjelfständighet och den andra att de uppoffringar, som deraf blifva en nödvändig följd, blifva så ringa och så litet känbara som möjligt. Jag är nog olycklig att icke kunna sluta mig till något af de framlagda förslagen, hvarken till det i Kongl. Maj:ts nådiga proposition, Utskottets eller reservanternes, men ämnar nu icke tala hvarken om det ena eller det andra af dessa förslag, utan vill endast yttra några ord med anledning af några uttryck som under diskussionens gång blifvit fälda. Den andra i ordningen, som i går hade ordet, Herr Grefve Björnstjerna, förordade varmt kasernlifvet och i sammanhang dermed lottningssystemet eller hvad som är ungefär detsamma som Kongl. Maj:ts förslag. För min del måste jag bekänna, att jag

icke kan gilla hvarken det ena eller det andra. Kasernlifvet är för mig särdeles motbjudande och jag är fullt förvissad, att en trupp, som utgår från kasernen, aldrig kan blifva god. Jag är icke fullt viss på hvilka lärarekrafter man skulle erhålla i de militära folkhögskolorna, som man talat om, men jag förmodar att de skulle utgöras af underbefälet. Med den erfarenhet jag har om detta befäl från våra mötesplatser, har jag ej kunnat undgå det intryck, att åtminstone vissa af dessa officerare, som der tjänstgöra, icke äro fullt passande för att undervisa och allra minst för att vara skollärare. Olägenheterna af lottningssystemet kan jag nu förbigå, emedan så många före mig talat derom och ogillat detsamma.

Jag skulle icke hafva något emot att instämma med den talare, som från stockholmsbänken yttrade, att deras söner, som stode öfver strecket, jag förmodar han dermed menade strecket för att vara valbar och valberättigad till Riksdagen, skulle utgöra den längre beväringstjensten, derest jag kunde tro, att landet i dessa trupper finge en lämplig stam. Men jag tror det icke. Ty äro väl dessa ynglingar så uppfostrade, att de kunna uthärda krigets försakelser och bära dess tunga? Nej, flertalet af dem äro uppfostrade i studerkamrarne och i allmänhet på ett mera beqvämt sätt, än allmogens barn. Jag är derföre öfvertygad om, att i händelse ett krig förestode, dessa ynglingar icke skulle kunna utstå de försakelser och pröfningar, som ett fälttåg åläggas soldaten.

En talare påstod, att en värfvad stamtrupp vore förkastlig derföre, att de penningar, som derför utgåfvos, vore blodspenningar. Jag vågar tro, att detta påstående icke är riktigt. Ty den strängare skyldighet, som skulle åligga dessa stamtrupper i jämförelse med andra beväringsskyldige, komme endast under fredstid att tillämpas och detta mot betalning, alldeles under samma omständigheter, som om man låter betala sig för annat arbete. Blevde det deremot krig, så äro alla, som tillhöra beväringens åldern, utan undantag skyldige att draga ut emot fienden. Vidare yttrades, att de värfvade trupperna icke skulle vara lämpliga att försvara landet, utan att dertill borde företrädesvis användas 21—23 års ynglingar. Jag är dock af den öfvertygelsen, att, när det gäller fosterlandets försvar, vi kunna hysa fullt ut lika stort förtroende till män af 25—30 års ålder, hvilka vi måste erkänna äro folk i sin bästa ålder, och som pröfvat på något af lifvet, som till dessa ynglingar. Jag tror tvärt om, att det vore mycket lyckligt, om man finge sådana äldre personer in i stamtrupperna, hvarigenom de yngre erhöle icke blott en god ledning, utan äfven ett säkert stöd.

Om lottningens olämplighet har här så mycket talats, att jag icke behöfver orda något om densamma. Jag måste dock tillkännagifva, att jag icke kan begripa huru någon kan påstå, att lottningen icke är förhatlig och orättvis för folket. Jag för min del är af en motsatt tanke, och jag tror att denna delas äfven af våra komittenter. Som jag vet, att Kammaren är otålig och vill hafva ett snart slut på diskussionen, skall jag icke upptaga tiden

Ang. landtj
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

längre. Jag har blott velat få till protokollet antecknadt, på hvilken ståndpunkt jag i denna högst viktiga fråga ställt mig, och är ännu ej fullt bestämd, för hvilket förslag jag skall afgifva min röst, ehuru det af Herr Toll framställda dock synes mig vara af den beskaffenhet, att jag helst skulle sluta mig till detsamma.

Herr Clairfelt: Då man som jag har den oturen att vara den 53:dje talaren i ordningen, känner man sin pligt att fatta sig kort och jag skall göra det. Att vårt nuvarande försvar är betryggande och tillräckligt, lär väl af ingen vilja påstås, hvarken af dem, som hysa den menlösa åsigten, att "vilja vi vara i fred, så nog få vi vara det", eller af dem, hvilka åberopa vårt isolerade läge såsom ett tillräckligt skydd för vårt försvar. Att sålunda alldeles afslå alla härutinnan gjorda framställningar, på sätt Herr Carl Ifvarsson och de med honom liktänkande yrka, anser jag för min del vore det olyckligaste beslut, vi vid detta tillfälle kunde fatta. Men då jag hvarken kan obetingadt bifalla Kongl. Maj:ts förslag, ej heller Utskottets eller reservanternes, af skäl som förut framhållits, och med hvilkas upprepande jag icke vill trötta Herrarne, då jag alltför väl inser, att alla längta efter slutet på denna fråga, så återstår för mig att välja bland öfriga förslag. Jag vill icke neka, att det af Herr Törnebladhs väckta förslag skulle i viss mån hafva tilltalat mig, om blott första punkten deri varit affattad i större öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut härutinnan och icke i så sväfvande ordalag som nu är fallet, och hvilka ordalag kunna gifva anledning till nya strider. Af öfriga förslag tilltalar mig intet i högre grad än det af Herr Ola Jönsson framställda, och jag vill sålunda sluta mitt korta anförande med att för min del bevaka detta Ola Jönssons politiska testamente och instämma i yrkandet om bifall till samma förslag.

I detta yttrande instämde Herr *Billström*.

Herr Granlund: Här ropas visserligen på proposition, men då det ännu återstår 25 talare, må det tillåtas mig yttra några ord, ehuru jag är den 54:de i ordningen. Jag var en bland dem, som vid 1871 års riksdag uppgjorde och framlade ett förmedlingsförslag till antagande af Kongl. Maj:ts då aflättna proposition om en ny härordning med utsträckt värnpligt, men med bibehållande af den indelta armén såsom stamtrupp, dock med betydliga modifikationer och lättnader för rot- och rusthållare. Under den tid, som sedan dess förflutit, har jag icke funnit anledning att frångå denna min åsigt, och jag tror, att denna åsigt delas af ganska många inom vårt land. Jag tror icke, hvad man här sökt framhålla, att nemligen vår indelta armé icke längre kan ligga till grund för vårt försvar. Denna föreställning har, säger man, numera till öfvertygelse hos många mognat, men möjligen torde denna öfvertygelse vara något brädmognad, och jag tror verkligen att en annan åsigt härutinnan mer och mer gör sig gällande i landet.

Man har sagt, att indelta armén icke kan uppfylla sitt ändamål, derföre att den hufvudsakligen består af jordbrukare och torpare. Jag tror man häruti misstager sig; eller vill man påstå, att icke jordbrukaren kan, på samma gång han är jordbrukare, äga intelligens, kan vara en god fosterlandets försvarare derför, att denna hans plats som soldat beredt honom ett hem, gifver honom en torfva att bruka af den fosterjord han gjort till sin pligt att värna och försvara.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Man har äfven sagt, att indelta arméns soldater icke numera vore så uthålliga som den nyare krigsbildningen fordrade. Jag tror emellertid, att under de senare årens möten har den indelte soldaten i detta fall blifvit hårdt pröfvad och visat sig kunna ganska väl uthärda dessa ansträngningar, och hans deltagande i senaste fältmanövern har beredt honom beder och erkännande äfven af utländska framstående militärer.

Hvad nu beträffar det föreliggande förslaget, så torde största hindret emot dess antagande ligga deruti, att det blefve allt för tryckande, eller att med andra ord hindret ligger uti den ekonomiska sidan af saken. Det var hvar och en representants skyldighet att, sedan vi så långt före denna riksdag erhållit komiterades förslag till ny härordning, hvar och en i sin stad hafva gjort sig underrättad om stämningen för detta förslag; och för min del må jag bekänna, att den icke är för bifall till förslaget gynsam, utan tvärtom. Icke få landtmän, åtminstone i min hemort, hafva på tal om detta förslag yttrat: "Gud bevar oss derifrån, då sätta vi hellre upp en soldat till på roten." Och detta har yttrats utaf aktningvärda och framstående personer. Man bör icke påstå, att folket icke vill veta af något försvar. Jag är öfvertygad, att de lägre klasserna icke skola sky de personliga uppoffringar, som erfordras för att ingå i värnplikten med kortare öfningsstid, men icke såsom stamtrupp. Jag tror icke hvad vi här beslutat med afseende å bostälernas indragning kan utöfva något inflytande eller hinder för indelningsverkets bibehållande fastän omorganiseradt, ty alla inkomster af dessa boställen tillfalla ju staten, det är ju således endast ett förändradt aflönings sätt för befälet.

Det var för icke så många år sedan som ett frivilligt nationalförsvar höll på att utbilda sig ganska betydligt inom landet. Detta försvar utgick från alla klasser; men man tog icke hand om denna från folket utgångna idé, och det har numera urartat. Man torde dock observera, att det var egentligen de mindre bemedlade eller medelklasserna, som deltog uti den s. k. skarpskytterörelsen, hvilken jag här åsyftar, och deruti låg, hur man än vill kalla det, ett bevis, att man icke är liknöjd för landets försvar. Men sättet, det är derom vi tvista!

Till följe af hvad jag nu haft äran yttra, torde framgå, att då det af Herr A. Rundbäck framställda förslag går i den riktning, som öfverensstämmer med min åsigt, jag för närvarande sluter mig till detta förslag.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Grefve Posse: Under min riksdagsmannabana kan jag knapt eriura mig något tillfalle, då en så vigtig fråga, som denna, under så ogynnsamma omständigheter som de nu föreliggande, varit föremål för riksdagens pröfning. Deruti torde man väl ock få söka anledningen till, att, sedan vi nu i tre dagar debatterat frågan, större delen af Kammarens ledamöter äro tveksamma om hvilket beslut de, när afgörandets stund är inne, med sina röster skola understödja; och detta oaktadt vi alla känna frågans stora betydelse och skatta den så högt, att hvarje partigruppering inom Kammaren faktiskt upphört. Alla äro vi ense uti sträfvet och förhoppningen att få frågan löst på bästa sätt, men tyvärr ense äfven deri, att vi ännu icke hafva rätt klart för oss, hvilket beslut vi böra fatta. Orsaken härtill vågar jag söka, icke i något fel, utan i en olycklig omständighet, nemligen den, att Kongl. Maj:ts proposition icke innebär någon helhet. Det är frågan afklippt, som blifvit oss lemnad i densamma. Vi se der, hvad Kongl. Maj:t tänker sig såsom en fulländad härordning, som han förmenar vara för landets frihet och sjelfständighet betryggande. Men vi se den fullt färdig, sådan den skall blifva, när den en gång blifvit genomförd, och vi se den beröfvad allt, hvad som möjligen kan förmildra vår uppfattning af den tunga börda, förslaget förutsätter. Förslaget är sålunda framställt i dess mest afskräckande skepnad. Låt oss icke neka till, att detta är uppfattningen hos åtminstone många af oss.

Den Kongl. propositionen skulle hafva mottagits helt annorlunda, om det för det första varit åtföljd af ett öfvergångsförslag, der man tydligt och klart funnit, huru lång tid skulle erfordras, innan en fullständig tillämpning af förslaget kan ifrågakomma.

Vi hade då kunnat se, hvad man hvarje särskildt af nästföljande år fordrat af oss; och jag tror, att vi häri skulle *kunnat* finna många lugnande omständigheter. Den Kongl. propositionen saknar ock uppgift på byggnadskostnader, för erforderliga kaserner och dylikt. Vi hafva nu ej en aning om, till hvilket belopp de sammanräknade kostnaderna komma att uppgå, ej heller om desammars fördelning, ty detta beror af den särskilda tillämpningslagen. Det är emellertid tänkbart, att denna fördelning kan göras så, att med stigande välstånd landet hinner så småningom växa in i de offer af folk och penningar, som af detsamma begäres; och det torde vara klart för hvar och en, att dessa offer icke kunna eller behöfva utkrävas genast på en gång utan successivt, likasom det är tänkbart, att kostnaderna kunna fördelas på så många år, att det årliga tillskottet för detta ändamål icke blifver större, än hvad man tilltror landet kunna bära. Detta allt är tänkbart, och jag hoppas, att hvarje fosterlandsvän delar min öfvertygelse i detta fall; men denna förhoppning berättigar oss ej att till alla delar godkänna det Kongl. förslaget. *En* pligt känna vi likväl alla, den nemligen att vi måste gifva denna fråga en sådan behandling, att den, om det annars är möjligt, föres framåt till en önskvärd utveckling. Förmå vi ej detta, äro omständigheterna så hinderliga, så återstår dock för oss oafvisligen *den* pligten att icke bi-

draga till frågans tillbakagående och att icke låta den falla; ty denna fråga får icke falla och den skall gå framåt, och på oss hvilat bördan att vi måste göra något för att vinna detta mål. Den ställning, Riksdagen intager till denna fråga, betingas, efter min tanke, af innehållet uti 1873 års skrifvelse, hvari Riksdagen begärt försvarets ordnande med tillämpning af allmän värnpligt. Jag önskar derföre och hoppas, att denna Kammare icke skall göra sig skyldig till ett frånträdande nu af hvad samma Kammare då så fosterländskt beslöt. Man har hört spridda röster, talande för rent afslag; man har framkastat, att frågan borde hvila ännu någon tid, att man kunde afvakta nya förslag framdeles o. s. v., men, mine Herrar, ett rent afslag skulle gifva stöd åt talet, som gång efter annan låtit höra sig, eller att denna Kammare icke vill något försvar, och om Kammaren nu besvarar den Kongl. propositionen med ett rent nej, så skulle dessa förebräelser då också i väsentlig mån vara berättigade.

Man har och föreslagit, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, i hvilken Riksdagen skulle begära framläggandet för Riksdagen af ett nytt förslag, utarbetadt i öfverensstämmelse med de tre reservanternes yrkanden. Ett sådant beslut skulle dock innebära ett tillbakagående, ty med antagande af dessa reservanternes förslag, skulle vi endast erhålla en värfvad armé, men vi hafva ju begärt ett försvar, fotadt på den allmänna värnpligten, och vi kunna derföre ej understödja något förslag, som är fotadt på annan grund. Dessa båda förslag — nemligen om rent afslag och om ett beslut i öfverensstämmelse med de tre reservanternes yrkanden — kan jag således icke under några omständigheter understödja. Då jag först genomläste nu föreliggande betänkande, jemte de vid detsamma fogade reservationerna, ansåg jag de fyra reservanternes förslag såsom det bästa af de då framlagda förslagen och, ehuru jag ej var till fullo belåten med detsamma, trodde jag mig dock böra biträda det, derest icke under diskussionens gång något bättre förslag framkom. Ett sådant har ock af Herr Ola Jönsson afgifvits, hvilket jag anser mig hafva anledning att biträda. Jag tror, att Riksdagen skulle handla konseqvent med hänsyn till 1873 års skrifvelse, om den antog detta förslag. Ingen punkt i detsamma står i strid med denna skrifvelse, och jag går så långt, att jag anser detsamma vara till alla delar fullt öfverensstämmande med den. Detta förslags antagande skulle ock vara till ledning för Kongl. Maj:t vid bedömandet af Riksdagens tankar om sättet för nya härorganisationens genomförande, och Riksdagens pligt bjuder att icke lemna Kongl. Maj:t i ovisshet härom, när Kongl. Maj:t annars icke kan veta, huru långt Riksdagen vill gå i offervillighet för landets försvar.

Jag vet väl, att Kammarens ledamöter, till följd af den långt framskridna tiden, med otålighet afvakta diskussionens afslutande, och jag skall för min del derföre ej förlänga detsamma. Jag yrkar emellertid bifall till Herr Ola Jönssons förslag.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Peter Olsson: Med hänsyn till den långt framskridna tiden, torde det vara i mer än ett hänseende oriktigt att än ytterligare förlänga diskussionen öfver denna fråga, ehuru å andra sidan ämnet är af så genomgripande vigt och af så stor betydelse, att Kammarrens ledamöter icke torde blifva alltför missbelättna, om ännu någon tid användes för frågans utredande. Jag skall emellertid blott säga ett par ord.

I den ställning, frågan nu befinner sig, anser jag för min del bäst att instämma med Herr Ola Jönsson i det af honom framlagda förslaget, hvilket jag, i likhet med den siste talaren, finner vara fullt öfverensstämmande med innehållet uti 1873 års skrifvelse, på samma gång det innefattar just de principer, som böra läggas till grund för ett blifvande härordningsförslag.

Jag ansluter mig således till Herr Ola Jönssons förslag och yrkar bifall dertill.

Herr Gjerling: Den djupa betydelse och stora vigt, som nu under behandling varande fråga innebär, har inom Kammarren framkallat sakrika yttranden, fylla af värde och intresse. Men den har på samma gång frammanat äfven en slags öppen votering och endast som en sådan, från min sida, må betraktas det uttalande, hvilket jag tillåter mig att härmed afgifva. Vid 1873 års riksdag, då den skrifvelse afläts till Kongl. Maj:t, som ligger till grund för det nuvarande Kongl. förslaget, tillhörde jag den fraktion inom Kammarren, hvilken afgjordt ogillade aflåtandet af denna skrifvelse. Jag, i likhet med flera andra af Kammarrens ledamöter, som stodo på samma sida, ansåg, att man, genom indelningsverkets bibehållande och ytterligare utbildande samt genom beväringstinstitutionens utveckling, kunde af det förra och ändamålsenligare anordnande tillsammans med våra värfvade trupper bilda en lämplig stam, och af den senare erhålla den fyllnadsstyrka, som man ansåge erforderlig, således att bygga på basen af det redan befintliga, dymedelst undvika att utsättas för större rubbningar, men, på samma gång lemna tillfälle till billiga och lämpliga *lindringar* i de besvär, indelningsverket nu medför. Den skrifvelse, som år 1873 beslöts — och för hvilket *Riksdagens* beslut den enskilde representanten, huru han än må ogilla detsamma, dock måste böja sig — har emellertid afklippt rättigheten att nu yrka på ett fortgående i omförmälda riktning; och derföre nödgas jag för närvarande afhålla mig från att ansluta mig till deras mening, hvilka yrka på indelningsverkets fortfarande bibehållande såsom den rättaste och säkraste grunden för landets försvar. Vid detta förhållande och i betraktande af frågans utomordentligt höga betydelse för fosterlandet samt deraf följande våda för dess undanskjutande, synes mig för tillfället ej återstå annat än att göra ett val inom de olika försvarsplaner, hvilka nu framlagts.

Hela den politiska ställning, hvori Europa för närvarande och sedan länge befinner sig har, såsom bekant, haft till följd en nästan oafbrutet pågående tillökning uti de olika staternas stridskrafter. Om än man måste djupt beklaga detta förhållande och de om-

ståndigheter, hvilka, kända af oss alla, framkallat denna de stora nationernas ställning under vapen, så bjuder denna ställning dock, mäktigt och oafvisligen, äfven de mindre staterna, hvar för sig, att icke sky nödiga uppoffringar, att uppbjuda allt, om de allvarligen afse att bevara sitt land och betrygga sin sjelfständighet. Något starkare värn för ett lands sjelfständighet än det den allmänna värnpligten kan erbjuda, synes mig icke finnas; och min öfvertygelse, grundad på allvarlig jemförelse emellan samtliga denna riksdag förelagda förslag, är, att den allmänna värnpligten, tillämpad till den utsträckning i allmänhet, som Kongl. Maj:t föreslagit, bör bland alla nämnde förslag utgöra den enda och den starkaste grundvalen, hvarpå vårt försvar kan byggas.

Om jag icke desto mindre måste instämma i Särskilda Utskottets afstyrkande af att i oförändradt skick antaga det förslag, som af Kongl. Maj:t blifvit framlagdt, kan jag deremot ingalunda förena mig hvarken i Utskottets i 2:dra punkten af dess betänkande afgifna förslag eller i de framställningar, som innehållas i flertalet af de särskilda deremot afgifna reservationerna. Den af dessa, hvilken jag är benägen att tillerkänna det mesta värdet, är Herr Rosenswärds, helst med den jemnkning deri, som redan blifvit af Första Kammaren bifallen samt här af Grefve Björnstjerna föreslagen och sedermera af Herr Lyth förordad. Också hade jag vid de förhållanden, som enligt min uppfattning nu föreligga, och hvilka jag här förut antydt, ansett mig böra till det mesta instämma i detta förslag. Sedan emellertid Herr Ola Jönsson nu framställt ett nytt förslag, mera än de öfriga närmande sig Grefve Björnstjernas, men i grunden innebärande ett afböjande af lottning, och hvilket förslag, oaktadt äfven det har sina brister, dock synes hafva mera utsigt till framgång här i Kammaren, föredrager jag att ansluta mig till detsamma.

En bland bristerna i Herr Ola Jönssons förslag måste jag dock särskilt anmärka, såsom, efter hvad det vill synas mig, särdeles betänkelig ur militärisk synpunkt, och detta rörer komplettering af specialvapnen vid inträffande krig. Skulle emellertid en framställning i den af förslagsställaren angifna riktning komma att ingå till Kongl. Maj:t och af Kongl. Maj:t till sitt hufvudsyfte godkännas, är det att hoppas, det äfven denna brist skall uppmärksammas och blifva undanröjd.

Jag vill icke hos Kammaren göra något särskilt yrkande, utan anhåller endast att ytterligare få förklara det af de tvänne förslag, hvilka jag här påpekat såsom de enda antagliga bland dem som nu föreligga, jag kommer att hålla mig vid Herr Ola Jönssons. Af dem båda torde också detta, hvad äfven redan blifvit sagdt, hafva mesta utsigt till framgång inom denna Kammare, en omständighet härvidlag att fästa sig vid, enär i denna betydelsefulla fråga det är af stor vikt, att så många som möjligt förena sig om en framställning *emot deras*, som synas afse, att icke något bör göras för stärkande af vårt lands försvar.

Herr Christen Assarsson: Då så många förslag till vårt för-

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

svarsväsendes ordnande blifvit framlagda, är det naturligen ganska svårt för en icke-fackman att rätt veta, hvilket är det lämpligaste. Emellertid vill jag biträda det af Herr Ola Jönsson framställda förslaget, mest enligt min uppfattning, är det för frågans lyckliga lösning mest ändamålsenliga; men jag bestrider hvarje förslag, som innehåller en sådan bestämmelse, som den om lottningens införande och garnisivering af beväringen.

Herr Helander: Jag har begärt ordet för att helt enkelt gifva tillkänna, att då jag vid 1871 års riksdag biträdde det af Kongl. Maj:t då framlagda förslag och fortfarande är af den öfvertygelse att man på grundvalen af detta skulle kunna bygga ett härordningsförslag för öfvergångstiden, intilldess man kunde blifva i tillfälle att fullständiga detsamma eller antaga ett bättre, jag således kunde hafva anledning att äfven nu förorda ett dylikt förslag; men som 1873 års Riksdag beslutat, att härordningen skulle grundas på allmän värnpligt, så finner jag naturligtvis att, oakadt jag icke har någon del i detta senare beslut, detsamma dock, såsom Riksdagens, måste respekteras, och att således 1871 års förslag, lika litet som hvarje annat, som icke hvilar på grundvalen af allmän värnpligt, kan eller bör antagas. Då nu, med ytterst få undantag, de många framställda förslagen i utskottsbetänkandet och under diskussionen, i verkligheten alldeles icke grundas på allmän värnpligt, så är valet inskränkt till några få, och därför för mig, likasom jag tror förhållandet borde vara för alla Kammarrens ledamöter, jmförelsevis lätt, helst om man besinnar, att det endast vore under vilkor af ett fullt betryggande försvar, som det kunde blifva fråga om att taga grundskattesaken i närmare öfvervägande. Jag kommer därför i främsta rummet att gifva min röst åt Herr Rosensvärds reservation, sådan denna är af Grefve Björnstjerna formulerad och af Första Kammaren redan antagen. Skulle denna reservation icke lyckas vinna denna Kammarrens bifall, så ansluter jag mig till det af Herr Törnebladh under diskussionen framställda förslag.

Herr Nyblæus: Jag anhåller att till hvad jag förut i frågan anført få göra det tillägg, att jag instämmer uti det af Herr Toll framlagda förslag, och att det, till hvilket jag allraminst med min röst vill bidra, är de tre reservanternas förslag, emedan derigenom vårt försvarsväsende skulle försvagas i stället för stärkas, hvadan ett antagande af ett dylikt förslag skulle vara sämre, än ett rent afslag.

Herr H. Schultz: Herr Talman, mine Herrar! Att föreliggande fråga är af största vigt bevisas bäst af de många talarnes uppträdande. Det bör därför icke förundra någon, att äfven jag känner behof af att uttala min åsigt om densamma. Efter de många sakrika anföranden, som blifvit hållna, kan det naturligen icke falla mig in att ingå i någon längre afhandling om frågan. Jag vill blott tillkännagifva, att jag i det längsta hade hoppats,

att det s. k. Abelinska förslaget af år 1871 i sinom tid åter skulle blifva upptaget och med lämpliga förändringar, slutligen komma att utgöra den grundval, hvarpå vårt försvarsväsende skulle komma att hvila, men då denna förhoppning nu måst öfvergifvas, dels till följd af Första Kammarens redan fattade beslut, dels till följd af de uttalanden som af flertalet inom denna Kammare blifvit gjorda, nödgas äfven jag, i likhet med hvad Herr General Abelin sjelf redan gjort, söka en annan grund, på hvilken vårt försvarsväsende må kunna byggas. Och af alla de många förslag, som nu blifvit framställda, anser jag Herr Ola Jönssons vara det bästa, hvarföre jag vill omfatta detsamma. Detta gör jag likväl endast derföre, att jag dertill är nödd och tvungen, emedan i valet mellan att lemna vårt kära fädernesland utan tidsenligt försvarsväsende med bibehållande af indelningsverket och grundskatterna, eller att afskaffa dessa onera och införa allmän värnepligt, så tvingas jag att välja det senare; ty framför allt annat går försvaret af ett älskadt fädernesland och för dess framtida sjelfständighet och oberoende måste hvarje uppoffring, som behöfves och är möjlig att åstadkomma, göras.

*Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)*

Jag anhåller fördenskull att få instämma uti det af Herr Ola Jönsson framlagda förslag.

Herr Biesert: Då denna fråga är af den stora vikt och betydelse för vårt land, att det beslut, vi i dag komma att fatta, kan blifva ödesdigert för kommande generationer, så bör det icke förundra någon, att Kammarens ledamöter temligen allmänt uttala sina åsikter i densamma. Jag är icke fackman, och då frågan redan blifvit af flere utmärkte talare behandlad, hvarken kan eller vill jag yttra mig i detalj, utan endast i största allmänhet.

Vidkommande min åsigt, så vill jag nämna, att jag vid 1873 års riksdag var af den mening, att vi kunde erhålla ett betryggande försvar, derest indelningsverket på ett tidsenligt sätt omorganiserades och bevaringsinstitutionen utvidgades. Då likväl denna mening icke hade någon utsigt till framgång, biträdde jag Riksdagens då fattade beslut.

Bland de 3 grupper af förslag, som nu blifvit framställda, anser jag Kongl. Maj:ts ega ett obestriddigt företräde, emedan det utgör någonting helt, men det innehåller en bestämmelse och ett ord, som i svenska öron ljuder allt för misshagligt, nemligen lottning; och så länge ett dylikt förslag och detta ord förekommer i ett förslag, kan jag icke på något sätt biträda detsamma. Sjelf hyser jag visserligen icke någon panisk förskräckelse derför, men sin egen åsigt får man underordna, då man vet, att ordet utgör en fasa för svenska folket, och jag är fullkomligt öfvertygad att, om ett sådant förslag antoges, det utan tvifvel skulle mötas med den största ovilja och hela institutionen måhända förfelas.

Skulle det emellertid visa sig, att värnpligten måste blifva den grund, hvarpå vårt försvar kan byggas, så vill jag ock att den skall konsekvent genomföras, samt att man härvidlag ej bör

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

se på försakelserna, icke sky någon möda, som dermed kan vara förenad.

Då så mycket förut är taladt i denna fråga vill jag icke upptaga tiden med något längre yttrande, ehuru mycket vore att säga med afseende på den allmänna värnpligtens natur, utan jag förbehåller mig, att vid den slutliga omröstningen få välja det förslag, som jag anser för vår frihet och sjelfständighet mest betryggande och bäst passande för vårt lands egendomliga förhållanden och står i öfverensstämmelse med vår förmåga att bära de bördor, som deraf blifva en följd.

Herr Wedberg: Med afstående från ordet i öfrigt ber jag endast att få till protokollet antecknad, det jag, instämmande i hvad Herr Schultz anfördt, kommer att rösta för Herr Ola Jöns-sons förslag.

Herr Engländer: Jag ber till en början få tillkännagifva, det jag fortfarande hyser samma åsichter rörande denna fråga som de, hvilka jag vid 1871 års riksdag uttalade. Jag biträdde då Kongl. Maj:ts på indelningsverkets bibehållande med utsträckt beväringsskyldighet grundade förslag; och jag vidhåller ännu denna åsigt, öfvertygad såsom jag är, att den person, som utarbetade förslaget, var lika hemmastadd i militära förhållanden och lika kompetent att afgifva sitt utlåtande som hvilken annan som helst. Dessutom innebar 1871 års förslag stora lindringar i rustnings- och roteringsbesvärerna, hvaremot några sådana icke kunna spåras i det nu framlagda. Jag tror för öfrigt, att kostnaderna för det senare förslaget genomförande icke kunna aflöpa för mindre än den summa i banko, som erfordrades, enligt det förra förslaget. Ja, jag är fullt öfvertygad om att, derest våra kommittenter finge välja mellan förslaget af år 1871 och det nuvarande, skulle resultatet blifva helt olika mot det som då blef denna Kammares beslut.

Jag vill ingalunda tadla Kongl. Maj:ts nu framlagda förslag, ty enligt min åsigt har ej nu något annat kunnat framläggas, sedan flere förut blifvit förkastade af denna Kammares majoritet; utan mitt klander drabbar dem som framtvingat detta förslag. Men jag vill dock, oaktadt jag ej kommer att deltaga i frågans slutliga behandling, eftersom jag ej mer ämnar emottaga representantskap, derest jag åter skulle hedras dermed, min pligt likmätigt nu förklara, att förslaget har tvänne lyten, hvilka göra detsamma för mig alldeles oantagligt, nemligen bestämmelserna om lotning och kasern, hvilka båda äro och förblifva för landets befolkning en fasa, och hvilka, äfven om de öfverstrykas med aldrig så vackra färger, ändock komma att skina igenom. Hvad särskildt kasernlifvet beträffar, vill jag fråga de yrkesmän, som vid frågans behandling i förgår sökte försvara detsamma med påståendet, att det skulle komma att utgöra en uppfostringsanstalt för de värnepligtige: hvarför har icke denna vackra tanke förut förverkligats? Vi hafva ju haft kaserner i så många år, men vi

hafva ändock aldrig fått glädjen att se det någon under vistelsen derinom utbildats till ett praktexemplar, utan hafva vi tvärtom gjort den sorgliga erfarenheten, att de fleste återkomma derifrån fysiskt och, hvad värre är, äfven moraliskt förderfvade.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Ports.)

Hvad hafva våra kommittenter att fordra af oss? Jo, att vi försvara deras rättigheter och söka lindra deras skatter! men vi äro deremot ej berättigade att, utom i nödfall, pålägga dem någon ny tunga. Ätminstone vill jag icke dertill lemna min röst.

Man har mycket klandrat det anförande, Herr Abraham Rundbäck höll i förgår, men jag tager mig friheten underrätta de Herrar, vare sig på gottlands- eller kalmarebänken, som voro hetast i att fördöma talarens åsikter om vårt försvar, att Herr Rundbäck har bakom sig långt större del af befolkningen för sina åsikter, än hans motståndare hafva, och att han torde känna den saken bättre än mängden annan, ty på sina inspektionsresor till folkskolorna har han haft och har tillfälle att i saken rådgöra med rust- och rotehållare samt i öfrigt sätta sig in i dithörande förhållanden.

Jag skall emellertid icke längre upptaga Kammarens tid, utan med anledning af hvad jag anført yrka afslag, icke allenast å Kongl. Maj:ts proposition, utan äfven å Utskottets betänkande och de dervid fogade reservationer.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Jag vill endast förklara, att jag vid den blifvande voteringen (jag antager att det blir en sådan) kommer att rösta för det förslag, som lemna de bästa utsigterna för att frågan må hållas vid lif och föras framåt till samhällets lycka och ära. Såsom ett sådant förslag, anser jag det af Herr Ola Jönsson framlagda, hvori jag instämmer, under anhållan att Kammaren måtte detsamma antaga.

Herrar *Per Nilsson* i Espö, *Nils Nilsson* i Stäfvie, *Anders Persson*, Friherre *Fock*, Friherre *G. Akerhielm* och *Philipsson* instämde med Herr Ola Andersson.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Man må icke undra öfver, att diskussionen blifvit så lång, då en sådan mängd af olika förslag blifvit framlagda, och det är ganska svårt att välja mellan dem alla. Det är jemväl svårt att på förhand säga, hvilket förslag som har bästa utsigterna att inom Kammaren blifva af en majoritet omfattadt. Likväl tror jag, att det af Herr Ola Jönsson framställda förslaget till beslut har de bästa utsigterna samt då jag för min enskilda del finner detsamma öfverensstämmande med Riksdagens föregående uttalanden i försvarsfrågan och väl egnadt att föra frågan framåt till en tillfredsställande lösning, så anhåller jag att få instämma uti det yrkande, Herr Ola Jönsson framställt.

Herr Jöns Andersson: Jag afstår och förenar mig i Herr Ola Jönssons yrkande.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Rossander: Oaktadt jag torde vara den ende inom Kammaren, som verkligen på närmare håll sett det, hvarom så många här talat, nemligen krig och vistats tillräckligt länge i en värnpligtsarmé för att lära känna den och — hvilket är det-samma — värdera den för dess duglighet, tapperhet och många andra goda egenskaper, och således derom kunde hafva åtskilligt att berätta för Kammaren, så vill jag likväl visa Kammaren den artigheten, att underlåta detta och endast i största korthet förklara, det jag principiellt fullkomligt gillar Kongl. Maj:ts förslag, såsom ledande till det mål vi alla eftersträfvat, men beklagar att icke Riksdagen, på samma gång den underrättats om målet, äfven blifvit underrättad om medlen för detta måls vinnande. Helst hade jag instämt i Herr Törnebladhs förslag, men då det svårigen kan samla en majoritet inom Kammaren, och jag ogerna vill spela segren i händerna på något annat förslag, som jag icke alls gillar, så förenar jag mig med Herr Ola Jönsson, för hvars förslag jag vill gifva min röst, såsom varande i min tanke det bästa af dem, som blifvit afgifna och kunna hafva utsigt att blifva antagna.

Herrar *Edström, Lundström, Rubenson, Alb. Staaff, Hammarberg, Thomasson, Ahlström, Friherre B. C. A. Akerhielm, Berggren, Fröberg, Carlsson, Friherre Lagerfelt och Walldén* gifvo hvar för sig tillkänna, att de instämde i de åsikter, Herr Rossander uttalat.

Herr J. P. Nilsson: Då diskussionen uti den föreliggande frågan så länge fortgått, anser jag öfverflödigt, att äfven från min sida i detalj granska alla de olika här framställda förslag, utan inskränker jag mig derföre till att uttrycka, att, enär jag hvarken kunnat gilla Kongl. Maj:ts nådiga proposition eller Utskottets förslag, jag för min del instämmer uti Herr Ola Jönssons yrkande.

Herr Törnfeldt: Redan vid diskussionens början framhöll jag olämpligheten af att sammanblanda olika öfvade elementer; och detta blef sedermera så utredt af den nästföljande talaren, att jag endast har en sak att i ett annat hänseende framhålla till uppbyggelse för alla dem, som önska att vi hafva stam och mindre öfvad beväring. De gamla franska soldaterna, som Napoleon kallade "knarrar", sågo med förakt ned på de yngre, mindre öfvade, som de kallade "colibri", och samma förhållande kan man äfven säga förefinnas inom vår armé. Redan 1871 sade jag uti en till Riksdagen då afgifven motion: "Hvad jag minnes sedan 1814 är, att den beväring, som då gick sammanblandad med indelta armén åt Norge icke rosade marknaden; och hvad jag hört lärer samma förhållande ega rum hos den beväring, som nu vid öfningarne instickas bland soldaterna". Ja, man har för beständigt sökt trakassera beväringssynglingarne, ty det råder bland soldatesken — just derföre att den är utgången från samhällets

djupaste schakt, emot herremännens och hemmansegarnes söner en viss afvoghet, ett begär att hålla efter dessa, men deremot med mera foglighet behandla sönerne till torpare och backstugusittare. Är det väl rimligt att bibehålla ett sådant tillstånd eller gifva ny form deråt, som såsom värfvad skulle blifva kitsligare, dyrare och farligare för friheten, då det blandade tillståndet på sin höjd duger till polismakt inom landet, men ingalunda att försvara fosterjorden mot en öfivad fiende.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Uti det förslag, som jag 1871 framlade, yrkade jag, att specialvapnen skulle få värfvadt manskap. Detta sammanfaller i det närmaste med Herr Ola Jönssons förslag, som går derpå ut, att gifva de värnpligtige full ersättning för den längre tid, de måste vara i tjänstgöring än fotfolket. Således kan jag, med bibehållande af sjelfva principen, och i betraktande deraf att värfning med hvarje år blir dyrare och omöjligare, ansluta mig till Herr Ola Jönssons mening. Då man i stället för att värfva lemnar de värnpligtige full ersättning för de flere dagarnes tjänstgöring, t. ex. 1 krona 50 öre eller 2 kronor för hvarje dag; så skall man lätteligen få tillräckligt folk, utan den förhätliga lottningen.

Det fruktade kaserntlifvet tror jag icke vara så farligt, ty då ynglingarne bo tillsammans och under sträng uppsigt, bör deras moralitet kunna bevaras vida bättre än förhållandet är med elementarläroverkens och akademiernas alumner, hvilka bo spridda i städernas gårdar utan någon uppsigt.

Då jag således icke kan godkänna Kongl. Maj:ts förslag, enär detta antager lottning och, i saknad af öfvergångslag, icke är fullständigt, och jag äfven måste förkasta Utskottets och alla reservanternes förslag, samt icke kan hålla på något annat system än värnpligtens, så får jag också värdsamt yrka bifall till Herr Ola Jönssons förslag.

Herr Joh. Erik Johansson: Såsom Herrarne torde finna, har jag deltagit uti en af de vid Utskottets föreliggande betänkande fogade reservationer, hvaruti mina åsikter i hufvudsak äro uttryckta. Jag har likväl inom Utskottet motsatt mig utlottningen af värnpligtige, och att frivilligheten för den längre öfningen skulle anlitas emot ersättning af staten. Jag har äfven ansett och uttalat, att de 90 dagars öfningarne lämpligare torde kunna ske på 2 i stället för 3 år, hvarigenom en betydlig besparing i dagsverken, som bortspillas genom 10, 15, 20 till och med 40 à 50 miles långa marscher till och ifrån mötesplatserna kommer att ske. På grund af 1873 års Riksdags skrifvelse har jag stält mig på värnpligtsidéns ståndpunkt. Herr Ola Jönssons framlagda förslag står mina åsikter närmast, ehuru jag önskat, att det varit mera bestämdt angående nedsättningen af öfningstiden för de värnpligtige, men då Riksdagen i alla händelser har beslutanderätten i sin hand, när frågan ånyo från Kongl. Maj:t förekommer till behandling, så anser jag ingen fara i att rösta för hans förslag.

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Key: Blott några få ord, mine Herrar! Och dessa skola icke egnas dem, som yrkat eller komma att yrka afslag å såväl det ena som andra förslaget, ja, till hvilket som helst, uti denna för landet så betydelsefulla fråga, utan dessa få ord vill jag egna dem, som verkligen önska denna frågas lösning. Alla dessa vill jag innerligen bedja, låtom oss förgäta allt det mindre i sak, som söndrar oss och blott komma ihåg allt det stora i denna fråga, som förenar oss. I detta syfte får jag för min del återtaga min reservation och instämma uti Herr Ola Jönssons framställda förslag.

Häruti instämde Herrar *Eric Olsson, Uhr, Westerdal* och *Per Nilsson* i Råby.

Herr Sam. Johnson: Som Kammarens ledamöter börja att blifva oroliga, så vill jag ej länge upptaga Kammarens tid, utan endast i korthet tillkännagifva den ståndpunkt, jag intager i afseende på denna fråga.

Jag yrkar bifall till Herr Gunnar Erikssons och hans med-reservanterns förslag, i anseende dertill att detta förslag är det enda, deri den fördömliga lottningen icke förekommer. Men om detta förslag icke kommer att vid en blifvande hufvudvotering vinna framgång, så ämnar jag rösta för det förslag som står förenämnde förslag närmast, ty jag vill icke att frågan skall dödas, utan anser att den bör hållas vid lif.

Herr *Johan Erickson* förenade sig med Herr Samuel Johnson.

Herr Jöns Pehrsson: Jag förundrar mig visst icke öfver att Kammarerna börjar ropa på proposition, då jag begärt ordet, och jag skall därför så långt jag kan lyda den uppmaning, som ligger i dessa rop, eller att fatta mig så kort som möjligt. Men då frågans öde nu tyckes hafva tagit en sådan vändning, att jag ej kan stillatigande åtnöja mig med den utgång af densamma, som nu tyckes vara gifven, så vill jag till protokollet inlägga några protester mot saken, sådan den nu är på väg att gestalta sig.

Det är icke så många dagar sedan jag besvarade Kammarerna med en motion, deri jag tog mig friheten att betona vissa förhållanden med en del äldre bepröfvade riksdagsmäns hållning uti vissa frågor af kinkig beskaffenhet här visar sig. Att en så gammal och bepröfvad riksdagsman, som Herr Ola Jönsson kunnat -- jag säger detta med all aktning för hans öfvertygelse -- framlägga ett dylikt testamente till en kommande Riksdag, väcker min förvåning, men det var hans rättighet att göra så. Och jag hoppas att Kammarerna då skall ursäkta mig, om äfven jag vill till en kommande Riksdag gifva ett testamente, som må stå och gälla såsom min enskilda åsigt.

Herr Ola Jönssons förslag, hvilket nu tyckes hafva tillvunnit sig så stora sympatier, förefaller mig vara till sitt syfte icke öfverensstämmande med dens tankar, som förut alltid förfäktade den
fana,

fana, som heter folkets frihetsfana. Man må bedöma detta förslag hur man vill, så kan man dock icke undgå att inse och förstå, att dess innehåll till sina hufvudgrunder öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts förslag, ehuru med någon omkastning och modifikation. Ty säkerligen kan ingen vara så enfaldig, att han icke i Herr Ola Jönssons förslag ser lottningssystemet kvarstå i all dess nakenhet; der finnes äfven garnisons- och kasernlifvet för våra söner under deras utbildning till fäderneslandets försvar. Viljen I, mine Herrar, gå in på sådant, så gören det; jag gör det aldrig.

Här hafva så många förslag i denna fråga blifvit framlagda, att flera sådana icke torde för närvarande vara af nöden, ehuru äfven jag skulle kunna framlägga ett förslag, som jag, efter mitt hufvud, uppgjort, och hvilket jag hade färdigt redan vid diskussionens början. Jag ämnar dock icke framlägga det för Kammararen, men vill dock uppläsa en del deraf att förvaras i protokollet för en kommande tid såsom ett testamente från min ringa ståndpunkt. Förslaget är af följande lydelse:

“Förslag.

På statens bekostnad hålles en stående armé af befäl, specialvapnen och infanteri, så stor, som anses erforderlig för den dagliga krigstjenstgöringen i fästningar och garnisonsorter samt beväringmanskapets öfvande.

Allt beväringmanskap öfvas lika länge.

För att uppnå full rättvisa i någon mån, bör allt beväringmanskap under öfningstiden hafva någon billig ersättning utöfver kläder och föda, med t. ex. 40 å 50 öre om dagen. Utom detta blir institutionen förhatlig och tynger allt för obilligt på den fattigare delen af befolkningen.

Successivt som indelningsverket försvinner, ökas beväringsofningarne och får uppgå till högst 90 dagar fördelade på två år, sedan indelningsverket blir afskaffadt.

Öfvergången från indelningsverket till nya härordningen bör sålunda genomföras, att, då nummer genom karlens afgang blir ledigt, öfvertager staten manskaps anskaffande och aflöning, och Riksdagen ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett tillräckligt anslag för manskaps anskaffande och aflöning enligt 1:sta punkten, till den storlek Riksdagen och Regeringen slutligen bestämma behöflig, då indelningsverket blir afskaffadt“.

Detta mitt förslag är till sina hufvudgrunder precis lika med de tre sista reservanternes. Allt beväringmanskap skall öfvas lika länge. Sedermera kommer i mitt förslag ett moment, hvilket jag sedan många år förfäktat, nemligen angående ersättning till beväringmanskapet under dess öfningstid, och hvilket regeringen så till vida gifvit favör, att beväringssynglingarne blifvit tillagde 6 öre om dagen som ersättning. Min åsigt är, att, derest icke denna beväringinstitution skall blifva förhatlig, till följd af den utsträckt öfningstiden, större ersättning bör tillerkännas bevä-

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

ringsmanskapet under denna tid, som de nödgas vara från hemmet. För att nu i någon mån fylla rättvisans fordringar bör allt beväringmanskapet under öfningstiden erhålla en ersättning af t. ex. 40 à 50 öre om dagen förutom ersättning för eller kläder och föda. Sker ej detta, så blifver nämnda institution förhatlig och allt för betungande för den fattigare delen af befolkningen. Jag hemställer till eder, mine Herrar, huruvida man icke, om man själf har någon förmögenhet, anser sig böra lemna något penningeunderstöd till de beväringssynglingar, som man från sitt hem utskickar till öfningsplatsen. För min del har jag 1 son och 4 drängar, som detta år skola bevista mötet, och jag kan icke annat än lemna dem något bidrag; men jag vädjar till Eder, huru svårt skall det icke vara för den fattige drängen, torparens son, hvilken utom dessa 6 öre om dagen måhända icke har så mycket medel, att han under hela den långa tid, han är borta, kan köpa sig en bok eller en tidning! Jag vädjar till Eder, är detta rättvist? Men då regeringen anser det rättvist att aflöna en general med 10,000 kronor, så böra beväringssynglingarne kunna anses berättigade till litet mera än nu nämnde 6 öre per dag. Man säger att detta skulle medföra för stora kostnader; men jag vågar påstå, att en general utan soldater eller soldaterna utan general, äro ett öting. Båda äro lika nödvändiga.

Här har vidare många gånger framhållits, att man endast genom införandet af allmän värnpligt skulle kunna erhålla den mera intelligenta befolkningen till fosterlandets försvar, och att man annars dertill skulle få blott backstugusittare och dylikt. Men finnes då intelligens blott hos den rike? Jag svarar nej, ty visserligen kan den rike besitta mera kunskaper än den fattige, men denna omständighet är oberoende af rikedom. Känslan för det goda och rätta ligger nedlagd i hvarje människas bröst och så länge denna känsla ej är förqväfd, kan den fattige bära och bruka vapen lika väl som den rikaste och måhända bättre.

Som frågan nu står, bör det, efter mitt förmenande, blifva så att Kongl. Maj:t låter framlägga ett nytt förslag, bygdt på de grunder de trenne sista reservanterne i Utskottet angifvit eller annat dermed likartadt förslag, och jag hoppas, att Kongl. Maj:t äfven skall göra det. Det vill jag dock hafva sagdt, att jag anser hvar och en pliktig att i hemorten omtala, huru folkfrihetens gamla trovärdiga hjeltar nu i afgörandets stund svikit folket genom att vilja ställa dess ungdom under lottning och utsätta den för kasernlifvets vådor; jag åtminstone skall icke underlåta att omtala, huru dessa folkets ombud handla i en så vigtig fråga.

Som saken nu står, yrkar jag rent afslag å Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, ehuru jag icke derföre vill, att frågan skall falla, öfvertygad som jag är att Kongl. Maj:t, om så blir nödigt, kan framkomma med ett fullkomligt tillfredsställande förslag, och jag slutar med att åberopa mitt här afgifna testamente, hvilket innebär en protest mot Herr Ola Jönsson och dem som med honom instämt uti att lägga landets folk helt och hållet under militärväldet.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skall bespara den siste talaren det besväret att för mina kommittenter omtala mitt betående vid behandlingen af denna fråga, då jag nu går att införa denna Kammare öppet och utan fruktan för mina kommittenter tillkännagifva min ståndpunkt i densamma.

Jag är ense med den föregående talaren om *en* sak, och den är, att jag i likhet med honom ställer mig under frihetens fana. Men jag har dervid fått lära, att ej något folk kan vara fullkomligt fritt som ej är sjelfständigt och oberoende af andra, och att ett sådant folk ej heller kan vara sjelfständigt som icke eger ett försvarsväsende som skyddar detsamma emot andra makter. Nämnde talare är mån om folkets frihet, men han borde derföre ock vara mån om anskaffande af ett för vårt land betryggande försvar, ty endast derigenom kunna vi värna och bevara vår frihet, och vårt oberoende emot andra folk. För det svenska folkets frihets skull vill jag således försvara fosterlandet, och jag vill derföre icke höra inom denna Kammare ett blekladigt nej till allt hvad Kongl. Maj:ts förslag innehåller. Och jag skulle beklaga om denna Kammare någonsin skulle fatta ett beslut i den riktning åt hvilken den föregående talaren velat föra oss, och detta allrahelst då man, såsom han, ställer sig på folkfrihetens grundval. Samme talare klandrade Herr Ola Jönssons förslag och sade i oförtydbara ord, att i detsamma inginge såväl lottningssystem, som garnisons- och kasernlif. Jag påstår deremot, att der finnes intet af allt detta. Herr Ola Jönssons förslag går ut på att åstadkomma ett försvar, byggdt *hufvudsakligen* på de grunder Kongl. Maj:t för Riksdagen framlagt, men företer med detsamma följande olikheter, nemligen att då Kongl. Maj:t föreslagit lottning, har detta ord totalt försvunnit ur Herr Ola Jönssons förslag, derigenom att då Kongl. Maj:t föreslår lottning emellan specialvapnen och infanteriet, så har Herr Ola Jönsson i stället för lottning infört den bestämmelsen, att de, som vilja ingå vid kavalleriet och de öfriga specialvapnen, skola åtnjuta skälig aflöning, hvarigenom han gör lottningen helt och hållet obehöflig och på samma gång han vill tillägga aflöning åt manskapet vid specialvapnen, möjliggör han en stam, tillräcklig stor för att uppehålla garnisons-tjenstgöringen i städerna.

Då således Herr Ola Jönssons förslag synes vara det som har den bästa utsigten att vinna denna Kammares bifall, och då det i så hög grad tillmötesgår de flestes åsigter som här uttalats, så skulle det högeligen förundra mig om de som yrkat afslag å detsamma skulle stå fast dervid.

Herr Ola Jönssons förslag förekommer således lottningens införande, det möjliggör bildandet af en stam, afsedd för garnisons-tjenstgöringen i städerna, och förutsätter en nedsättning i den allt för långt utsträckta öfningstid som förekommer i Kongl. Maj:ts förslag, det med ett ord undanrödjer alla de olägenheter, som öfverklagats af dem, hvilka å Kongl. Maj:ts förslag yrkat afslag. Det gör dessutom såsom vilkor för en ny härordnings antagande indelningsverkets och grundskatternas afskrifning, och

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

på samma gång det framställer önskvärdheten af ett definitivt organisationsförslag från Kongl. Maj:t, att detta jemväl måtte åtföljas af ett öfvergångsförslag, hvarigenom Riksdagen blir i tillfälle att från Kongl. Maj:t erhålla ett nytt förslag, deri jag föreställer mig att behörigt afseende skall fästas vid de modifikationer, som Herr Ola Jönssons förslag innehålla — i den riktning jag nu framhållit — allt förtjenster så stora, att jag på det lifligaste tillstyrker, att Kammaren ville lemna detsamma sitt bifall.

Jag hemställer derföre, att Kammaren måtte, i öfverensstämmelse med detta mitt uttalande, afstå från att instämna med dem som yrkat afslag å såväl Herr Ola Jönssons förslag, som frågan i sin helhet, emedan ett motsatt förfarande för vårt land kan komma att medföra sådana följder, som vi icke nu kunna föreställa oss. Tiden är nu snart inne, då vi träda fram till voteringsurnan för att afgöra denna fosterländska fråga. Mätte utslaget utfalla till Kammarens ära och fosterlandets väl.

Herr Gustaf Jonsson: Jag har icke begärt ordet för att utsträcka den redan långa diskussionen, utan endast för att tillkännagifva min ställning till nu föreliggande viktiga fråga. Och då jag anser att hvarken reservanternes eller något af de framlagda förslagen är tillfredsställande, med undantag af Herr Ola Jönssons, så vill jag för Kammaren uttala min önskan, att proposition på bifall till det sistnämnda framställas af Herr Talmannen; hvarjemte jag får förklara att, derest detsamma kommer under omröstning, jag då kommer att för min del biträda nämnda förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Här är redan så mycket taladt i detta ämne, att det vore orätt att länge uppehålla Herrarnes tid, men frågan är dock af den vikt, att jag ber att i största korthet få yttra några ord.

Det är egentligen i anledning af det utaf Herr Ola Jönsson under diskussionen framställda förslag, och hvilket tyckes hafva någon utsigt att förena ganska många omkring sig, som jag önskar uttala min mening. Jag tror icke, att det skulle vara så synnerligen farligt om denna Kammare antog Herr Ola Jönssons förslag, emedan jag är fullkomligt öfvertygad derom, att det kommer att dröja bra länge, innan Konung och Riksdag blifva öfverens om ett förslag till härordning, bygd på de af Herr Ola Jönsson uppställda grunder. Men äfven om man utgår från den synpunkten, att meningen vore att ett dylikt förslag, derest det nu antoges, skulle tillämpas med det första, så får jag säga, att man icke gerna kan uppfinna ett förslag, som i så ringa grad som detta är egnadt att tillfredsställa folkets och landets fordringar. Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på ett och annat i detta Herr Ola Jönssons förslag. Till en början låter det ganska lockande: "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade i sammanhang med förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt

öfvergångsförslag för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning“.

Så långt skulle jag kunna vara med om förslaget, ty ditills låter det ganska bra. Skada blott att jag icke kan säga det samma om fortsättningen, som enligt min åsigt är mycket sämre, då det heter, att detta förslag skall vara "fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade nådiga förslagets grunder“.

Herr Ola Jönsson önskar således ett nytt förslag utarbetadt efter ungefär samma grunder, som innefattas i nu föreliggande Kongl. proposition, till hvilken jag icke hört någon enda talare yrka bifall. Fortsättningen af förslagets ordalydelse är ännu värre, ty der har Herr Ola Jönsson frångått likställighetsprincipen i afseende på värnpligten, då han icke föreslagit full ersättning åt dem som skulle ingå vid specialvapnen, och just derföre tror jag, såsom jag förut nämnt, att förslaget icke är så farligt, emedan det stupar på sin egen otillämplighet. Fortsättningen lyder nemligen så: "men med *skälig* ersättning af staten åt dem som ingå vid specialvapnen“. *Skälig* ersättning är dock icke *full* ersättning. Herr Ola Jönsson har i sitt anförande yttrat, att han icke vill höra talas om lottning, men då endast *skälig* ersättning föreslås för dem som skulle underkastas större skyldigheter, än de öfrige, så ock då det icke ens kan med någorlunda visshet antagas, att desse kunna emot denna ersättning erhållas på frivillighetens väg, återstår endast tvånget eller lottningen, derest förslaget skall kunna tillämpas. Häraf synes det hur beskaffadt hans förslag är, och att detsamma icke kan tillämpas, utan att den af honom uttalade åsigten om lottningens förkastlighet måste kastas öfver bord.

Men ännu ett steg längre går Herr Ola Jönsson, då han i slutet af sitt förslag talar om "nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige“. Då här talas om nedsättning i öfningstiden, så torde väl meningen vara den, att öfningstiden skulle inskränkas för alla värnpligtige, enär hans förslag innebär, att vi icke vidare skola hafva någon stam, ty han yrkar obetingadt nedsättning i allmänhet i den af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstiden. Men man kan icke rätt veta, hvilketdera han menar, nemligen om denna nedsättning af öfningstiden afser nedsättning i den af Kongl. Maj:t föreslagna längre eller kortare öfningstiden, ty i Kongl. Maj:ts proposition förefinnas olikheter i detta hänseende. Kan man nu rimligtvis föreställa sig att Regeringen skulle vilja framlägga för Riksdagen ett härordningsförslag, fotadt på sådana grunder? Och äfven om Riksdagen skulle förena sig om ett sådant förslag, i händelse det — mot all förmodan — skulle framställas af Regeringen, så skulle det inom kort befinnas vara omöjligt att tillämpa i afseende å specialvapnen. Således ligger, ifrån denna synpunkt sedt, ingen särdeles fara uti förslaget. Men om det kunde tillämpas så, skulle deri ligga en stor fara, en fara som kunde förorsaka olycka för hela landet, derigenom att måhända inom kort vi skulle sakna både försvarare och arbetare. Jag tror icke, att, förhållandena nu äro desamma som förr. Någon fara

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

för uppror tror jag icke vara förhanden, men en annan som i vissa hänseenden icke skulle vara stort bättre. Jag antager nemligen såsom gifvet, att mången yngling för att undgå värnplikten skulle i god tid gå i frivillig landsflykt.

Tror man, att detta vore ett sätt att befrämja folkets väl? Jag bestrider det. En föregående talare har kallat Herr Ola Jönssons förslag ett politiskt testamente till svenska folket. För min del vill jag icke fästa synnerlig vikt vid detta testamente såsom sådant, ty jag tror icke, att vare sig Riksdagen eller folket i allmänhet fäster så stort afseende hvad vi bönder här föreslå, att de vilja adoptera våra förslag såsom politiska testamenten. Här vill nog andra framstående och djupsinnige män till, om deras förslag i denna stora fråga skola uppskattas så högt. Mig förefaller det dessutom som om, då det är fråga om att välja mellan så olika förslag, som dem, vi nu hafva, och man synes vilja taga det mest orimliga af dem alla, det utan tvifvel vore bättre att lemna arvet utan testamente åt den kommande tiden, än att lemna, ett testamente, som den icke kunde acceptera och således icke tillämpa. För min del skall jag icke sörja öfver, hvilket beslut Kammaren än fattar; ty då jag sagt min mening tydligt och klart är jag belåten. Man får se huru saken gestaltar sig i framtiden. Jag är icke någon spåman; men jag tror, att, om detta förslag skulle tillämpas i den närmaste tiden, skulle det göra hela landet olyckligt. Jag tror dock icke, att det kommer att tillämpas. Jag är viss på, att så kloka personer skola finnas både i vårt land och vår regering, att något sådant icke kan ske, och på denna visshet förlitar jag mig.

Då nu emellertid frågan befinner sig på en sådan ståndpunkt, och man icke kan hoppas att få ett rimligt förslag — på ett sådant, om det kunde erhållas, skulle jag ingå, för att icke någon må säga, att jag icke vill något i saken — återstår icke annat än att säga rent nej. Vill man hafva ett försvar, får man dock icke öfverskatta landets krafter att bära det; må vi söka åstadkomma enighet i landet, men icke störta oss i ekonomiskt förderf. Om vi blifva af med landets försvarare, om vi mista arbetskrafterna, hvad måste då inträffa? Utländingar hafva redan i betydlig mängd inflyttat, men då skulle de i ännu större mängd inkomma. Vi behöfva sannerligen icke på förhand antaga det preussiska försvarssystemet; ty om våra ynglingar jagas bort och tyskar och danskar fortfarande flytta in, blifver den naturliga följdén deraf, att vi i sinom tid blifva tyskar eller danskar; och vi behöfva icke i förtid ruinera oss för att gå dem till mötes. Bättre är att låta Sverige hafva sitt bestånd så länge det kan, än att störta det genom ekonomisk ruin. Jag är dock öfvertygad, att så klokt folk komma att handhafva frågan till slut, att man icke behöfver befara något sådant.

Detta har jag velat säga icke såsom ett testamente utan som en tanke på och för framtiden.

Jag yrkar fortfarande rent afslag, hvartill jag nu anser mig hafva ännu större skäl än förut.

Med Herr Carl Ifvarsson instämde Herrar *Bolin, Gunnarsson, Johannes Bengtsson* i Öxared och *Pehr Nilsson* i Wittjerf.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Herr Törnebladh: Jag skall fatta mig helt kort.

Med det förslag, jag förut framställt, hade jag endast för afsigt att, om möjligt, hålla frågan vid lif, att främja dess vidare utveckling, samt att förbereda öfvergången till det nya systemet. Till ungefär detsamma syftar också Herr Ola Jönssons sedermera afgifna förslag, hvilket jag för min del anser vara fullt antagligt. Jag förklarar sålunda, att jag, utan att formligen återtaga mitt förslag, helst andra af Kammarens ledamöter deri instämt, icke ämnar yrka på särskild omröstning om mitt förslag, utan är fullt beredd att, hvilket jag anser mig med godt samvete kunna göra, lemna min röst åt Ola Jönssons förslag, hvilket tyckes haft lyckan att kunna omkring sig förena alla dem, som önska erkänna vår förpligtelse att bevara vår framtid och icke blott vilja erkänna den utan jemväl derom nu afgifva ett bindande hederslöfte.

Herr Gumælius: Vid början af dagens öfverläggning i denna fråga ansåg jag, att vi stodo i det obehagliga valet mellan att antingen yrka afslag å det Kongl. förslaget, hvars syfte jag för min del likväl ville gifva mitt erkännande, om jag ock icke kan fullt ansluta mig till detsamma, eller också att biträda ett principiellt uttalande af Kammaren, i hvilket senare fall Kammaren hade att välja emellan en mängd olika principförslag; hvilka alla hade alltför stor utsigt att blifva ett uttryck af Kammarens öfvervägande mening i ungefär lika hög grad, som Utskottets betänkande kan sägas vara ett helgjutet uttryck af Utskottets verkliga mening. Ett sådant val föreföll mig ytterst svårt. Nu har emellertid ett förslag framträdt, som tyckes hafva utsigt att samla en verklig majoritet i Kammaren för sig, och som också synes mig förtjena det; och vid sådant förhållande, vill jag för min del ansluta mig till detta förslag, hvilket blifvit afgifvit af Herr Ola Jönsson. Då jag gör det, skulle jag kanske hafva någon anledning att yttra några ord, med anledning af det från hallandsbänken nyss afgifna stränga anförandet mot samma förslag; men då jag hört, att förslagsställaren sjelf begärt ordet, afstår jag derifrån.

Herr Liss Olof Larsson: För mig synes frågan vara af så stor vikt, att jag icke skall låta nedtysta mig; och huru mycket I än ropen på proposition, mine Herrar, kommer jag ändå icke att sluta förr än jag sagt hvad jag ämnar.

Jag skulle icke begärt ordet, om jag icke funnit, att Kammarens ledamöter synes vilja förena sig om det förslag, som Herr Ola Jönsson framställt.

Nog har man under den tid denna fråga diskuterats fått erfara, att tänkesätten befinna sig i ett fullkomligt virrvarr, men så handfallen kunde jag dock icke tro Kammaren skulle vara, att den skulle vara färdig antaga ett sådant förslag, som det Ola

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Jönsson i sista timmen framlemnad. Man har under hela tiden icke hört någon tala för Kongl. Maj:ts förslag, alla hafva talat mot detsamma, men sedan ett förslag framkommit, fotadt på samma grunder som detta, så är man genast färdig att antaga detsamma, och det märkvärdigaste är, att flere af Utskottets ledamöter, som hört mera än några andra hafva satt sig in i frågan och stadgat sin öfvertygelse, äfven äro färdiga att kasta sina åsikter öfver bord och förena sig i Herr Ola Jönssons förslag. Jag för min del anser det mycket vådligt att erbjuda mer än hvad vi tro våra efterträdare kunna acceptera, och att man därför bör gå varligt tillväga, och jag tror, att den tvistefråga, som framkommer vid en annan riksdag blir öfningstiden för de värnpligtige. Så länge Riksdagen icke säger, huru många dagar öfningarne böra omfatta, återkommer ständigt tvisten derom, och förslaget faller för den tvisten äfven nästa år, och, efter mitt förmenande, böra endast de, hvilka önska hafva ett tillräckligt svängrum för afslag, ansluta sig till Herr Ola Jönssons förslag. Herr Ola Jönsson önskar ett härordningsförslag, hufvudsakligen fotadt på samma grunder, som det af Kongl. Maj:t afgifna, men med nedsatt öfningstid, och lem-nar således öppet svängrum i frågan, både för dem, som vilja gå in på Kongl. Maj:ts förslag, som ock för dem, som vill hafva en inskränkt öfningstid. Icke behöfver man, såsom Herr Jöns Pehrson fruktat, vara rädd för att icke kunna försvara sig inför sina kommittenter, i fall man förenade sig med Herr Ola Jönsson, ty i hans förslag begäres nedsatt öfningstid, och man kan alltid undskylla sig med att man tänkt denna tid skulle nedsättas till 2 månader eller 1 månad eller hvad nu i afseende å beväringens öfningstid är stadgat.

Resultatet af Herr Ola Jönssons förslag blir endast, att denna fråga står sväfvande, när nästa riksdag börjar, och kommer då att rifvas sönder, och det är detta, som jag är mest rädd för. Derfor anser jag nödvändigt att bestämma huru lång öfningstid vi vilja underkasta de värnpligtige och derigenom få ett slut i frågan, ty frågan om stam, specialvapen och dylikt är på sätt och vis endast en penningefråga och den kommer man nog öfverens om. Då jag hört, att Kammaren tyckes vilja förena sig om Herr Ola Jönssons förslag, får jag säga att jag, för min del, icke kan instämma i detta. Hade Kammaren förenat sig om ett annat antagligt förslag, skulle jag hafva återtagit mitt, som jag redan sagt, men nu gör jag det icke, och jag får öppet erkänna, att om jag vid en blifvande votering tvingas att rösta mellan Herr Ola Jönssons förslag och rent afslag i frågan såsom kontraposition, kommer jag, ehuru det är för mig högst motbjudande, att rösta för afslag, ty jag vill icke bidraga till framgång åt Herr Ola Jönssons förslag, som endast utgör ett maskeradt sätt att hålla frågan sväfvande.

Herrar *And. Johansson, Hans Larsson, Bäckström, Carl Johansson* och *P. Benjaminsson* instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Herr C. A. Larsson: Jag har hittills varit en stillatigande

åhörare af denna långvariga diskussion, som jag trodde skulle taga slut i dag; men nu ser det icke ut, som skulle detta vara möjligt, och det torde derföre tillåtas äfven mig att yttra några ord i frågan. I stället för att, såsom så många andre af kamraterne, lofvat att tala så kort som möjligt, skall jag emellertid tvärtom försöka att, som man säger, hålla färgen äfven nu och vill således taga frågan något närmare i betraktande, än de talare, hvilka af de starka ropen på proposition tvungits att fatta sig i största korthet. Kanske skulle äfven jag hafva låtit tysta mig af dessa rop, om jag icke kommit att påminna mig en tilldragelse af samma beskaffenhet som denna i det gamla Bondeståndet vid 1809 års riksdag, af hvilken jag nyligen läst en skildring i de tryckta protokollen för samma riksdag, då talmannen omöjligen kunde få ordet, enär alla Ståndets ledamöter skreko och ropade bara nej. Konungen gaf dem en varning att rätta sig efter grundlagen; men varningen halp ej. När frågan nästa gång kom före i Ståndet, uppstod ett likadant skrik och oväsen som förut. Jag för min ringa del tycker dock, att, såsom en talare vid diskussionens början förklarade, vi borde kunna föra denna öfverläggning på ett lugnt och värdigt sätt; jag tror icke heller, att frågan skulle förlora på att blifva så mångsidigt som möjligt diskuterad. Ty hvad skulle följderna väl blifva, om vi nu på fri hand accepterade det ena eller det andra af de här väckta förslagen och sedan begärde i en underdånig skrifvelse, att Kongl. Maj:t med ledning af vårt sålunda fattade beslut, skulle för Riksdagen framlägga ett nytt förslag, utan att i sjelfva verket knappt två eller tre bland oss äro ense om, huru det nya förslaget borde komma att se ut, att döma af de många yttrandena och yrkandena i snart sagdt alla möjliga riktningar, hvilka man här fått höra. Alla, som ifrå för ombildningen af vårt försvar och för att så småningom afskaffa indelningsverket, böra derföre vara angelägne om att göra sina åsikter kända för regeringen och låta henne få veta dem.

Hvad mig sjelf angår, så vill jag, utan att paragraf för paragraf genomgå det Kongl. förslaget och granska det, endast fästa uppmärksamheten derpå, att, så vidt jag förstår, hvarken det Särskilda Utskottets betänkande eller diskussionen här i Kammaren gifvit Regeringen sådan anledning att godkänna eller förkasta vissa saker i förslaget, att man på grund deraf kan förvänta ett nytt, något så när nöjaktigt förslag vid en kommande riksdag. Redan vid remissen af den Kongl. propositionen gaf jag mitt missnöje med densamma tillkänna och påpekade några der befintliga stötestenar.

Den första stötestenen var bristen på förslag om sättet för öfvergången från indelningsverket till nationalbeväpningsförsvaret. Det förslag vi nu fått emottaga från Kongl. Maj:t är nemligen så beskaffadt, att det omöjligen kan tillämpas förr än 20 å 25 år härefter. Men hvartill tjänar det väl för oss att stifta lagar, som först om ett par decennier härefter, omöjligen förut, kunna blifva gällande? Tiden går ju fort, ja så fort till och med, att det kan hända att knappast ett enda jota af förslaget skulle blifva till-

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

lämpadt, då den tidpunkten inträffade, att förslaget, om det nu blefve lag, kunde sättas i verket. Jag föreställer mig nemligen, att de indelta soldaterna, som årligen rekryteras, i allmänhet tjena kvar så länge de äro tjenstbara och icke taga afsked förr än de äro oförmögna till tjenstgöring, hvilket med de senare årens rekryter, först om tjugo å tjugofem år härefter inträffar. Den nya försvarsorganisationsfrågan skulle således ej kunna träda fullständigt i verket förr än efter nu sagde tids förlopp.

Den andra stötestenen i det Kongl. förslaget var garnisons-tjenstgöringen. Denna gillas icke af den stora massan utaf svenska folket. Jag vet väl att den vunnit terräng i de högre och förmögnare kretsarne, men af, de "djupa lederna" har detta förslag just af denna anledning blifvit afskydt.

Lika fanatiskt sinnad som mot garnisonslifvet är den lägre befolkningen mot lottningen. Den anser nemligen orimligt att, i vårt land der industrien och åkerbruket hafva så stort behof af armar, vilja föreslå att ynglingen genom lottningens nyck skall tvingas att egna sig åt ett vapen, för hvilket han icke har någon den ringaste fallenhet, utan månhända rent af motvilja.

Dessa tvänne brister i Kongl. Maj:ts förslag äro orsaken der-till att, så vidt jag kan föreställa mig, förslaget aldrig kan komma att af Riksdagen bifallas, åtminstone under den tid, som den nu lefvande generationen har sitt ord med i laget. Af Herr Krigs-ministerns yttrande i går framgick dessutom, att det afslag Riks-dagen beslutat å den af Kongl. Maj:t föreslagna ändringen af § 80 Regeringsformen, från Regeringens synpunkt betraktadt, om-intetgjort alla de nya försvarsorganisationsförslag Kongl. Maj:t nu understält Riksdagens pröfning. Det hette visst också i den Kongl. propositionen, att Kongl. Maj:t framkommit med det nya härordningsförslaget, just derföre att han trodde, att § 80 Regerings-formen skulle bifallas med den af Regeringen deri föreslagna ändringen. Konstitutions-Utskottet tillstyrkte emellertid i stället den af Kongl. Maj:t i fjor föreslagna ändringen i ifrågavarande paragraf, och detta tillstyrkande vann båda Kamrarnes bifall. Man har sedermera trott, att Kongl. Maj:t skulle låta sig nöja med den utgång frågan sålunda fick; men det antagandet erhöi en full-komlig dementi genom Krigsministerns förklaring här i Kam-maren i går.

Jag vill fästa uppmärksamheten på en omständighet i de tre reservanternes förslag, vid hvilken ingen af de föregående talarne tyckes hafva fäst någon särdeles stor vikt, men som dock i och för sig innebär icke så litet för försvarsväsendets förbättring, nem-ligen den betydliga utsträckningen i öfningsdagarnes antal. Man har visserligen sagt att en utsträckning af beväringens exercis från 30 dagar till 90 ej skulle vara af någon betydelse; men denna utsträckning motsvarar dock ett antal dagsverken i värde uppgående till 2,400,000 kronor, som man lemnat rent af för intet, utan att fästa sig dervid. Betraktar man den nuvarande indelta arméens rekryters korta öfnings-tid och derjemte ihågkommer att man i stället för de 25,000 man indelningsverket nu lemnar, skulle

få 100,000 man, öfvade i nittio dagar, så borde väl detta tynga åtminstone något i vågskålen till förmån för det nya försvar, vi skulle få.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Man har äfven anmärkt mot det Kongl. förslaget, att lottningen till specialvapnen vore mycket olämplig, ty de kunde derigenom lätt hända, att vapnet finge ett manskap, som vore antingen alldeles odugligt eller åtminstone mindre dugligt, än man skulle hafva fått på frivillighetens väg, man kunde t. ex. till ryttare få personer, som passade till att blifva sjömän o. s. v. All möjlighet till ett godt försvar skulle då vara försvunnen. Men äfven denna olägenhet skulle, enligt de tre reservanternes förslag, försvinna; de föreslå nemligen att lottningen skall borttagas och erbjuda ersättning åt dem som frivilligt ingå i stammen, för att der utbildas sig till instruktörer för den stora massan af de beväringsskyldige. Tjenstetiden af sex år, enligt de tre reservanternes förslag är också, synes mig, så tillräckligt tilltagen, att man derigenom verkligen får någon tillstymmelse till stam, i stället för att, efter Kongl. Maj:ts förslag, man hvarje år skulle komma att byta om dessa instruktörer.

Jag har trott det vara nyttigt att uttala sina tankar till protokollet, så att Kongl. Maj:t, om ett nytt förslag framlägges, må kunna veta, hvilka åsikter i frågan som förut i Kammaren gjort sig gällande.

Är det nu så, att Herr Ola Jönssons förslag, i motsats mot hvad Herrar Jöns Pehrsson och Carl Ifvarsson anført, icke går ut på att införa värnpligt med kaserntjänst och lottning, så har jag icke så mycket emot detsamma, men går det ut på den ena eller andra af dessa båda saker, då vill jag ej antaga det. Om skrifvelseförslaget deremot icke innehåller något sådant, så vill jag förena mig om detsamma, men jag gör det endast under denna reservation.

Häruti förenade sig Herrar *Anders Andersson* i Intagan och *Olof Andersson* i Lyckorna.

Herr Lyttkens: Herr Talman! Mine Herrar! Det kan icke annat än väcka stor förvåning, då man ser det oförsvarliga sätt, på hvilket Utskottet behandlat en för svenska folket så vigtig fråga, som den nu förevarande. Utskottet har arbetat under 3 månader på detta förslag; Kamrarna hafva i Utskottet insatt sina bästa krafter och dragit dem till men för andra göromåls fortgång från andra Utskott, och ändock har Utskottet icke kunnat förnä framlägga en klar och tydlig lösning af frågan. Utskottet har framlagt ett förslag, som är långt ifrån att vara ett uttryck af de flesta utskottsledamöternes mening och är så litet helgjutet att det bestämdt ej är antagligt. Detta visar sig deraf, att alla Utskottets ledamöter hafva reserverat sig, men icke gemensamt utan i flera grupper samt deraf att ingen under dessa långa debatter försvarat Utskottets förslag. Denna Kammares utskottsledamöter, som haft tillfälle att granska så väl det Kongl. för-

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

slaget som de inom Utskottet väckta förslag, har grupperat sig i tvänne grupper, hvaraf den ena, nemligen Herr Key och tre andra med honom, har kommit fram med förslag, att hälften af de värnpligtige skall till stammens bildande uttagas på frivillighetens väg, eller om det ej lyckades så, genom den förhatliga lottningen, att öfningstiden skulle vara olika, så att de utlottade skulle exercera 1 år, de genom lottningen fria blott 90 dagar. Det finnes i Utskottets betänkande en annan reservation, som står blott några sidor före, nemligen Herr Rosensvärds reservation. Denna är så lik Herr Ola Jönssons, att man blott i densamma inskjutit ordet hufvudsakligen, äfvensom bifogat ett tillägg derom, att de, som ingå i specialvapnen, skola erhålla skäligen betalning för den tid de tienstgöra mer än de som öfvas i linien, hvarjemte exercistiden för infanteriet må något inskränkas. Efter knappt två timmars diskussion, sedan Ola Jönssons förslag framlades, äro desse Utskottets ledamöter villige att gå in på detta i sista stunden väckta förslag och färdige att förkasta sitt eget förslag och gå in på ett mot deras diametralt motsatt system och ingå på det af Herr Ola Jönsson framställda förslag. Detta sätt att lätt kunna ändra åsigt af dem som haft att i första hand pröfva frågan, är minst sagdt förvånande.

Jag vill nu taga Herr Ola Jönssons förslag i skärskådande, och dervid finner jag, såsom nämndt, att det liknar Herr Rosensvärds, så att det i hufvudsaken öfverensstämmer med det af Kongl. Maj:t framlagda. Hvarföre har då Herr Ola Jönsson icke sagdt, att hans förslag är bygd på samma grund som det Kongl. förslaget med någon liten prutning, utan utgifvit detsamma för att innehålla ett annat system. Är det därför, att Herr Ola Jönssons är bättre än det Kongl. förslaget? Nej, ty man må säga hvad man vill, Kongl. Maj:ts förslag är från militärisk synpunkt utarbetadt utan inkonsekvenser, helgjutet, tydligt och klart, sägande hvad det fordrar för oerhörda offer och kostnader, då deremot Herr Ola Jönssons förslag har onekligen en stor fördel för att nu antagas som skrifvelseförslag deruti, att det är en dimbild, som låter fantasien hafva fritt spelrum, så att man kan tyda detsamma till hvad man sjelf vill, likasom när man vill uttyda tecknen i månen och låter inbillningskraften se deri antingen bilden af en vägskål eller af ett gubbansigte. Med ett så sväfvande uttryck som Herr Ola Jönsson nyttjar i sitt förslag, kan man inbegripa all tidsbestämmelse för öfningarne ända från den nuvarande ända till Kongl. Maj:ts förslag, och, när ett nytt förslag framkommer, säga från de motsatta hållen, att förslaget innebar ett uttryck af deras mening.

Jag skulle därför önska, att i ett visst afseende interpellera Herr Krigsministern, ehuru jag vet, att jag icke får göra detta utan Kammarrens bifall, hvarföre jag skall blott begära en enkel upplysning och därför framställa till Herr Krigsministern en ödmjuk förfrågan, om, i den händelse en skrifvelse kommer att från Riksdagen afgå till Kongl. Maj:t af den lydelse, Herr Ola Jönsson föreslagit, om, säger jag, Kongl. Maj:t då på grund af nämnda skrifvelsens innehåll skulle kunna till Riksdagen inkomma med ett

annat förslag, som i någon väsentlig mån afviker från nuvarande förslag till försvarsverkets ombildning? Jag får tillstå, att jag, för min del, icke kan inse, huru det skall tillgå att med hufvudsakligt bibehållande af grunderna i Kongl. Maj:ts förslag kunna erhålla någon inskränkning i öfningstiden. Dertill fordras ovilkorligen inrättande af en stam, hvarom dock hvarken Kongl. Maj:ts förslag ej heller Herr Jönssons talar, ty utan någon stam kan man icke begära att få någon väsentlig inskränkning i öfnings-tiden. Det i Herr Ola Jönssons förslag förekommande uttrycket "nedsättning i öfningstiden för de till infanteriet hörande värnpligtige", är en alltför sväfvande bestämmelse. Den ene säger, att han vill hafva nedsättning till 2 månader, en annan till 3 månader och så vidare; detta bevisar ju, som jag nyss sade, att förslaget är en verklig dimbild, och att det är icke något annat än Kongl. Maj:ts förslag med några obestämda tillägg och fraser, som ingenting bestämdt uttrycker, och afspisar frågan för närvarande utan att uttala något bestämdt hur långt vi anse oss böra gå i utsträckningen af beväringsofningarne samt att vi ännu en gång uttala oss mot stammens bibehållande.

I så väl Kongl. Maj:ts förslag som i det af så många nu omfattade Ola Jönssonska förslaget finnes som hufvudgrund lottning och kasernering i städerna. Om lottningen är med skäl så mycket klander uttalat och kaserneringen är i och för sig ännu värre. Jag frågar därför, tro Herrarne, att svenska folket skulle vilja hafva sina söner iklädda soldatrockor och inkastade i kaserner i städerna för att undergå en långvarig vapenöfning och vara underkastade kasernlifvet? Hvad tron I, mine Herrar, att de skulle svara om man frågade det? Jag tror, att de skulle svara *Nej*.

Hvar tron I, man skulle kunna taga dessa 35 millioner, som anses fordras för byggande af kaserner, och för öfrigt alla de kostnader, som erfordras för ett sådant försvarsverk? Hvad beträffar talet om de briljanta högskolorna, som skola bildas i kasernerna, så får jag säga, att jag icke kan förstå det. Ynglingarne komma att dragas från landet till städerna, der ett helt annat lif föres än på landet, der ynglingen får egna 6 dagar i veckan åt arbete, och den sjunde är helgad åt gudstjenst och hvila, och der förströelserna äro lika enkla som sällsynta. Der veta de icke af städernas nöjen, dess värdshuslif, dess gratis-musik och dess mångahanda frestelser, för hvilka så många fallit offer. Låt ynglingarne komma till städerna, och I skolen se samma förderliga följder deraf som i Tyskland, der en stor del af ynglingarne efter slutad krigstjenst äro så fästade vid städerna, att de fortfarande kvarstanna derstädes. Berlin, Hamburg och Leipzig med flera äro bevis nog för det förderliga uti, att ynglingen drages till städerna och frestas att der kvarstanna utan något bestämdt yrke och utan något bestämdt hemvist och bilda denna öfverbefolkning som anlägger och bebor de derstädes uppkommande barackstäder, under det att landsbygden ej har folk nog att ordentligt sköta jorden och berga grödan. Tyskland känner de förderliga följderna af detta system, som drifver tusental af

Ang. landförs-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

dess söner till emigration för att undvika detta svåra onus, och Gud bevare oss för att sjelfva få erfara detsamma.

Hade det nu varit fråga om en enkel stam, fördelad på landet, deltagande i dess lefnadssätt och dess arbete och underkastad en måttlig tjenstetid, hade detta varit, säger jag, Kongl. Maj:ts förslag, så skulle jag gått in på att dels genom ökade beväringsofningar, dels genom att införa obligatoriska militärofningar i skolorna och i socknarne för ungdomen så stärka beväringstinstitutionen, att vårt försvar blifver efter våra förhållanden starkt utan att vara ruinerande, på detta sätt kunna vi på den historiska, det vill säga nu bestående grunden, utveckla vårt försvar utan att genom våldsamma och häftiga omkastningar skada det, vi alla vilja befrämja, nemligen fäderneslandets försvar. Jag står i detta afseende på samma ståndpunkt nu som vid 1871 års riksdag och tror, att vi böra bibehålla den indelta stammen, men af *hvilken vi alla böra bära bördorna*, och med bibehållande af denna grund så småningom utveckla vårt försvar, utan att nu bekymra oss om att fasthålla och bestämma hvad som behöfver göras om 20, 30 eller 40 år härefter. Jag likasom Herr Abraham Rundbäck anser, att vi icke böra använda alla våra krafter för att utveckla vårt försvar, så att slutligen landet dukar under för dessa ansträngningar.

Jag får således förklara, att jag helst instämmer i det förslag, som går i den riktning, som Herr Nyblæus framställt, nemligen att hafva en stam, som skulle *tidsenligt aflönas*, och värnpliktige, som efter *måttlig* öfning skulle sluta sig dertill. Men som det icke är skäl att framställa flera förslag, förän jag blifvit öfvertygad, huruvida Kongl. Maj:t, för den händelse att Herr Ola Jönssons förslag till skrifvelse blifver Riksdagens beslut, skulle kunna till Riksdagen inkomma med ett nytt förslag, hufvudsakligen fotadt på det nu framlagda förslaget grunder, eller om till följe sådan skrifvelse annan grund kan läggas för härordningsförslaget, så vill jag, förrän jag fått svar på min till Herr Krigsministern framställda fråga, för närvarande icke framställa något annat yrkande än på rent afslag, enär jag är fullt öfvertygad derom, att saken kommer i en bättre ställning, derest vi ej genom afåtande af den utaf Herr Ola Jönsson föreslagna skrifvelsen binda händerna på så väl Kongl. Maj:t som våra efterkommande, dock förbehållande mig att, om svaret utfaller som jag förmodar, då få sluta mig till det förslag som närmast och tydligast uttrycker mina här uttalade åsikter.

Herr Lundqvist: Jag hade visserligen ämnat något utförligare yttra mig i denna fråga, men då jag finner, att Kammarerna redan är uttrötta af diskussionen, skall jag söka att fatta mig så kort som möjligt. Jag skall endast bedja att få till protokollet antecknad att, så länge Kongl. Maj:t aflåter förslag i syfte att få kaserne- och lottning, kommer jag aldrig att bifalla dem. Jag får således, för att göra mitt anförande så kort som möjligt, på de grunder Herr Ola Bosson Olsson förut angifvit, rösta för

afslag å så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag och sluter mig, för att komma till något resultat, till de tre reservanternes, Herrar Johannes Anderssons, Noréns och Gunnar Erikssons förslag.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Herr Sjöberg: Jag skall, så vidt på mig kan ankomma, söka att förkorta diskussionen, alldenstund det vill synas, som skulle Kammaren hunnit blifva uttröttad af den nu på tredje dagen fortgående öfverläggningen i detta ämne. Den förevarande frågans stora vikt och betydelse torde vi litet hvar till fullo erkänna, vare sig man ställer sig på känslans eller sunda förnuftets ståndpunkt. Man behöfver icke vidare tala derom; och säkert är väl, att vi alla med tillfredsställelse finna, att tankarne äro odelade åtminstone i det afseendet, att *något* måste göras i denna stora sak. Hvad jag, och troligen flere med mig, redan vid framläggandet af Kongl. Maj:ts förslag befarade skulle inträffa, har redan tyvärr besannat sig, Vi måste alla medgifva, att det Kongl. förslaget såg dagen under synnerligen ogynsamma omständigheter; och det kan icke förnekas, att det varit en temligen tacklös möda, regeringen gjort sig; ja, man kan till och med påstå, att det för närvarande icke finnes något Kongl. förslag till landtförsvarets ordnande. Kongl. Maj:t utgick nemligen, vid aflåtande af sina nådiga propositioner angående allmänna värnpligten och härordningen m. m., från den förutsättningen, att det af Kongl. Maj:t jemväl föreslagna tillägget till 80 § Regeringsformen skulle förklaras hvilande till nästa riksdag; men då nu denna Riksdag afslagit ett sådant tillägg, och således den grund, som förutsattes, blifvit öfvergifven, är det tydligt, att Kongl. Maj:ts nu i fråga varande förslag i sjelfva verket förfallit. Vidare erinra vi oss alla, huru som Riksdagen den 24 Maj 1873 beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om försvarets ordnande i ovilkorligt samband med rust- och rotehållets samt grundskatternas afskaffande. Man hade således, för att kunna tänka sig någon framgång för ett nytt försvarssystem, bort hafva haft ett förslag i nyss berörda syfte att tillgå. Vidare ligger i sakens natur, att man anser nödigt att få kännedom om, huru Kongl. Maj:t tänkt sig, att landet skall kunna bära de förökade bördor, som måste blifva en oundviklig följd af antagandet af Kongl. Maj:ts förslag. Alla dessa förutsättningar saknas; och då är det väl icke underligt, att meningarne äro så skiftande. Jag kan icke, i likhet med den näst föregående talaren, instämma i det klander, han funnit för godt att uttala mot det Särskilda Utskottet, ty då vi alla fördela oss i så många grupper af olika meningar, bör man väl icke förvåna sig öfver, att Utskottet tagit sig så lång tid för handläggandet af detta omfattande ärende. Jag har visserligen också sökt sammanfatta ett förslag till beslut för det närvarande, men vill icke nu besvara Kammaren dermed, för att icke öka antalet af de många olika förslagsmeningarne. Det afser endast, att ställa frågan på den grund, som af förhållandena nu betingas.

Jag vill nu öfvergå till att med några ord beröra det förslag,

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

som för ögonblicket tyckes hafva vunnit ett temligen allmänt bifall, nemligen Herr Ola Jönssons, och hemställer då, om vi kunna förvänta, att genom antagande af detta förslag, på något sätt närma oss frågans lösning. Detta förslag uppställer som ett vilkor, att det förslag, som man hädanefter kan hafva att från Kongl. Maj:t förvänta, bör vara fotadt på det redan framlagda förslaget grunder, under förutsättning likväl af vissa andra vilkor. På detta sätt tillåter man ju icke Kongl. Maj:t att göra de jemkningar, som utur andra synpunkter kunde vara nödvändiga eller möjliga. Men, i alla händelser är det väl nödigt, att, innan man antager ett förslag, söka göra sig noga reda för, hvad förslagsställaren dermed afser. Han talar nemligen om en *skälig* ersättning, som af staten skulle utgå till dem, som komme att ingå vid specialvapnen. Detta skulle nu kunna i första rummet innebära, att den ersättning, som Kongl. Maj:t tänkt sig böra för detta ändamål utgå, icke vore skälig, utan oskälig eller otillräcklig. Men då frågas, huru långt man skall gå i bestämmandet af denna ersättning, för att den skall blifva skälig. Jag tviflar på, att Herrarne kunna göra sig fullt reda derför. Jag tänker mig dock möjligheten af, att man kunde gå så långt, att icke någon bestämd gräns vore satt; men derigenom komme man otvifvelaktigt in på värfnings-systemets område. Det vore således icke annat än en förtäckt värfningsprincip, som man uppstälde genom detta tal om en skälig ersättning.

Vidare talas det om en nedsatt öfningstid för de värnpligtige vid infanteriet. Men hvad förstås väl dermed? Man kan visserligen säga, att dermed åsyftas endast en obetydlig nedsättning uti den af Kongl. Maj:t föreslagna tiden, t. ex. af en half månad, således från 10 $\frac{1}{2}$ månader till 10 månader; men antagligen innebär förslaget tanken på en vida längre gående nedsättning, och så kan man gå skalan nedåt, ända till dess man hinner den för närvarande för de beväringsskyldige bestämda öfningstiden af 15, eller rättare 30 dygn, fördelade på två år. Jag får emellertid fästa uppmärksamheten på, att komiterade i sitt betänkande uttryckligen förklarar, att den af dem och nu vidare af Kongl. Maj:t föreslagna öfningstid för den svenska hären, är den minsta möjliga, så vida man vill ernå det stora målet för försvarets ordnande på nya grunder, och då lönar det knappt mödan att tänka sig en nedsättning, som kan blifva snart sagdt obegränsad. Då förhållandet är sådant, och det talas om en skälig ersättning åt dem, som egna sig åt specialvapnen på samma gång som man i fråga sätter en nedsättning i öfningstiden för de värnpligtige vid fotfolket, synes det mig, som om man, genom det ifrågavarande förslaget antagande, ville hos Kongl. Maj:t begära att få ett infanteri utan stam. Ty om öfningstiden förkortas för de värnpligtige vid infanteriet, måste ju på annan väg en stam för det samma beredas.

Emellertid är det dock möjligt, att dessa betänkligheter, som hysas af en man, sådan som jag, hvilken icke kan tillmäta sig någon

någon sakkunskap, utan endast liksom hvarje annan i denna församling, lifvas af en sann fosterlandskärlek och en varm önskan, att vi snart måtte få ett betryggande försvar, äro af den beskaffenhet, att de af andra, som bättre förstå saken, befinnas sakna all betydelse. Och då jag redan vid början af mitt anförande gaf tillkänna, att jag, i hvad på mig berodde, skulle söka att, så mycket som möjligt, göra diskussionen kort, föreställer jag mig, att detta i väsentlig mån skulle kunna vinnas, derest Herr Krigsministern, som gjort oss den äran att nästan ifrån början hafva öfververarit diskussionen i denna Kammare, ville förklara, huruvida i fråga varande, af Herr Ola Jönsson väckta och af så många omfattade förslag är af den beskaffenhet, att Herr Krigsministern, med det ansvar, som han bär såväl inför tronen, som inför fosterlandet, anser sig kunna på detsamma fota en ny grund eller uppställa ett nytt förslag för att framläggas för en kommande Riksdag. Då jag nemligen betänker, med hvilka sympatier nämnda förslag blifvit omfattadt, vågar jag antaga, att några ord af Herr Krigsministern skulle vara lugnande för alla dem, som i likhet med mig hysa tvekan om lämpligheten af att till Kongl. Maj:t inkomma med ett, efter min uppfattning så mångtydigt förslag, som detta.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Med Herr Sjöberg instämde Herr *Afzelius*.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Med anledning af den nyss framställda interpellationen får jag påminna Kammaren om, att jag redan förut inom detta rum hemställt om bifall till den af General Rosensvärd afgifna reservation. Jag anser, att detta vore det bästa resultat, till hvilket Kammaren kunde komma, men jag finner dock denna reservation icke vara så skiljaktig från det af Herr Ola Jönsson framställda förslag, att icke Kammarens bifall till detta senare äfven skulle kunna medgifva arbetets fortsättning för att komma till det stora mål, som vi alla äsyfta.

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Jag begärde egentligen ordet med anledning af hvad Herr Carl Ifvarsson yttrat. Emellertid skall jag förbigå det mesta deraf såsom icke hörande till saken och endast fästa mig vid vissa hufvudpunkter.

Herr Carl Ifvarsson behagade här ställa sig fullkomligt okunnig om hvad jag till äfventyrs kunde hafva menat med mitt förslag. Till en början sade han sig icke förstå hvad med ordet "*hufvudsakligen*" äsyftas, då jag nemligen vill, att man hos Kongl. Maj:t skulle anhålla om framläggande af ett nytt förslag, fotadt hufvudsakligen på det senast framlagda förslaget grunder. Han låtsar sig, som sagdt, icke förstå detta och äfven Herr Sjöberg visade sig tveksam i detta hänseende. Jag får således sjelf söka att efter min förmåga förklara det.

Kongl. Maj:ts förslag är, som man vet, grundadt på värn-
Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 52.

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

pligtprincipen. Detta är en grund, som äfven jag för min del erkänner såsom riktig, och därför har jag i mitt förslag sagt: på *hufvudsakligen* samma grund, men jag skiljer mig från denna grund derutinnan, att jag föreslår *skälig* ersättning åt dem, som ingå vid specialvapnen och således underkasta sig längre öfningstid.

Häri genom brytes visserligen värnpligtprincipen, men jag tror mig tydligt nog hafva angifvit skälen för detta mitt förslag uti mitt första yttrande. Emellertid påstår sig Carl Ifvarsson icke förstå orden *skälig ersättning*, ty *skälig* och *full* ersättning äro tvänne efter hans åsigt ganska skilda saker. Med *skälig* ersättning har jag sjelf föreställt mig en *tillräcklig* ersättning, eller en sådan, som gör det möjligt att på frivillighetens grund få manskap till de ifrågavarande vapnen, nemligen specialvapnen. Jag tror mig icke här kunna afgöra, huru stor denna ersättning bör vara och icke heller kan jag föreslå någon sådan; ej heller tror jag Herr Carl Ifvarsson om att kunna göra det. Jag tror emellertid, att man skall godkänna ordet och till och med anse det för riktigt.

Vidare fäste sig samme talare och i synnerhet Herr Sjöberg vid, att jag ifrågasatt en nedsättning af öfningstiden för de till infanteriet hörande värnpligtige, utan att jag angifvit, huru långt jag ville nedsättningen skulle gå. Härvid vill jag förklara, att jag icke tilltror mig kunna något sådant eller är nog förmäten att vilja här på stående fot framlägga förslag till öfningstiden för infanteriet, ehuru jag bestämdt tror sådan nedsättning i betydlig mån vara möjlig, åtminstone under öfvergångstiden, men hur långt denna nedsättning kan gå, det anser jag andra begripa bättre än jag och desse kunna ju komma med ett förslag i den vägen; Riksdagen tillkommer det ändå alltid att pröfva detsamma. Den nedsättning i öfningstiden för infanteriet jag vill, är så stor som möjligt, d. v. s. så långt som möjligt, *men icke en enda dag derunder*. Jag vill icke, att man skickar emot fienden soldater med för kort öfningstid eller med annan öfning, än som är nödvändig för att gå i striden; men huru långt denna öfningstid bör sträckas derom vill jag, som sagdt, icke yttra mig. Så mycket vill jag säga, att jag skulle anse såsom den största olycka om våra söner skulle gå att försvara oss och vårt land, i händelse de härför saknade nödig öfning.

Att Herr Carl Ifvarsson skulle göra allt hvad i hans förmåga stod och använda allt sitt inflytande, för att krossa hela mitt förslag, begrep jag alltför väl och kunde nästan på förhand veta det, ty vi stå i denna fråga på vidt skilda punkter. Jag vill ett försvar för fosterlandet. Hvad han vill, vet jag icke; men jag är berättigad att i någon mån sluta dertill af ett yttrande, han hade redan första dagen frågan diskuterades. Han började nemligen sitt anförande sålunda: "i en fråga, som man *tillägger* så stor vikt, vill äfven jag yttra mig." Han lade vikt på ordet "tillägger". Deraf vill det synas mig, som om han icke sjelf tillade frågan lika stor vikt eller kanske ingen vikt alls. Huru dermed än må vara, så uttalade han sig tillräckligt tydligt, för att man skulle kunna förstå, att han icke ansåg frågan om ordnandet af landets

försvar vara af någon större vigt. Detta är nu för honom tillräckligt motiv att rösta för afslag å så väl detta som andra förslag.

Ang. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

Detta må nu för öfrigt vara alldeles likgiltigt. För mig skall det blifva lika kärt, hvilket förslag än Kammaren förenar sig om, blott Kammaren tager hvad den finner vara för fosterlandet nyttigast och bäst. Jag är icke så egenkär, att jag icke gerna skall förena mig om ett annat förslag, med hvilket jag kan vara belåten. Men så länge något sådant icke framkommit, håller jag på mitt förslag och det må åtminstone stå för min räkning.

För öfrigt ber jag Kammaren, att den icke må rösta för rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition och icke heller bifalla de tre reservanternes förslag, hvilket i sjelfva verket icke är bättre än rent afslag, ty sådant vore Kammaren icke värdigt.

Jag yrkar fortfarande bifall till mitt förslag.

Herr Abr. Rundbäck: Skulle vi ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, affattad så som Herr Ola Jönsson föreslagit, synes det mig, som vore det ett öppet gäckeri med regeringen. Vi veta alla, att folket å landet ej vill veta af något bifall till Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, ingen har här heller talat för bifall till detsamma, och ändå vill man gå in till Kongl. Maj:t med en skrifvelse och anhålla, det han ville utarbete ett nytt förslag, gående hufvudsakligen i samma syfte, som det föreliggande, och bygdt på samma grunder. Säkert är, att svenska folket, när detta förslag nästa eller ett annat år framlades, skulle likasom nu förkasta detsamma. Det är derfore ett sjelfbedrägeri, om man tror sig kunna uppehålla frågan och bringa den till en snar lösning genom att antaga detta af Herr Ola Jönsson väckta förslag. Säkrare väg att få frågans afgörande uppskjutet finnes tvärtom icke; ty man må trötta ut regeringen med att gång på gång framkomma med nya förslag i samma syfte som nu, och de skola ofelbart blifva afslagna allesammans. Jag trodde också, att det skulle utgöra ett hinder för regeringen att gå in på en sådan fordran som i Ola Jönssons förslag göres, nemligen att de värnpligtiges öfnings-tid bör nedsättas.

Jag har likväl med förvåning sett, hurusom generalerna, hvilka sutit i komitén, gifvit med sig i detta afseende, hurusom de prutat på sina fordringar och säga att de begärt för mycket. Mine Herrar! i en sak sådan som denna får man icke fordra för mycket af ett folk, hvilket man vill pålägga så stora bördor för försvaret, som blifvit ifrågasatta. Nu har jag äfven hört regeringens egen målsman förklara, att han icke ser något hinder från regeringens sida att tillmötesgå Riksdagen, i fall den nu fattar sitt beslut i enlighet med Herr Ola Jönssons förslag, som dock går ut på en väsentlig inskränkning i den af Kongl. Maj:t föreslagna öfnings-tiden. En sådan förklaring måste jag å andra sidan anse vittna om ett gäckeri gent emot nationen å regeringens sida, som förut påstått sig hafva i sitt afgifna förslag upptagit den möjligast korta öf-

Aug. landförsvarets ordnande.
(Forts.)

ningstiden. Såsom saken nu står, röstar jag hellre för afslag än för något annat.

Herr Toll: Jag ber att få ändra litt. a) af mitt förut afgifna förslag derhän, att det måtte erhålla följande lydelse: "öfnings-tiden för de värnpliktige varder lika för alla och bestämmes till högst 90 dagar."

Herrar *Dofsen, Rylander, C. Ekman, Olof Olsson* i Olebyn, *Thorell* och *Petter Carl Andersson* gifvo tillkänna, att de förenade sig om Herr Tolls förslag, sådant detsamma af honom nu blifvit ändradt.

Grefve Björnstjerna: Jag är uppkallad af Herr A. Rundbäckes sista yttrande. Menade han nemligen dermed, att jag skulle hafva ansett Kongl. Maj:ts förslag innehålla en enda dags mera öfning än hvad som är nödvändig, så misstog han sig. Jag må gerna nämna det nu, att jag i komitén gick så långt ned i afseende på öfningstiden, att jag nära nog stod ensam derom, ehuru det lyckades mig att få min mening gällande. Och hvarje förslag, der en enda dag borttages af den öfningstid, hvarom Kongl. Maj:t hemställt, anser jag det vara min pligt att motsätta mig.

Det var blott för att få denna förklaring antecknad i protokollet, som jag begärde ordet, men då jag nu afgifver denna förklaring, vill jag, som erfarit, att Första Kammarens beslut i frågan öfverensstämmer med mitt förut gjorda yrkande, utan annan skillnad än att ordet *hufvudsakligen* inskjutits näst framför slutorden i mitt förslag, härmed tillkännagifva, det jag för åstadkommande, om möjligt, af enahanda beslut i begge Kamrarne, ändrar mitt yrkande till öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut.

Herr Liss Olof Larsson: Sedan Herr Toll förändrat sitt förslag till likhet med det af mig framlagda ämnar jag icke vidare yrka på proposition å mitt, hvilket jag önskat att få tillkännagifva.

Herr Pehr Ericsson: Då jag förut instämt med Herr Liss Olof Larsson, afstår jag nu derifrån och förenar mig med Herr Toll.

Herrar *Carl Johansson* och *Östling* afgafvo enahanda förklaring som Herr Pehr Ericsson.

Herrar *Carl Magni* och *Hans Larsson* anmälde jemväl, att de nu ville biträda Herr Tolls förslag.

Herr Åstrand: Efter den förändring, som Herr Toll vidtagit med sitt förslag, förenar jag mig deri och afstår från mitt yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Äfven jag förenar mig med Herr Toll, enär jag ogera skulle se att frågan alldeles fölle.

Herr Carl Aron Jönsson: Här afgifvas en mängd yrkanden, och man tyckes befinna sig i stor villrådighet om hvad bör göras. För min del anser jag Herr Tolls förslag vara det bästa och förordar derföre dess antagande. Skulle det emellertid blifva undertryckt i den votering, som förestår, så kommer jag att rösta för afslag.

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Herrar *P. Benjaminsson, A. Andersson* i Smedbyn och *And. Svensson* tillkännagåfvo likaledes, att de instämde i Herr Tolls yrkande.

Herr Carl Ifvarsson: För min del bryr jag mig ej om att säga, för hvilket af de föreliggande förslagen jag kommer att rösta, ty jag afstår ej från mitt yrkande om rent afslag. Så mycket vill jag dock säga, att jag icke är belåten med någotdera.

Emellertid har jag ej begärt ordet för att säga detta, utan för att bemöta en anmärkning, som Herr Ola Jönsson riktat emot mig. Han yttrade den förmodan, att jag icke skulle anse denna fråga af synnerlig vigt, när jag i ett mitt anförande sagt, att frågan *synes* vara af vigt. Jag medgifver, att jag måhända sagt detta och det kanske icke utan beräkning, ty, om man ser på det sätt, hvarpå frågan från början till slut behandlats, kan man verkligen blifva tveksam, huruvida något allvarligt är dermed menadt. Riksdagen har för sin del framkastat många olikartade förslag; sent kom frågan från Kongl. Maj:t till Riksdagen; länge har den legat i Utskottet, och då detsamma ändtligen blef färdigt med sitt utlåtande, åtföljdes detta af en mängd reservationer. Tager man allt detta i betraktande och derjemte det sätt, hvarpå frågan nu i Kammaren behandlats, torde med skäl kunna ifrågasättas, om en lycklig lösning af frågan verkligen med allvar äsyftas; och jag undrar sannerligen, om ej Herr A. Rundbäcks tal om *gäckeri* var fullt på sin plats, och tror för min del att hans spådom nog kommer att gå i fullbordan.

Herr Åke Andersson: Då jag sista gången hade ordet, förbehöll jag mig att framdeles få afgifva bestämdt yrkande i ämnet. Jag hade nu beslutat mig att rösta för Herr Liss Olof Larssons förslag, men efter den förändring, Herr Toll vidtagit med sitt, och den förre för öfrigt afstått från sitt yrkande om bifall till sitt förslag, ber jag nu att få yrka bifall till Herr Tolls förslag, sådant det blifvit af honom ändradt, emedan det afser en stam, hvilket jag anser vara både det rättaste och det bästa.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Efter den förändring, Herr Toll nu gjort i sitt förslag, ber äfven jag att få instämma med honom och afstår således från mitt förra yrkande om bifall till det förslag, jag då förordade.

Herr Biesert: Då jag förra gången hade ordet, framställde jag icke något bestämdt yrkande; men ber nu att få instämma i

Ang. landtförsvarets ordnande.
(Forts.)

Herr Tolls förslag, sådant det nu efter den vidtagna förändringen lyder.

Herr Lyttkens: Jag ber att till protokollet få göra en ändring af mitt förra yrkande. Till följd utaf att Herr Nyblaus ej formuleradt något bestämdt förslag, har jag blott instämt med honom i hans uttalade åsikter, men som nu Herr Toll formuleradt det i ett af honom nu något ändradt förslag, öfverensstämmande med Herr Nyblaus uttalade åsikter, så får jag nu instämma med Herr Toll. Dessa båda förslag äro så lika, och då Herr Nyblaus icke framlagt något motiveradt förslag så kunde jag ej yrka något bifall derå. Jag yrkar därför nu bifall till Herr Tolls förslag.

Herr A. Rundbäck: Till förmån för Herr Tolls förslag afstår jag från mitt gjorda yrkande.

Äfven Herr *Jonas Jonasson* i Gullaboås afstod från sitt särskilda yrkande och tillkännagaf, att han ämnade rösta för Herr Tolls förslag.

Öfverläggningen var slutad. Sedan numera åtskilliga ledamöter återtagit de yrkanden, som af dem blifvit gjorda, återstodo nedannämnda meningar, hvilka Herr Talmannen upptog i följande ordning, nemligen: 1:o bifall till Grefve Björnstjernas förslag, sådant samma förslag, efter deri gjord ändring, senast blifvit framställt; 2:o bifall till Grefve Sparres förslag; 3:o bifall till Herr Törnebladhs förslag; 4:o bifall till Herr Tolls förslag; 5:o bifall till det förslag, Herrar Key, Sv. Nilsson, Friherre Ericsson och J. E. Johansson i sin reservation afgifvit; 6:o bifall till det i Herrar Johannes Anderssons, Noréns och Gunnar Erikssons reservation framställda förslag; 7:o afslag så väl å Kongl. Maj:ts proposition i ämnet som jemväl å Utskottets hemställan i 2:dra punkten af dess utlåtande; och 8:o bifall till Herr Ola Jönssons förslag. Efter att hafva framställt propositioner i öfverensstämmelse med dessa yrkanden, förklarade Herr Talmannen sig anse ja vara öfvervägande för den sistnämnda meningen eller Herr Ola Jönssons förslag. Votering blef då begärd, i följd hvaraf Herr Talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, ånyo upptog de öfriga yrkandena. bland hvilka Herr Talmannen fann det som afsåg bifall till Herr Tolls förslag hafva flertalets mening för sig. Men äfven om kontrapositionen äskades votering. Herr Talmannen förnyade då propositionerna å de yrkanden, som återstodo, hvarpå Herr Talmannen förklarade, att, enligt hans uppfattning af de nu afgifna svaren, de fleste af Kammarens ledamöter önskade, att till kontraposition i den blifvande voteringen om kontraposition måtte antagas deras mening, som yrkat afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets i 2:dra punkten framlagda förslag. Då likväl än ytterligare begärdes votering, gaf Herr Talmannen ånyo propositioner å de ännu återstående meningarne. Svaren utföllo med mycket blandade ja och nej, hvadan

propositionerna ännu en gång förnyades, hvarefter Herr Talmannen förklarade sig hafva funnit mera ja för den mening som innehölles i de tre reservanternes (Herrar Joh. Anderssons, Noréns och Gunnar Erikssons) förslag, men då denna uppfattning genom begäran om votering bestriddes, lät Herr Talmannen för utrönande af första kontrapropositionen uppsätta en omröstningsproposition af följande lydelse:

Ang. landtförsvarets ordnande.
(For(s.))

Den, som till kontraproposition i den votering, som kommer att försiggå näst före voteringen om kontraproposition för hufvudvoteringen öfver 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, antager deras mening, som yrka bifall till det förslag, som blifvit framställt i den af Herr Gunnar Eriksson m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammarén förbehållit sig att om förstnämnda kontraproposition anställa ny votering.

Sedan denna proposition, efter dess uppläsning för Kammarén, blifvit godkänd och anslagen, företogs enligt densamma omröstning; och afgåfvos dervid 57 ja mot 114 nej; varande alltså Kammaréns beslut fattadt enligt nej-propositionen.

Vid denna utgång af voteringen, gaf Herr Talmannen, för utfinnande af den kontraproposition, hvarom här vore fråga, ännu en gång propositioner på yrkandena å bifall till Grefve Björnstjernas, Herr Törnebladhs, Grefve Sparres och de fyra reservanternes (Herr Keys m. fl:s) förslag; och utföllo då svaren med öfvervägande ja för det förstnämnda af dessa yrkanden, utan att vidare votering för bestämmande af berörde kontraproposition nu påyrkades. Grefve Björnstjernas förslag hade alltså blifvit antaget till kontraproposition i den votering, som nu vore närmast i ordningen att företagas.

I följd af hvad sålunda förekommit, skedde nu först uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i voteringen om kontraproposition för hufvudvoteringen öfver 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, antager yrkandet, att så väl Kongl. Maj:ts nädiga proposition i ämnet som jemväl Utskottets förslag i 2:dra punkten af dess utlåtande måtte afslås, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Ang. landtför-
svarets ord-
nande.
(Forts.)

Vinner Nej, är till kontraposition i förstnämnde votering antaget yrkandet, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, hufvudsakligen fotadt på det nu meddelade nådiga förslaget grunder.

Den votering, som anställes enligt denna proposition, utföll med 122 ja mot 57 nej; hvadan propositionen för den derpå följande voteringen erhöll denna lydelse:

Den som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, antager det af Herr Toll framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren till kontraposition i hufvudvoteringen antagit yrkandet, att så väl Kongl. Maj:ts proposition i ämnet som jemväl Utskottets förslag i 2:dra punkten af dess utlåtande måtte afslås.

Omröstningen enligt sistberörda proposition visade 103 ja mot 77 nej. Kammaren hade således beslutit, att propositionen för hufvudvoteringen skulle lyda sålunda:

Den, som vill, att Kammaren, beträffande 1:sta och 2:dra punkterna i Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, skall fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med följande yrkande:

“att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t behagade, i sammanhang med förslag om grundskatternas och indelningsverkets afskaffande och fullständigt öfvergångsförslag, för kommande Riksdag framlägga ett förslag till ny härordning, fotadt hufvudsakligen på det nu meddelade nådiga förslaget grunder, men med skälig ersättning af staten, åt dem som ingå vid specialvapnen, samt med nedsatt öfningstid för till infanteriet hörande värnpligtige“, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren för sin del beslutit, att Riksdagen skall i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan om ny härordning under förnyad pröfning samt för en kommande Riksdag i detta hänseende framlägga förslag enligt följande grunder:

- a) öfningstiden för de värnpligtige varder lika för alla och bestämmes till högst 90 dagar; b)

- b) stamtruppen ombildas i öfverensstämmelse med krigskonstens utveckling och till tillräcklig styrka. Den sättes i samband med värnpligtige, så att ingen blifver soldat, som ej såsom värnpliktig ådagalagt sig ega fallenhet för tjensten, och aflönas på tidsenligt sätt, sedan rustnings- och roteringsbesvären i sammanhang med grundskatterna blifvit afskaffade;
- c) svenska arméns aktiva fältstyrka bestämmes till omkring 80,000 man eller 2 procent af befolkningen. Härtill kommer tillräckliga reserver och ett ordnad ortförsvär.

Ang. landtför-
svärets ord-
nande.
(Forts.)

I hufvudvoteringen röstade 72 ledamöter ja och 107 nej; i följd hvaraf Kammaren fattadt sitt beslut i enlighet med nejpropositionen.

Sedan omröstningens utgång blifvit för Kammaren tillkännagifven, begärdes ordet af

Grefve Björnstjerna, som yttrade: Man har kanske icke rättighet såsom riksdagsman att efter en votering i en reservation vidare yttra sig; och jag är dessutom allt för sorgligt berörd af det resultat, hvartill vi genom denna votering kommit, för att kunna säga något annat, än att jag reserverar mig mot det fattade beslutet.

Herr Adlersparre: Jag brukar icke reservera mig mot något af Kammaren fattadt beslut; men denna gång måste jag göra det. Jag vill icke misstänkas för att med min röst hafva bidragit till antagandet af ett så osammanhängande och i flera hänseenden underhålligt förslag som det, hvilket nu blifvit af Kammaren godkänt, utan måste således mot detta beslut anmäla min reservation.

Herr Nyblæus: Äfven jag måste, efter den förändring Herr Tolls förslag undergått, reservera mig mot det nu fattade beslutet.

Likaledes anmäldes reservation mot det fattade beslutet af Herrar *Boman, Kolmodin, Verner Ericson, Lindmark, Lundström, F. F. Mæchel, Per Nilsson* i Espö, *Rubenson, Santesson* och *Östergren*.

§ 5.

Anmäldes och bordlades följande inkomna ärenden:

Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 3, i anledning af Riksdagens beslut öfver punkten 1:o i Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 1, angående öfverflyttning till Riksbanken af Riksgäldskontoret nu åliggande lånere rörelse, äfvensom erhållen återremiss å tvänne punkter af samma utlåtande;

Andra Kammarrens Prot. 1875. N:o 52.

Bevillnings-Utskottets memorial N:o 12, i anledning af återremiss af 83:dje punkten i Utskottets Betänkande N:o 6, angående tullbevillningen; samt

Banko-Utskottets memorial N:o 28, i anledning af Kamrarnes beslut rörande Utskottets betänkande N:o 27, i fråga om ändringar i första afdelningen samt i § 10 mom. 4, §§ 12, 15 och 17 af bankoreglementet samt om dertill hörande öfvergångsstadganden.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 5 e. m.

In fidem
H. Husberg.